

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

SAYI 2
MART NİSAN 2016
FİYAT 12 TL

JANE RIZZOLI ÇEKİRGE ZEHRA ŞEY TAN HADİYE STELLA GIBSON SH

JANE RIZZOLI ÇEKİRGE ZEHRA ŞEY TAN HADİYE STELLA GIBSON SH

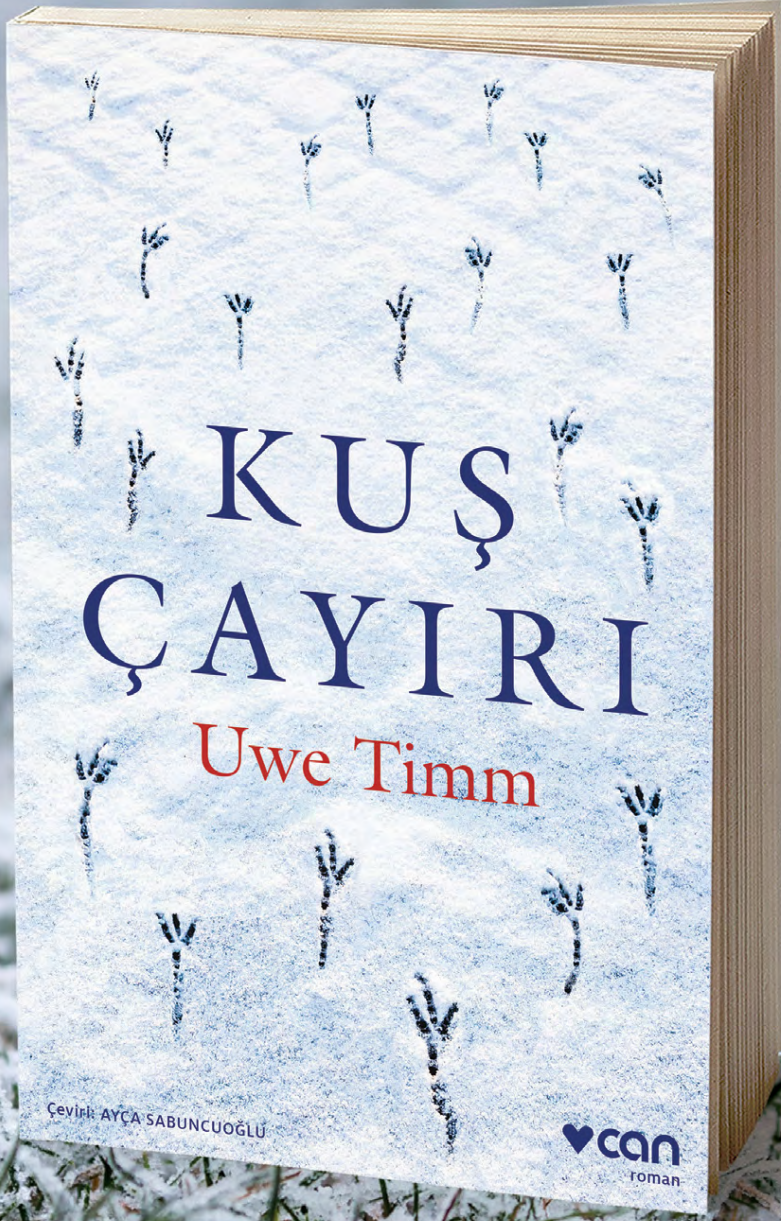
SHAKIMA GREGGS MISS MA

Edebiyatta
ve ekranda

KADIN DEDEKTİFLER

AHMET ÜMİT + ALGAN SEZGİNTÜREDİ + CELİL OKER
CENK ÇALIŞIR + CEYHAN USANMAZ + ÇAĞATAY YAŞMUT
ÇAĞLAN TEKİL + DİDEM ARDALI BÜYÜKARMAN + EFECAN SEZER
ELÇİN POYRAZLAR + EROL ÜYEPAZARCI + ESRA ERTAN
ESRA TÜRKÜL + FULYA TURHAN + GÜLCE BAŞER
HEJA BOZYEL + KORAY SARIDOĞAN + LEVENT CANTEK
MURAT BAŞOL + OĞUZ EREN + OĞUZHAN ASLAN
SEVAL ŞAHİN + SEVİN OKYAY + SUPHİ VARIM
TÜLAY GÜNEŞ KILIÇ + ÜSTÜNGEL ARI + YANKI ENKİ
YUSUF BALDEMİR + ZAFER ERCAN + ZEYNEP ERGUN
org

Uwe Timm'den arzuya, tutkuya ve ayrılığa dair bir roman

EDİTÖRDEN

Özlem ÖZDEMİR

Aykırı, Güçlü, İnatçı...

221B'nin ilk sayısını elimize aldığımız gün, yıllardır hayalini kurduğumuz dergiyi gerçek kıldığımız için mutlu ve gururlu olduğumuz kadar, belki de daha fazla, sizlerden gelecek yorumları duymak için meraklı ve heyecanlıydık. Polisiye roman, dizi, film, öykü, çizgi öykü, akademik ve tarihi araştırmalar, karakter karşılaştırmaları... Hepsinin tutkunlarının ayrı zevkleri, beklentileri olduğunu biliyorduk. Tüm bu beklentileri karşılayabilecek bir dergi hazırladığımızı inanıyorduk. Dergimiz, raflara çıktığı ilk hafta yoğun ilginiz sayesinde ikinci baskıyı yaptı. Ne mutlu bize, ne mutlu polisiyeseverlere!

221B'yi okuduktan sonra sosyal medya hesaplarımızdan ya da e-posta yoluyla görüşlerini, beğenilerini, önerilerini, eleştirilerini ileten tüm okurlarımıza teşekkür ediyoruz. Sizlerin desteği ve isteğiyle 221B artık 64 değil 96 sayfa.

Sayfa sayımızın artması, her sayımızda daha çok konu, konuk, yazı ve yazara yer vermemize olanak sağladı.

221B'nin hedeflerinden biri de polisiyeseverleri her sayıda yeni kitaplar, yazarlar, öyküler, diziler, filmlerle tanıştırmak. Yeni kitaplar ve seyirlerin peşine düşeceğiniz, keyifle keşifler yapacağınız, sayfa kenarlarına notlar alacağınız arşivlik bir sayı çıkardığımızı düşünüyoruz.

Peşine düşülecek dedektifler

İlk sayımızın editör yazısında polisiyede yanlış bilinenlerin üzerine gideceğimizin, bu yanlışları tek tek tartışmaya açacağımızın da sözünü vermiştik. Mart-Nisan sayımızda hem en büyük yanlışlardan biri olan "polisiyede kadın yazar ve dedektif çok az" iddiasını masaya yatırmak hem de bu vesileyle 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutlamak istedik.

İnsanlık tarihi boyunca "sadece erkeklerin dünyası" olduğu iddia edilen tüm alanlarda yaşandığı gibi polisiyede de kadın yazarlar, kadın dedektifler vardı. Ancak bilimde, sanatta, hayatta olduğu gibi görmezden gelindiler, bazı dönemlerde özellikle yok sayıldılar. Yine de yazmaya, yeni karakter ve kurgular yaratmaya devam ettiler. Günümüzde tüm dünyada yüzlerce kadın polisiye yazarı ve okuduğumuz, izlediğimiz onlarca kadın dedektif var. Dosya yazılarımızda Amerikan, İngiliz ve Osmanlı-Türk edebiyatında kadın dedektiflerin/ yazarların tarihini ve bugününü tüm detaylarıyla okuyabilirsiniz.

Dosya konumuzu destekleyen yazılardaysa ekranda izlediğimiz en ilginç kadın dedektifleri keyifle okuyabilir ve henüz bu aykırı dedektiflerle tanışmadıysanız peşlerine düşebilirsiniz.

Her gün sayısı artan kadın cinayetleri haberleri yerine, kadınların yazdığı ya da ana karakter olduğu eserleri okuduğumuz, izlediğimiz günlerin hızla gelmesi dileğiyle...

Keyifli okumalar...

221B, Sayı 2, Mart-Nisan 2016,
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:

Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş,
Erol Üyepazarcı, Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir,
Sevin Okyay

Editör: Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Mazhar Bilgiç

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar (kamile@mylosyayinrubu.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com

facebook.com/221bdergi | twitter.com/221b_dergi

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti.
adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Özlem Özdemir

İrtibat Ofisi: Caferağa Mah. Zuhul Sok. Banu Apt. No:1,
Daire:1, Kadıköy - İstanbul - Tel: 0216 345 00 46

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A. Ş.
Ömerli Mah. Hadımköy-İstanbul Cad. No:159, Arnavutköy,
İstanbul - 0212 798 28 40 - Sertifika No: 12196

Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

221B'de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal ortamlarda kullanılamaz.

KATİLİN DEĞİL, YAZARIN SOĞUKKANLILIĞI - AHMET ÜMİT

4

KADER SİTESİ - CELİL OKER

8

RIZZOLI & ISLES NE YER, NE İÇER? - FULYA TURHAN

18

NORVEÇ'İN ROCK YILDIZI, POLİSİYE YAZARI JO NESBO - CEYHAN USANMAZ

16

ROMALI MISINIZ, ATİNALI MI? 6

Sevin OKYAY

ANA AKIM SHERLOCK VE VELİAHTLARININ EN YAKIŞIKLISI:

KARA AKIM PHILIP 12

Gülce BAŞER

DÜŞERKEN BENİ HATIRLA... 20

Esra ERTAN

HAYATIN KOKUSU 23

Cenk ÇALIŞIR

BAKER SOKAĞI'NDAKİ DİĞER DEDEKTİF 28

Oğuz EREN

BOZKIR..... 30

Yazan: Levent Cantek - Çizen: Murat Başol

BELGESELLE CİNAYET ÇÖZMEK..... 34

Elçin POYRAZLAR

DEDEKTİF HİKÂyecİLİĞİNDE KADINLAR 38

Suphi VARIM

PAPAZIN EVİNDE CİNAYET: YENİ YÜZYILDA ESKİ İNGİLİZ KADINI 46

Zeynep ERGUN

AMERİKAN POLİSİYE EDEBİYATINDA KADIN DEDEKTİFLER 52

Fulya TURHAN

TÜRK POLİSİYE EDEBİYATININ İLK ÖRNEKLERİNDE
ÜÇ İLGİNÇ KADIN DEDEKTİF - EROL ÜYEPAZARCI

56

İNGİLİZ POLİSİYELERİNDE "LEYDİ"
DEDEKTİFLER - TULAY GÜNEŞ KILIÇ

42

KAPALIÇARŞI'DAN CADIBOSTANI'NA

70

64

SAGA NOREN: SOĞUK VE KASVETLİ! - ÇAĞLAN TEKİL

TÜRKÇE POLİSİYENİN KADIN DEDEKTİF KAHRAMANLARI 60

Seval ŞAHİN - Didem Ardalı BÜYÜKARMAN

KAFAMIZDAKİ SES BİZİ ŞAŞIRTIR MI? 66

Koray SARIDOĞAN

(NAT SO) SMUF KİRİMİNİL 74

Algan SEZGİNTÜREDİ

221B VE ÖTESİ..... 78

Heja BOZYEL

İNTİHAR MI YOKSA CİNAYET Mİ? 80

Yankı ENKİ

CESET TORBASİ KİME YAKIŞMAZ? 82

Zafer ERCAN

FOTOĞRAFTAKİ KATİL: BİR BAŞKOMİSER GALİP POLİSİYESİ 83

Çağatay YAŞMUT

ŞERİF CAN KAYIP ÖLÜMÜN PEŞİNDE 86

Yazan: Üstüngel ARI - Çizen: Efekan SEZER

KARA ROMAN CİNAYETİ: KİTAPÇI MENDEL'İN İNTİKAMI..... 90

Oğuzhan ASLAN

KİLİTLİ ODADAKİ GOLYAT 92

Yusuf BALDEMİR

KATİLİN DEĞİL, YAZARIN SOĞUKKANLILIĞI

Ahmet ÜMİT

Geçtiğimiz günlerde hayatını kaybeden Harper Lee'nin en yakın arkadaşı Truman Capote'di. Sadece Amerikan edebiyatının değil, aynı zamanda tüm suç edebiyatının en ilginç yazarlarından biriydi Capote. Özellikle başyapıtı olan *Soğukkanlılık*la

romanı suç edebiyatında ayrıksı bir yere sahiptir. Bir tür uzun edebi röportaj niteliğindeki roman Clutter ailesinin bireylerinin öldürüldüğü gerçek bir olaya dayanıyor. Capote hiçbir kurmacaya yer vermiyor yapıtında. Katiller de, kurbanlar da, tanıklar da, cinayetin işlendiği kasaba da gerçek...

Yıl 1959'dur. Capote, Kansas'ta küçük bir kasabada yaşayan Clutter ailesinin topluca katledildiği haberini okur okumaz *New Yorker* dergisini arar, bu haberi yazması için kendisini cinayetlerin işlendiği yere göndermelerini ister. Başlarda ilgisini çeken katiller ya da kurbanlar değil, bu cinayetlerin herkesin birbirini tanıdığı bu küçük kasabadaki insanları nasıl etkilediğidir. Ama katillerle tanışınca, özellikle de Perry adlı katille konuşmaya başlayınca, Capote bu olayda düşündüğünden çok daha derin, çok daha kapsamlı ve çok daha evrensel bir öykü bulunduğunu keşfeder. Çocukluk arkadaşı, yazar Harper Lee'yle beraber bu cinayet üzerine çalışır. Sonunda polise raporlarla edebiyatı

Roman ve yaşam birbirinden oldukça farklıdır. Ancak birbirlerini yoğun biçimde etkilerler. Roman, yaşamdan kaynaklanır ancak yaşamı, kültürü değiştirecek bir işlev taşır. Bazen de yaşam, romanı taklit eder.

ilk kez bir araya getirdiğini söylediği ayrıksı bir cinayet romanı *Soğukkanlılık*la ortaya çıkar.

Kuşkusuz *Soğukkanlılık*'dan çok önce de polise olsun olmasın birçok cinayet romanı yazılmıştı. Sophokles'ten Dostoyevski'ye, Agatha Christie'den Dürrenmatt'a kadar oldukça geniş ve farklı yazar grubu bu alanda kalem oynamıştı. Bu dev yazarların yapıtları arasında Capote'nin *Soğukkanlılık*'sını anmamın nedeni, ne gerçek bir olayı anlatması, ne dilinin yetkinliği ne de katillerle yaptığı derin sohbetlerden etkilenecek insan ruhu üzerine yazdıklarının evrensel değeridir. *Soğukkanlılık*'ı değerli bir metin haline getiren daha önce yazılmış cinayet eksenli romanlardan hem üslup, hem anlayış hem de atmosfer olarak farklı olmasıdır. Deyim yerindeyse Capote bu yapıtıyla farkının "nasıl" olabileceğinin yanıtını vermiştir. "Nasıl?" sorusu bir yapıtı oluştururken yanıtlanması gereken en önemli sorudur. Çünkü bu soruya vereceğiniz yanıt, sizi öteki yazarlardan ayıracak bir yaratım sürecine sokmayı sağlar. Bir başka deyişle vasatlıktan kurtulup yaratılmamış olanın evrenine girmenize önayak olur. Farkında olsak da olmasak da hepimizin amacı budur: Yaratılmamış olanı yaratmak, yazılmamış olanı yazmak. Bu ise sanıldığından da güç bir iştir. Çünkü yeryüzünde yazılmayan, ele alınmayan tema yoktur. Hal böyle olunca, neyi anlattığımızdan çok nasıl anlattığımızın önem kazanmasından daha doğal bir şey olamaz. Capote'nin yaptığı da budur. Kurmaca bir romanda, imgesel olanı bırakıp yaşamın gerçek anlarını kâğıda dökmek. Aslında kurmacayı tümüyle bıraktığını söylemek de zor, çünkü romanın yaşanılanı anlatmasıyla yaşanılan arasında da büyük farklılıklar var. Her şeyden önce yaşanılan gerçeklik bir yazarın düşünce, duygu süzgecinden geçtikten sonra romana dönüşü-

yor. Yani yaşanan ne kadar gerçek olursa olsun yazarın öznelliğini taşıyor. Yazarın sözcüklerle oluşturduğu imgeler aracılığıyla okura geçiyor. Bu nedenle *Soğukkanlılıkla* hiçbir zaman kurmaca özelliğini yitirmiyor.

Kuşkusuz bir yazarın gerçekleri mi yoksa hayal ürünü konuları mı yazacağına kendisi karar verir. Ben her iki malzemeyi kullanan yazarlardanım. Bana göre gerçekçilik, fantastik bir konu seçtiğinizde bile gerçekliği anlatmanızdır. Yani malzemeniz gerçekdışı olsa bile siz gerçeği anlatabilirsiniz. Bu, Capote'nin romanı için geçerli değil ama gerçek konuları ele alıp gerçekliği anlatmayan birçok roman da vardır. Capote ise gerçek bir olaydan çıkarak, bize Amerikan yaşamının, insanın iç dünyasının merkezine bir yolculuk yaptırıyor. Bu yolculuğu hazırlarken, yaşamın kendisini kullanarak bizi çarpıcı bir gerçekle yüz yüze getiriyor. Capote, maskeleri indirmekten söz ederken belki gerçekliği çarpıtan yazarları eleştirmek istiyor. Cinayet konusu tıpkı aşk gibi edebiyatın, sinemanın tecimsel malzemeleri arasında yer alır. Capote bu malzemeyi öyle bir şekilde kullanıyor ki, romanın estetik yapısına zarar vermiyor. Böylece yazarımız, cinayet malzemesini tecimsel olarak ele alan yazarları ve romanları hem büyük bir soğukkanlılıkla hem de en iyi biçimde eleştirmiş oluyor.

Roman ve yaşam birbirinden oldukça farklıdır. Ancak birbirlerini yoğun biçimde etkilerler. Roman, yaşamdan kaynaklanır ancak yaşamı, kültürü değiştirecek bir işlev taşır. Bazen de yaşam, romanı taklit eder. Bu ikisinin farklı alanlar olduklarını kabul etmemiz gerekir. Gerçek yaşamda da, romanda da bizi etkileyen birçok şey vardır. Roman daha bütünsel, daha kapsamlı bir sunuş olduğu için etkisi daha derindir. Çoğu zaman yaşarken üzerinden atlayıp geçtiğimiz önemli ayrıntıları bize hatırlatır, bizi irkeltir, onlar üzerine yeniden düşünmemizi sağlar. Hele konu insanların öldürülmesiye... Oysa gerçek yaşamda çoğu zaman üçüncü sayfada yer alan cinayet haberlerini okur geçeriz. İrkildiğimiz, şaşırdığımız, korktuğumuz olur ama sonra unuturuz. Çünkü bu cinayetin arkasındaki derinlikleri göremeyiz. Kurbanları, katilleri ancak gazetede birkaç satırın açıkladığı kadarıyla tanırız. Oysa *Soğukkanlılıkla*'da olduğu gibi cinayeti sosyolojik, psikolojik, tarihsel temelleriyle anlatan bir roman bizi daha çok sarsar. Sadece o cinayet üzerine değil, insan üzerine, yaşam üzerine hepsinden önemlisi kendimiz üzerine

düşünmemizi sağlar.

Capote'nin *Soğukkanlılıkla* romanıyla, Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sının ortak özelliği sıradan insanları ele almasıdır. *Suç ve Ceza*'da yazar, kahramanına vicdanı ve hedefi arasında bir seçim yaptırıyor. Buradaysa suçluların gerçekte önce kurban olduğuna dokunarak, onların dünyalarının kapılarını aralayıp içeri giriyor. Size göre Dick ve Perry sistemin kurbanları mı yoksa gerçek suçlular mı?

Capote bu malzemeyi öyle bir şekilde kullanıyor ki, romanın estetik yapısına zarar vermiyor.

Öncelikle şunu söylemeliyim: Capote ile Dostoyevski'nin romanlarında belirgin bir fark var. Evet, her ikisi de sıradan insanların öyküsünü bir cinayet ekseninde anlatmıştır. Ancak Dostoyevski, Capote kadar romanın dışında durmaz. Dostoyevski bir felsefi tartışma başlatır. Doğu-Batı zihniyeti çatışması bu cinayetten yola çıkılarak ele alınır. Kahramanlarımız bu konuyu kendi yaşadıkları somut olay temelinde değerlendirir. Raskolnikov karakterinden yola çıkarak Dostoyevski, bizi bilinçli bir tartışmanın içine çeker. Oysa Capote, romanın ismi gibi soğukkanlı bir duruş içerisinde. Dört kişinin öldürülmesini sıradan, insanların günlük olarak yaptıkları işler arasındaymış gibi anlatır. Onu farklı kılan da sanırım bu anlatış yöntemidir. Capote, Dostoyevski'nin yöntemini deneseydi, yapılmış olanı yapmış olacaktı. Bunun sanatsal değeri yoktur. Böyle bir yapıt çöptür.

"Polisiye romanlar, cinayeti konu olan edebi metinler yalnızca bir kez okunur," diyen yanlış bir görüş vardır. Bu görüş polisiye romanların ilk günlerinde ortaya atılmıştır. Oysa cinayeti konu alan romanlar edebiyat tarihi boyunca gelişmiş, yepyeni anlatım, kurgu, yaratım biçimleriyle donanmıştır. *Soğukkanlılıkla*'nın da kanıtladığı gibi artık temel mesele katilin kim olduğunu öğrenmemiz değildir. Merak, polisiye romanlarda -sadece polisiye romanlarda mı?- önemli bir unsurdur. Ancak merak kadar dil, kurgu, içerik de önem kazanmıştır. Polisiye romanla, romanı birbirine yaklaştıran olgu da budur. Aynı durumu *Soğukkanlılıkla*'da görüyoruz. Katilleri başından beri bilmemize rağmen romanın dili, kurgusu, karakterlerinin çekiciliği, atmosferin ilginçliği bizi son sayfaya kadar sürüklüyor. Polisiye olsun olmasın tüm iyi romanlarda olması gerektiği gibi.

Sevin OKYAY

Margaret Doody, Aristoteles'i de tarihi polisiyeye dahil ederek önemli bir adım attı. Atinalı bir Sherlock... Ama bu alanda yalnız sayılmaz. Karşısında Falco ile Gordianus var.

Tarihi polisiye deyince aklınıza ne geliyor? Benim

ilk aklıma gelenler Lindsey Davis'in Marcus Didius Falco'su ile Ellis Peters namı müstearıyla yazan Edith Pargeter'ın eşsiz Cadfael Birader'i. Falco kadim Roma'da yaşamış; Cadfael ise 12. yüzyıl başı İngiltere'sinde. Şimdi onlara Margaret Doody'nin Aristoteles'i ve onun çömezi olan Atinalı Niarkhos oğlu Stephanos da eklendi. Kadim ve hikmet sahibi bir Sherlock'la, pek akılselim sahibi olmasa da yeterince gayretkeş ve heveskâr bir Dr. Watson.

Lindsey Davis'in kadim Romalı dedektifi Marcus Didius Falco, yirmiyi aşkın macerasında bazen heyecanlandırıp bazen güldürerek esrarları çözmeye çalışır. Bir başka Roma yazarının, Steven Saylor'ınsa, Domitian döneminde yaşamış Gordianus karakteri var. İlk tanıdığımızda on sekiz yaşında, Dünyanın Yedi Harikası'nı görmek için yola düşmüş bir maceraperest. Çağdaş polisiye, fantastik romanlar ve bilimkurguyla da uğraşan "Yeşil Bereli" John Maddox Roberts da kadim Roma'yı seviyor. Tarihi gerçeklere çok bağlıymış. Caroline Lawrence'sa İS 1. yüzyılda gene Roma'da faaliyet gösteren dört ergenin başına gelenleri *Roma Esrarları* serisinde anlatıyor.

Ama hepsi bir yana, Cadfael Birader bir yana. Gülenay Börekçi bir söyleşide bana Cadfael'in nasıl bir dedektif olduğunu sormuştu. Şans işte, nasılsa kaybolmamış. İzninizle oradan alıntı yapacağım.

"Bir keşiş için bunu söylemek tuhaf olsa da

Cadfael, kâmil ve kalender bir adam. Ellili yaşlarının ortalarında, tıknaz, sağlıklı bir gemici gibi, ki aslında öyle zaten, yalpalayarak yürüyor.

Cadfael ap Meilyr ap Dafydd, tam bir "dünya adamı". 1080 yılında Galler'de doğmuş, keşiş olmaya hayatının ileri yıllarında karar vermiş. Sakin sulara demirleme kararını alana kadar da Haçlı Seferleri'ne katılmış, türlü iş yapmış, aşklar yaşamış. Birçok yeri ziyaret etmiş; bu arada Türkiye ve İtalya'yı da... Yıllar sonra İngiltere'ye döndüğünde, 'Peki, şimdi ne?' diye düşünmüş, sıkılmış bu hayattan. Manastırda yaşamayı seçmiş. Onu tanıdığımızda, yani *Marazi Bir Kemik Meraki*'nda da aynı yerde; üstelik hayatından memnun. Şifalı bitkilerle dolu, küçük, güzel bir bahçesi var. Tek sorumlusu o; çömezleriyle birlikte kazıyor, ekiyor, bakıyor, hatta yeni türler yetiştiriyor. Ona göre, bütün krallıkta bundan iyi bir Benedikten bahçesi yok. Cadfael, kâmil ve kalender bir adam. Ellili yaşlarının ortalarında, tıknaz, sağlıklı bir gemici gibi, ki aslında öyle zaten, yalpalayarak yürüyor. Manastırda Galceye hakkıyla vâkıf tek kişi. Mizah anlayışı en gelişmiş keşiş olduğu da söylenebilir. Hayatını dine vakfetmemiş insanların halinden anlıyor... Yaptığı seçimden memnun ama fazla çalışmaya niyeti yok. Dualı toplantılarda, punduna getirip uyuklamak için kendine sütunun arkasında bir yer seçmiş. İdare edip gidiyor. En büyük özelliklerinden biri de araştırmacı, sonuçlar çıkarıcı zekâsı. Bu sayede, her kitapta bir cinayetin failini ortaya çıkarıyor. Kral Stephen'la Kraliçe Maud arasında, dizinin ikinci kitabı *Fazladan Bir Ceset*'ten itibaren ortaya çıkan ölümcül taht mücadelesinde insanlar sapır sapır döküldüğü için, şüpheli ölümlerle karşılaşmakta fazla zorluk da çekmiyor."

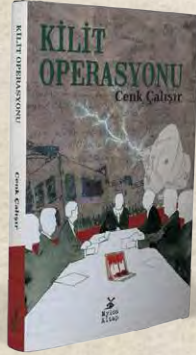
Doğrusu, seriye devam edilmesini isterdim.

Anlamak,
değişmek ve
değiştirmek için...

Mylos Kitap

**BALIKLAMA
DALMALI İSTANBUL'DA**
UFUK KAAN ALTIN

KİLİT OPERASYONU
CENK ÇALIŞIR

NE TANRI NE EFENDİ
AUGUSTE BLANQUI: TUTSAK
LOCATELLI KOURNWSKY & LE ROY

CADIBOSTANE CİNAYETİ
ESRA TÜRKEKUL

Labirent Yayınları

BURUNDİ PRENSESİ
KJELL ERIKSSON

ANNE BAK KİM GELDİ?
AYŞE ERBULAK

GOYA'NIN BAŞI
LUISA VILLAR LIÉBANA

GUGGENHEIM'İN GİZEMİ
LUISA VILLAR LIÉBANA

KADER SİTESİ

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

Celil OKER

Tanımadığınız birine soru sormak zordur. Yalan söyleyip söylemeyeceğini bilemezsiniz. Bu kez biliyordum. Aradığım adam büyük bir ihtimalle kapıya gelmeyecekti. Onun yerine karşıma çıkacak olan karısını da tanıımıyordum. Yüzde yüz

yalan söyleyecekti, durum yalan söylemesini gerektirdiği için. Yine de kapıyı çaldım.

Elli saniye kadar karşılık alamadığı düğmenin gerisindeki elektrik sinyalinin tetiklediği bülbul sesi. Sert topuklu bir terlik, kapının arkasından yaklaştığında yerimde yaylandım.

Kapı, arkasındaki zincirin izin verdiği kadarıyla açıldı. Aralıktan başı ev hali kadar örtülü bir kadın kafası görüldü. Kuşkulu gözleri vardı tahmin edilebileceği gibi. Onu tanıımıyordum, o da beni. Zinciri çıkarmaya hiç niyeti olmadan konuştu.

“Ne vardı?”

Bu mahallede mahrem biriyle konuşurken takınmanız gereken tavrı takındım. Bu eve yıllarca tüp gaz satabilmeyi hedefleyen bir servis elemanının sahte alçakgönüllüğünü...

“Bekir Bey’e bakmıştım,” dedim. Gözlerinin içine değil, kapının kenarına bakıyordum. Yine de gördüm iki kaşının arasındaki gerginliği. Toparladı kendini ama.

“Yanlış olmasın,” dedi. “Burada öyle biri oturmuyor.”

Adamın orada oturduğundan yüzde yüz emindim. İçeride olduğundan da yüzde elli. Bedelini ödemiştım. Adım Remzi Ünal. Zincirli kapıya yüklensem ardına kadar açılırdı. Yapmadım.

“C Blok, daire sekiz değil mi?” dedim enikonu şaşırarak. Kapının üstündeki bakır rakama

baktım güç almak ister gibi. “Bana verdikleri adres bu.”

Kadının yüzü zincirin arkasından aydınlandı. “Daire sekiz tamam ama burası B Blok,” dedi.

Adım Remzi Ünal. Bedelini ödemiştım bir saat kadar önce.

Hırdavatçı, tezgâhın üzerinde bilmem hangi gecekonducunun almaktan vazgeçip bıraktığı çekici avuçlayıp kafama doğru savurdu. Asabının bozulmasını bekliyordum sorumu üstele-yince, eğildim. Değmedi. Değse beynim açığa çıkardı. İçimden küfrettim.

İkinci kez savurmasına izin veremezdım. Kolunun altında, böbreğinin olduğunu tahmin ettiğim bölgeye sıkı bir yumruk çıkardım. Galiba inledi. Evet, inledi.

Çekiş elinden düştü. Almak için eğildi. Hataydı bu. Trabzonspor formasının içinden uzanan boynuna elimin kenarıyla vurdum. Yeri öptü. Kalkmasına fırsat vermeden sırtına çöktüm. Ağır çöktüm. Cığerlerindeki nefesin “hoh” sesiyle dışarıya çıktığını duydum. Saçlarını yakaladım. Kafasını havaya kaldırdım, saçlarından çekerek. Yüksek sesle küfretti. Yeniden çektim. Boynu kütürdedi hafifçe. Bir küfür daha. Suratını hızla yere vurdum. Sustu.

“Bekir hangi deliğe girdi?” dedim.

Cevap gelmedi. Bir kez daha vurdum suratını yere. Dükkanın zeminindeki bembeyaz karo-ların üzerinde iki damla kan gördüm, kafasını yukarı çektiğimde. İçim hiç acımadı. Yeniden sordum. “Bekir diyorum, nerede?”

“Vurma abi,” dedi kafasını izin verdiği kadar yana çevirirken. “Ayağının altını öpeyim, vurma...”

Cevap vermedim. Kafasını bir daha çarptım yere. Kulağının üstüne.

“Son kez soruyorum,” dedim. “Efendi gibi cevap veredin. Ötmezsen akşam eve gittiğin-

de annen bile yüzünü tanıyamayacak... Hani bırakırlarsa hastaneden.”

“Tamam abi, tamam,” dedi. Baskıyı biraz azalttım. Saçları elimdeydi hâlâ. Bekledim.

Dükânın kapısında bir gölgenin belirdiğini algıladım. Elimin altındaki kafaya baskıyı gevşetmeden dönüp baktım. Pardösüsü ayak-kabılarına kadar inen bir kadın, eli ağzında bize bakıyordu. Kafasında alınından bir tutam saçını gösteren allı güllü bir eşarp vardı. Gözlerine dehşet dolmuştu.

Ağzından ne dediğini anlamadığım bir ses çıkardı, anında yok oldu kapıda. Yüzümün neye benzediğini birilerine anlatabileceğini sanmıyordum. Yine de iyi haber değildi bu. 115’i vardı işin, daha kötüsü kahvehanesi vardı, bahis bayii vardı.

“Son kez soruyorum, nereye uzadı Bekir?” dedim saçlarını yeniden geriye çekerek.

Kahvehane ve bahis bayii ihtimalleri hırdavatçının da aklına gelmişti galiba.

“Valla tam bilmiyorum abi,” dedi. “İzin ver bir iki telefon edeyim, buluruz belki.”

Böyle olmayacaktı.

Yanında yerde debelendiğimiz tezgâhın alttan ikinci rafında sıra sıra duran sinek böcek öldürücü spreylardan birini boştaki elimle aldım. Tepesindeki kapağı başparmağımla ittirerek çıkardım. Yüzü yana dönük hırdavatçının çenesinin yanından boşluğa sıktım. Önce kokusunu algılasın diye. Bir keresinde bana yapmışlardı bu numarayı. Sonuç almışlardı. İnsan, teknikleri göre göre öğreniyor. Benim işime de yaradı. Trabzonsporlu konuştu.

“Abi dur, manyak mısın?” dedi.

“Nerede Bekir?” dedim.

Yutkundum. Böcek öldürücüyü ağzına yaklaştırdım.

“Dur güzel abim, dur,” dedi. “Allah aşkına dur.”

Durdum. Geri çekmedim ama silindiri. Bekledim konuşsun diye.

“Evi değiştirdi,” dedi. “Korkudan evi değiştirdi.”

“Nerede yeni evi?” dedim. “Nereye taşındı?”

“Onu bilsem...” dedi.

Sustuğunda elimdeki böcek öldürücüye baktı. Hayal kırıklığına uğratmak istemedim. Boşluğa sıktım. Daha yakına. Daha uzun.

Yine sustu. Devamını getirmeliydim. Burnunu mandalladım. Ağzını açtı mecburen. Böcek öldürücüyü bu kez ağzının içine sıktım. Pısssttt.

Öğürdü. Kafasını sağa sola salladı, ağzından girenler çıkabilirmiş gibi. Dili dışarı çıktı. Tuhaf sesler eşliğinde.

“Ciddiyim,” dedim.

Gözlerime baktı. Ne gördüyse, kaçırdı kendi gözlerini. Kutuyu salladım. Tükürmeye çalıştı dilinin ucundakileri. Konuşmadım. Hiç. Bekledim.

“Bayrampaşa’da,” dedi, gözleri gömleğimin üstten ikinci düğmesinde. “Bayrampaşa’da bir apartmana taşındı. Site gibi bir şey.”

“Devam,” dedim. “Numara?”

“Kader Sitesi,” dedi. “Kader Sitesi, C Blok, sekiz numara.”

“Aferin,” dedim. Sözlüde notu kapmış gibi yüzüme baktı yandan yandan.

“Sitenin tarifi gelsin,” dedim. “Dalga geçme.”

Böcek öldürücüyü sallamam bundan sonra hiç gerekmedi. Tarifi aldım. Bir iki soruyla pekiştirdim. Polislerin yaptığı gibi.

Adım Remzi Ünal. Yanlış kapıları çaldığım olmuştur. Bu kez değil.

“Gerçekten mi?” dedim zincirli kapının aralığında konuşan kadına. “Kusura bakmayın o zaman, rahatsız ettim. C Blok’a bakayım ben bir.”

Kadın rahatladıysa da cevap vermedi. Kapıyı kapadı. Kapıyla birlikte koridorun ışığı da

kapandı. Düğme hemen yanımdaydı, bastım. Tozu epeydir alınmamış floresanın ışığında geriye döndüm. Peki. Artık içeriden gelen terlik seslerini dinlemedim.

Apartmanın girişindeki demir kapıdan çıktım. Sokağa kadar uzanan taşlı yolun yarısında aniden ayakkabımın bağı çözüldü. Eğildim, bağlamaya çalıştım. Bağlarken ne gördüm?

Kapısına dayandığım apartmanın sokağa bakan penceresinin perdesi kıvılcıktı. Girişi aydınlatan lambanın yansımasının yardımıyla peşinde olduğum adamın yüzünü gördüm tül perdenin aralığından. Acemiceydi bu. Yapmaması gerekirdi. Yalnızca adını biliyordum. Bekir. Ne müşterim ne hırdavatçı, soyadından bahsetmeye gerek duymuşlardı.

Artık neye benzediğini de biliyordum. Koca-man bir kafa, kara bir surat, kısa kıvrık saçlar, kalın dudaklar. Rüyanızda görmeyiniz. Çok akıllı da denemez yani.

Ağır adımlarla sokağın az gerisinde ama apartman manzaralı köşede duran otomobilime yürüdüm. İçine girdim. Normalde bir sigara yakardım, yakmadım. Sigaranın ateşi çok uzaktan görünür. Görünmemeli.

Otomobilimin sol arka koltuğuna kaykılarak oturdum. Peşimde biri var mı diye kuşkulananlar önce sürücü koltuğunu denetler gözleriyle. Başımın sürücü koltuğunun kafa dayama şeyi neredeyse tam hizadaydı.

Bekledim. Hiçbir şey düşünmeden, akşamın o saatinde kimselerin geçmediği bir sokak içinde beklemek dünyanın en önemli işiymiş gibi bekledim.

Dünyanın en önemli işiydi elbette. Müşterim paramı ödemişti. Adamı bulursam kendi parasını kurtaracağını düşünüyordu. Adamı bulmak kolaydı, şekilde görüldüğü gibi. Zor olan, adamı ikna etmektir. Müşterim dayaydı, icraydı uğraşmazdı. Kendi işini kendi halletmeye çalışırdı. Muhtemel, biraz kan çıkardı o zaman da. Bu kez, iki adamı da alakasız bir çevirmede taban-caları yakalatmışlardı. İş bana düşmüştü.

Karıştığım bir işte kan çıkmasa iyi olurdu. Çıkacaksa da ben ortalarda yokken çıkmalıydı. Hırdavatçının karolarındaki iki damla kan sayılmazdı. Bekir'le konuşup ikna edebilsem, iyi olurdu.

O yüzden bekledim. Adamı parasından ayrılıp canını kurtarmaya ikna edebilirim belki diye bekledim. Böylelikle herkes kazanacaktı. Ben de.

Koltuğumda biraz daha kaykılıp yüzden geriye doğru saymaya başladım içimden. Sayacak

sayı kalmayınca çıkacaktı evinden. Bazen tutardı sihir. Bazen de tutmazdı. O zaman yeniden başlardım saymaya.

Yirminin altına indiğimde apartmanın girişindeki ışıltak kendiliğinden yandı. Sensör içeriden tetiklenmişti. On yedi. On altı. On beş. On dört.

İçimden on dediğimde, perdenin arkasında gördüğüm surat, hayatta gördüğüm en şişman gövdelerin birine eklenmiş olarak kapıdan çıktı, penceresini aydınlatan ışığın altında yürüdü.

İki yana sallanarak sokağın aşağısına ilerliyordu. Ağır ağır. Neredeyse her adımında soluklanma ihtiyacı duyduğunu oturduğum yerden görüyordum. Zordu işi. Telaşı daha da zorlaştırıyordu.

Fil bacıklarını sürükleyerek mavi bir Kartal'ın kapısını açtı, sonradan monte edilmiş uzaktan kumandayı çalıştırarak. Otomobilimden çıktım aynı anda. Kapıyı kilitlemekle uğraşmadım. Koşmadan ama hızla ilerledim.

Bekir daha koca kıcını Kartal'ın sürücü koltuğuna tam olarak yerleştirmeden yolcu kapısından girdim otomobile. Kapıyı sertçe kapadım. Hayretle döndü. Alacaklısını görmüş gibi baktı bana. Haklıydı tabii. Ağzından ses çıkmadı. Kısa yürüyüşü alını terletmişti.

İnip kaçsa fazla uzağa gidemeyeceğini biliyordu elbette. Tuttuğu topu aynen içeri almış bir kaleci gibi baktı yüzüme.

“Delikçi seni arıyor,” dedim.

Yanıldı. “Delikçi de kim?” dedi. Acımadım.

“Bedava liposakşın yapacak sana,” dedim.

“Lüplettiklerini ödemezsən...” Alnındaki terler arttı.

Kafasını ağır ağır direksiyonun göbeğine indirdi. İki eliyle iki yandan vurmaya başladı şakaklarına. Pek acımadım. Bekledim sadece. Geçerdi.

Döndü, bana baktı sonra. Gözlerinde dünyanın yaradılış sırlarının peşine düşmüş bir adamın soruları vardı.

“Nasıl buldun beni?” dedi.

“Ne var bulmayacak?” dedim. “Karafatmalar söyledi.”

Anlamadı elbette. Derdi başkaydı.

“Çok mu kızgın?” dedi.

“Bilmiyorum,” dedim. “Son gördüğümde birinin kafasına ütü basıyordu. Senedini üç gün aksatmış.”

Konuşmaya çalıştı. Dili tutulmuş gibi beceremedi. Bıraktım sakinleşsin.

“Hassiktir, hassiktir!” dedi. “Benden ses yok dört haftadır.”

"İşte o yüzden beni yolladı," dedim. Yüzüme baktı. Biraz sakinleşmiş miydi ne?

"Senin ne özelliğin var?" dedi.

"Hiç," dedim. "Beni en son gönderir Delikçi. Yapacak başka bir şey kalmadığı zaman."

"Na...na...nasıl yani?" dedi tombul yanaklarını titreterek. Yeniden dağılmasını istemedim.

"Korkma," dedim. "Nispeten acısız halletmenin yolunu buldum sayılır." Adamım Bekir bayılacaktı neredeyse, bayılmadı Allahtan. Üst üste iki kere geçirdi.

"Bir şey yapabilir misin kurban olduğum?" dedi. "Bir yolu yok mu sıyırtmanın? Beladan? Eli ni ayağını öpeyim. Çoluk çocuğuma bağışla. Ha?"

"Lan, ben belediye zabıtası mıyım da rüşvet teklif ediyorsun?" dedim kaşlarımı yalandan çatarak. "Adam bana bir iş vermiş, yapacağım elbet."

"Yok abi, onu demek istemedim," dedi dudaklarını bükerek. "Hani bir yolu varsa diye?"

"Yolu musalla taşından geçiyor bu saatten sonra," dedim. "Parayı dökmezsen eteğine."

Öküz gibi böğürdü aniden. Gövdesine yaraşıyordu çıkardığı acıklı ses. Sokaktan geçen biri olsa polis çağırabilirdi. Ardından hıçkırığa dönüştü sesi. Düşük bir volümde ağlamaya başladı. Yüzünü direksiyona gömdü. Omuzları titriyordu.

Yapacak başka şey bulamadığım için sırtını sıvazladım. Bu, ağlamasını daha çok artırdı. Yüzümü buruşturdum. Öteki elimle ceketimin cebinden sigaramı çıkardım.

"İçiyor musun?" dedim ilgisini hıçkırıklarından çekmek için. İşe yaradı. Son iki hıçkırıktan sonra sustu, döndü, bana baktı.

"Ver bakalım, içeyim son bir sigara," dedi. Eliyle gözyaşlarını sildi iki gözünden de. Sigara için uzattı elini işi bittiğinde.

Gülmedim. Eline bir uzun Marlboro tutuşturdum. Kırmızı. İkimizin sigarasını da yaktım. Otomobilin içi duman kesti. Adamım Bekir soğurdu 10 mg. zifir, 0.8 mg. nikotin ve 10 mg. karbonmonoksiti.

İyi gelmiş olmalı. Sigarası ağzında konuştu. Gözlerine duman giriyordu. Aldırmadı.

"Delikçi'ye parayı yemiş Bekir, işini bitirdim desen, ben de ortadan yok olsam, uzaklara gitsem! Adana'ya madanaya. Ha?"

"Çalışmaz," dedim. "Önce beni öldürür, peşine de yeni bir adam salar. Nereye gidersen git, bulurlar."

"Kafamı sikeyim!" dedi. "Neden uyarsın karının aklına? Delikçi bu."

Ahbaplığı sürdürdüm.

"Adı ne yengenin?" dedim.

"Mine," dedi. Ne alakası var şimdi diyecekti, sormadı.

"Mine Hanıma selamımı söyle, olur böyle şeyler. Bir yolu var ama hatadan dönmenin, çok üzülmesin," dedim.

Ağzından burnundan duman salarak yüzüme baktı. Bir umut.

"Parayı bana ver, ben de götürüp Delikçi'ye vereyim. Sen sağ ben selamet. İster Adana'ya git sonra, ister Mersin'e."

"E, ben ne anladım bu işten?" dedi. "Götürüp kendim de veririm."

"Verirsin de... Dört haftalık gecikmeyi fitil fitil getirir burnundan, seni eline geçirmişken. Artık kulağını mı keser, ne yapar kim bilir?" dedim.

"Hem ele güne karşı sana yaman bir ders vermek zorunda kendisi. Gel, yengeyi daha çok üzme."

"Doğru!" dedi.

"Karar ver, zamanım az," dedim.

Dışarıdan Hızır yetiyecekmiş gibi sağa sola baktı elleri direksiyonda. Hızır mızır gelmedi elbette. Gözleri bana döndü çaresiz.

Son vuruşun zamanıydı.

"Git getir şu parayı," dedim.

"Ama az biraz eksik miktar," diye ekledi. "So-run olmasın sonra?"

"Olmaz," dedim. "Ben izah ederim, ağzından girip burnundan çıkarım, ikna olur."

"Tamam," dedi dünyanın en şişman Bekir'i. "Bekle burada, getiriyorum." Sesimi çıkarmadım. Zorlukla indi otomobilden. Kapıyı kapamadan bana döndü.

"Geliyorum," dedi. "Karı zırlarsa biraz uzayabilir."

"Aklına bir abidik gubidik gelmesin sakın," dedim sürücü kapısına doğru hafif eğilerek. "Sıvışmaya kalkma. Bulurum seni. Cehennemin dibine gitsen bulurum."

Cevap vermedi. Kapıyı kapadı. Tıslayarak gitti. Arkasından bakmadım.

Birazdan parayı getirecekti. Götürüp Delikçi'ye verecektim. Bir adamını çağıracaktı muhtemelen. "Tarif et şu amina koyduğumun evini," diyecekti bana. Öyle derse ikiletmeden adresi verecektim. Kader Sitesi, C Blok, sekiz numara.

Benim işim borçluyu bulmak, parayı geri almaktı. İşimi yapmış olacaktım. Sonrası beni ilgilendirmezdi. İstanbul'dan bir lüzumsuz adam eksilecekti. Mine Hanım çok sinirlenecekti, hem para gitti hem de bir ev taşıma işi daha çıktı diye. Belki de sinirlenmezdi.

ANA AKIM SHERLOCK VE VELİAHTLARININ EN YAKIŞIKLISI: KARA AKIM PHILIP

Gülce BAŞER

Aralarında şöyle bir seksen yıl bulunuyor. Sherlock ilk olarak 1854'te bir gazetede, Philip ise *Büyük Uyku*'nun yayımlanmasından altı yıl önce 1933'te bir dergide birer öykü karakteri olarak görünmüşler. Birbirlerine hiç benzemiyorlar.

Çünkü her biri kendi dönemlerinin isabetli dedektif karakterleri. Ana akımın antipatik (gıcık da diyebilirsiniz) dedektifi Sherlock Holmes'le kara polisinenin sempatik dedektifi Philip Marlowe'dan söz ediyorum. İşte bu alakasız iki adamı bir araya getiriyorum çünkü Marlowe, Holmes'ün bittiği yerin umudu olarak doğar bence. Bu, şu demek: Apolitik olarak Büyük Bunalım'ın etkilerine kadar (son olarak 1926'da görünür) bir şekilde varlığını ve suçları adalete teslim etmenin azmini sürdürebilen, erdemini savunabilen Sherlock, orada tükenmek zorundadır. Depresyonun getirdiği ahlaki çöküntü, özellikle devletin ve adaletin işleyişini de sorgulatır hale gelmiştir. Kapitalist devletlerin bu tatsız yüzüyle iş yapabilen dedektifler ancak Marlowe gibileri olacaktır. Sherlock, belki biraz daha esnek bir kişilikle 1960'ların refah devletinde reenkarne olabilirdi. Ancak sadece onun pozitivist doğası değil, tüketim toplumuna geçiş de bunu imkânsız kıldı: 1960'lar "kullan-at-yenisini getir" yıllarıydı.

Her koşulda Sherlock müreffeh dönemlerin dedektifidir. Philip Marlowe'sa yoksulluğa, darboğaza yaraşır. Yerini bulmayan adaletin, mafyatik petrol zenginliğinin ve bu büyük kud-

Her koşulda Sherlock müreffeh dönemlerin dedektifidir. Philip Marlowe'sa yoksulluğa, darboğaza yaraşır.

retler dünyasında daha da görünmezleşen küçük insanların, günlüğü 25 dolar artı masraflar tipi bir dedektifdir. "Ulak" dediği mafya erlerini sever, kendisi kadar "yok" oldukları için...

Modern Sherlock

Önce Sherlock'tan başlayalım. Hem yaşça büyük, hem kronolojik olarak... Hem de bu dergiye adresini vermiş ne de olsa... Batı ülkelerinin modernlik yarışında olduğu yıllarda ortaya çıktı. Dolayısıyla pozitivizm, kibirli zirvelerinden birini yaşıyordu. Sherlock da o dünyanın insanıydı. Sistematik çalışıyordu. Rasyonelliğin sınırlarına sadık kalıyordu. Suç literatürüne hâkimdi. Fen bilimlerindeki her gelişmenin takipçilerinden, uygulayıcılarından, hem de mütevazı katkılarıyla faillerinden biriydi. Kan lekelerini saptayan bir çözelti geliştirmişti, sözgelimi.. Yaratıcısı Sir Arthur Canon Doyle doktor, o ise kimyagerdi. Diploması var mıydı, belli değil. Bu önemli de değildi.

Laboratuvarda "tuhaf" biri olarak tanımlanıyordu. Çünkü gerçekte kimya diploması vardysa bile kimyager değil, dedektifti. Bu da sınırlarıyla tanımlanmıştı. Yani dedektiflik sınırlarından çıkmamak koşuluyla sonsuz bir kimyager olabilirdi. Ve Sherlock her koşulda tanımlara sonuna kadar sadıktı. Tanımlanabilir olmak bilimsel olmaktı, modern anlayışta... Bipolar Sherlock bile buna tabiydi. İşte bunu, biz onun politika ve edebiyattan hiç anlamaması olarak okuyoruz.

Dünya'nın Güneş'in çevresinde dönüyor olmasıyla bile ilgilenmeyen bu dedektif, pratiğin insanıdır. Pratik sonuçlarla ilgilenir. Onu kesin, katı ve net yapan budur. Cinayetleri pratik zekâsıyla çözer. Zaten bunlar, hayatın olağan gidişinden küçük sapmalar tipi semptomlar veren cinayetlerdir. Örneğin; yanlış kazı satın

alan müşteriyle bağlantı kurulur, adamın kazı nereden aldığı öğrenilir, bu ipucu cinayeti çözer gider. Ya da gençliğinde Doğu'da bulunmuş bir doktor, cinayeti oradan bir yılanla işleyecektir. Bunu çözmek için bir duvarda olmaması gereken bir delik ve boruyu keşfetmek yeterli olacaktır.

Büyük soruların yanıtı basittir, Holmes'te. Bir sorunun birden fazla yanıtı olmaz. Newton fiziğinin gerektirmeci dünyasında iki bilinmeyenli denklem bulunmamaktadır. Gazeteyi alıp ilk iş kendi yazısını okuyan bu megaloman, açık renk gözleri ve sarışınlığıyla hiç kuşkusuz Batı'nın avatarıdır. Yani devleti de içine alan bilimsel güvenlik adamı... Karşısında çaresiz kalan, beceriksiz ve aptal polisleri soracaksınız. O polisler henüz geleneksel bürokrasiyi aşamamış devlete benzemektedir. İngiltere'de iki kamara olduğunu aklımızdan çıkarmazsak Sherlock Holmes'un mükemmel bir burjuva avatarı olarak Batı'yı temsil ettiğini görebiliriz. Benimki bir önerme tabii... Holmes, devlete/bürokrasiye akıl veren adamdır. Ve gelirini serbest çalışarak kazanır, tıpkı vergisini ödeyen bir işadama gibi... Ya da muayenehane sahibi bir doktor...

Kapitalizmin Erken Loserlarından Marlowe

Marlowe'u sona bırakmakta sakınca yoktu, Sherlock'a ne kadar gıcık olursanız Marlowe'u o kadar seversiniz, o kendini sevdirebilir. Bu loser görümlü adam için, yani *On the Road*'ın loserları gibi bir loserdan söz ediyoruz, kazanmak bir imadan ibarettir. O yüzden onu kolayca kendimiz gibi biri sanırız. Bir defa ne Sherlock kadar gerektirmeci, hatta ne de bilimseldir. Yazarı Raymond Chandler, yükseköğrenimli bir sülalenin üniversiteye gitmemeyi tercih eden evladıdır. Dahası, şairdir. İlk olarak şiirleri yayımlanmıştır. Dolayısıyla Marlowe dil insanıdır. Cinayetleri dili çözer gibi çözer. Bu ise mutlaklığın olmadığı bir dünyadır, Sherlock'unakin aksine... Sanki kendisinden kısa süre sonra geliştirilecek

Çünkü ortalama kişi iyi ve zararsız değildir; kötü olmadığı durumlarda bile hiç olmazsa ucuzdur bu dünyada... Marjinal olan iyi adam Marlowe'dur.

dil kuramlarını haber vermektedir. Mizaç olarak sert kabuğun altındaki "iyi adam"dır. Etikçidir, en önemlisi merhametlidir. Kibirli den ziyade ters ve hazırcevap görünür.

Birkaç nokta var ki oralarda Sherlock'un tam tersidir. Bunların birincisi, kendini özel ve üstün bulmamasıdır. Gerçekten ona megaloman dersek haksızlık ederiz. Bir kere dayak yiyebilen bir adamdır. Entelektüel donanımı kibirli davranmasına izin vermez. Ancak bana sorarsanız onunki, dünyaya sıradan biri olarak gelmişliği aşma isteğinin bilincidir. Yakışıklı ve uzun boylu diye ya da hoşumuza giden cümleler kuruyor diye onu kayıracak değiliz. İçinde kendinden daha büyük çocuk olanlardandır. Aynı zamanda yazar öznedir. Ne kadar soğukkanlı olduğunu, ne kadar az acı çektiğini ve ahlaksızlıklar da dahil olup bitenlerden ne kadar az etkilendiğini kendi ağzından dinleriz. Bu anlatımla tarif ettiği basbayağı bir kahramandır, antikahraman bile değil.

Belki doğru kişilerin doğru şekillerde onun merhametini uyandırdığını söyleyeceksiniz, sonuçta ölüm döşeğindeki bir adama acıyıp bir cinayeti örtbas etmek ne kadar da iyicil görünür. Oysa o adam bir generaldi ve petrolden büyük bir servet kazanmıştı. Bir anlamda bu örtbas işi, zengin ve güçlülerden yana kullanılan tercihtir. Marlowe'un maktul için duyduğu acıyla terci-

hini cinayeti örtbas etme yönünde kullanması, iyi niyetli okur için merhamet gösterisi, niyeti biraz bozuk olanı için katilin ablasına duyulan bir zafın göstergesidir. Niyet bozuldukça ihtimaller artar; mesela kendine cömert ödemeler yapan bir müşteriye duyulan şükran ya da en sonunda, muhalif bir kişiliği, sistemin tükürmeyeceği türden ılımlılaştırmanın başarılı bir örneği olarak okunabilir. Marlowe'un çok güzel cümleleri var, kabul. Ancak şunu da kabul edelim; Marlowe tipi

muhalefet, sistemin aynen yürümesini sağlayacak, ancak muhalif ruhun da gazını alacaktır. İşbirliği içinde çalışmanız gereken, ki kendisi de şerif yardımcısı olarak zaten sistemin bir parçasıdır, polis teşkilatına kafasına göre uyar ya da uymaz... Kuralları çiğner. Ancak sonuçta katili bulur, olayı çözer. *Asteriks İspanya'da* kitabında rehberin yolu uzattığını düşünüp, ki adamcağız Romalılara görünmeden istenen köye gelmeye çalışmaktadır, onu ekerek ve Romalıları döve döve düz yoldan gelen Asteriks ve Oburiks'e rehberin, "Ama siz yanlış yoldan daha çabuk geldiniz," dediği sahnedeki gibidir durum... Marlowe "yanlış yoldan daha çabuk varır." Ve yine suçu örtbas ederek yasaların dışına çıkar. Kolladığı kadın, sermayedar sınıftan olmakla birlikte hafifmeşrep ve uyuşturucu/içki bağımlılığıyla devletin sevmediği türden bir kadın olabilir. Ama sonuçta onu çok öfkeliendiren bir sınıfsallık durumunu kendi de kabullenmiştir, ona sadık kalır.

Marlowe entelektüeldir, Sherlock'un aksine... Edebiyatçıların görünür olduğu bir polisiye-den söz ediyoruz. Parabollerin ve hiperbollerin dünyasında yaşar; ne çözüm tektir ne de bilinmeyenler... Modernlik ve bilimsellik

onun meselesi değildir. O da tüm dengelimidir, ancak ipuçlarından çok cümleleri takip eder. Gözü şişer, burnu kanar. Müşterilerini seçemez Sherlock'un aksine ve insanlar onun müşterisi olmaktan onur duymazlar. Sherlock asillerle dalga geçer, Marlowe'sa zenginlerle... Siz Marlowe'un sıradışı bir iyi adam olduğunu düşünürken bilinçaltınızda kapitalizmin içinde beliren iktidar biçimleri ve kültürü meşrulaşır. Çünkü ortalama kişi iyi ve zararsız değildir; kötü olmadığı durumlarda bile hiç olmazsa ucuzdur bu dünyada... Marjinal olan iyi adam Marlowe'dur. İşin sonu *Dövüş Kulübü*'nde kendini döven şizoid bireye kadar gidecek zamanla, telaşa mahal yok. Marlowe'u bu kadar tartışmanın nedeni muhtemelen benim de diğer okurlar gibi onu bir umut kaynağı olarak görmüş olmam, kitap boyunca... Adını koyalım, Holmes modernizmin milli marşını inanarak söyleyen dedektifidir, Marlowe'sa kapitalizme aittir ve iki dünya savaşı arası büyük krizde milli marşa inancını yitirmiştir. Başta demiştim: Yenilmek de bir imadır. Anlatıcı da kendisi olduğuna göre ne görüldüğü kadar loserdir ne de salt kendi kurallarıyla takılan biri... Bu tartışmaya ileride yine dönebilirim.

DÜNYADA İLK DEFA BİR EDEBİYAT ESERİ
KAÇIS OYUNU YAPILDI.

411

Ahmet Ümit` in
aynı isimli kitabından uyarlanan

“AGATHA’NIN ANAHTARI”

Türkiye’nin Tek Kaçış Oyunları Merkezi

ESCAPIST` te!

BU KEZ
KAHRAMAN
SENSİN!

www.escapist.com.tr

#KacasimVar

f / escapistgame

t @escapistgame

ig @escapistgame

Escapist

Escapist

ESCAPIST

REAL LIFE ESCAPE GAME

Mecidiyeköy Yolu Caddesi No:12 Trump Alışveriş Merkezi Kat: B4 / İstanbul +90 212 272 71 50

NORVEÇ'İN ROCK YILDIZI, POLİSİYE YAZARI JO NESBO

Ceyhan USANMAZ

“Harry paltosunun yakalarını kaldırmış, karşısındaki yüksek çitin arasından esip içerideki konteynerlerin üstüne karlar savuran kuzey rüzgârına sırtını vermiş, öylece ayakta duruyordu. Liman bölgesi ve geniş, boş alanlar gece vakti çölü andırıyordu.”

Tam da “Kuzey Rüzgârı” sayfalarına uygun yukarıdaki bu alıntının kaynağı, Jo Nesbo’nun *Kurtarıcı* isimli romanından. Jo Nesbo’nun rock yıldızı olarak anılmasının sebebi, kaleme aldığı “Harry Hole polisiyeleri”nin elliden fazla dile çevrilerek dünya çapında ün kazanması değil yalnızca; roman yazarlığının yanı sıra, gerçekten de Di Derre isimli bir rock grubunun solisti ve şarkı yazarı olmasından da geliyor. Dolayısıyla bu yakıştırmaların sorgulanacak hiçbir tarafı yok! Ancak Jo Nesbo, aynı zamanda “next Stieg Larsson”, yani “bir sonraki/yeni Stieg Larsson” olarak da anıldı birçok defa. İşte bu konudaki itirazımızı biraz daha yüksek sesle dile getirebiliriz sanırım...

1960 Oslo doğumlu Jo Nesbo’nun, çocuk kitapları da var. Ama ona asıl ününü getiren; merkezinde alkol problemi olan, somurtkan, huysuz dedektif Harry Hole’un yer aldığı polisiye serisi. Bu serinin ilk kitabı *The Bat*, 1997 yılında yayımlanıyor. Cinayete kurban giden bir Norveç vatandaşının peşinden Avustralya’ya gönderilen Harry Hole’un, toplamda 10 kitaba ulaşacak macerası da böylece başlamış

Türkçedeki macerasına baktığımızda, başka birçok polisiye serinin başına gelen karmaşıklıktan Harry Hole’un da mustarip olduğunu görüyoruz maalesef.

oluyordu. Sonrasında, zaman içinde Tayland’a ve Hong Kong’a da savrulan ama daha çok Oslo çevresinde dolanan Harry Hole’un peşinden bizim de “zevkle” sürüklendiğimiz kitaplar şöyle sıralandı: *Cockroaches* (1998), *The Redbreast* (2000, Türkçesi Kızılgerdan), *Nemesis* (2002, Türkçesi Nemesis), *The Devil’s Star* (2003, Türkçesi Şeytan Yıldızı), *The Redeemer* (2005, Türkçesi Kurtarıcı), *The Snowman* (2007, Türkçesi Kardan Adam), *The Leopard* (2009), *Phantom* (2012) ve *Police* (2013).

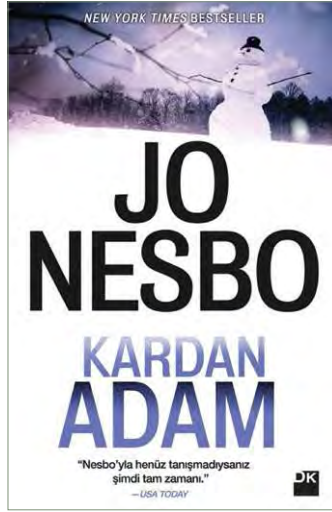
Türkçedeki macerasına baktığımızda, başka birçok polisiye serinin başına gelen karmaşıklıktan Harry Hole’un da mustarip olduğunu görüyoruz maalesef. Türkçede Harry Hole polisiyeleri birinci kitapla değil, beşinci kitap *Şeytan Yıldızı*’yla başladı. *Şeytan Yıldızı*’nı, bu sefer de seride geriye dönülerek, üçüncü kitap olan *Kızılgerdan* izledi. 2007 ve 2010 yılında her ikisi de Koridor Yayıncılık tarafından yayımlanan bu romanları 2013 yılında bu sefer Doğan Kitap’tan çıkan *Nemesis* izledi. Diğer bir deyişle, karşı karşıya kaldığımız sıralama 5-3-4 oldu! (Tüm bu karmaşıklığın sebebi, aslında İngilizcede de böylesi bir sıralamayla yayımlanması.) Gerçi hakkını yemeyelim, Jo Nesbo’nun yayın haklarını devralan Doğan Kitap’ın, seriye 4. kitapla başlaması, en azından daha önce yayımlanan 5. ve 3. kitapları bir araya getiren bağlantıyı tamamlaması açısından doğru bir hamle idi. Ne de olsa o zamana kadar eline hiç Jo Nesbo kitabı almamış biri, pekâlâ 3-4-5 sıralamasıyla okumaya başlayabilirdi artık. Nitekim, Jo Nesbo kitaplarına devam eden yayınevi, *Kurtarıcı* ve *Kardan Adam*’ı da sırasıyla yayımlayarak serinin devamlılığını sağladı. Şimdi de aldığımız bilgilere göre, sırada *The Leopard*’ın Türkçesi var.

Türkçedeki bu gelişmeler bir yana asıl, beyazperde cephesinden gelen haberler var Jo

Nesbo ve Harry Hole serisiyle ilgili. Nesbo'nun *Kardan Adam* romanından uyarlanan ve 2017 yılı sonunda gösterime girmesi planlanan aynı adlı filmin çekimlerine başlandığı açıklandı. Yönetmenliğini -ismini en son yine bir uyarlama olan *Köstebek*'ten (*Tinker Tailor Soldier Spy*) hatırlayacağımız- Tomas Alfredson'un üstlendiği filmin başrollerinde de Michael Fassbender, Rebecca Ferguson ve James D'Arcy yer alıyor. Dolayısıyla burada, Türkçesi de yakın bir zaman önce, Ekim 2015'te yayımlanan *Kardan Adam* romanından biraz daha ayrıntılı bahsedebiliriz.

Artık kırk yaşındadır Harry Hole ve aynada kendisine baktığında kuru, soluk, iç karartıcı bir yüzle karşılaşır. İyice zayıflamıştır, çocukluk arkadaşlarıyla dahi görüşmeyi kesmiştir. Alkolle gelgitli ilişkisi de sürmektedir... Kayıp bir kadın ihbarıyla başlayan süreç, Harry Hole ve ekibini oyun oynamak isteyen narsisist bir seri katille karşı karşıya getirecek noktaya kadar sürükler. Üstelik Harry Hole görev icabı değil, bir süre önce kendisine gönderilen isimsiz bir mektup nedeniyle de olayların tam merkezindedir. Harry Hole'a bir oyun daveti gibi kabul edilebilecek mektupta şunlar yazılıdır: "Yakında ilk kar yağacak. Ve o tekrar ortaya çıkacak. Kardan adam... Kar bittiğinde birini daha almış olacak. Şunu sormalısın kendine: 'Kardan adamı kim yaptı? Kardan adamları kim yapıyor? Murri'yi kim yarattı?' Çünkü bunların cevabını kardan adam biliyor." Mektuptaki "şifreleri" çözmesi zor olmaz Harry Hole'un: "'Murri artık hayatta olmayan birinin lakabı' dedi Harry, karanlığın içinden konuşarak. 'Avustralya'da yaşayan Queenslandli Aborijin halkı, kendilerine Murri-ler der. Bahsedilen Murri ölmeden önce tüm Avustralya'da kadın cinayetleri işledi. Sayısını tam olarak kimse bilmiyor. Gerçek adı Robin Toowoomba'ydı.' Fan vızıldayıp uğuldadı. 'Seri katil,' dedi Björn Holm. 'Senin öldürdüğün.'"

Merak unsurunu unutmadan, *Kardan Adam*'ın hikâyesine ilişkin ayrıntılara daha fazla girmeyelim elbette ama yazının başında değindiğimiz Jo Nesbo-Stieg Larsson karşılaşmasını bu noktada biraz daha eşeleyebiliriz. Norveç'in, her zaman onun yerine başkalarının savaşmasından mutlu olmasının (İngiltere, Sovyetler Birliği ve Amerika gibi "ağabeyle-

Jo Nesbo'nun eserlerine baktığımızda, özellikle *Kardan Adam*'la daha da görünür olan şey, Harry Hole polisiyelerinin ABD kökenli "bestseller" gerilim-polisiye anlatılara daha yakın olması.

rin" arkasına saklanan bir tavır sergilemesinin) vurgulanması gibi toplumsal eleştirilere *Kardan Adam* romanında da rastlıyoruz.

Ancak bütün bu eleştiriler, şöyle

bir değinilip geçilen cinsten... Oysa, İskandinav polisiyelerinin kökenlerine doğru yolculuğa çıktığımızda, örneğin Maj Sjöwall ile Per Wahlöö'nün, türün bir anlamda temelini atan eserlerinde toplumsal eleştirinin her zaman merkezi bir rol üstlendiğini biliyoruz. Stieg Larsson da sahip olduğu gazeteci kimliğinin etkisiyle, bu çizgide ilerleyen isimlerden biriydi. Ancak Jo Nesbo'nun eserlerine baktığımızda, özellikle *Kardan Adam*'la daha da görünür olan şey, Harry Hole polisiyelerinin ABD kökenli "bestseller" gerilim-polisiye anlatılara daha yakın olması. Jo Nesbo da bunu dile getiriyor. Kendisine "yeni Stieg Larsson" yakıştırmaları hakkında ne düşündüğü sorulduğunda, aslında Amerikan polisiyelerine daha yakın olduğunu söylüyor bir röportajında. Nitekim burada olumsuz bir eleştiri yapmak değil niyetim, çünkü Jo Nesbo kendisini yakın hissettiği tarzın gerekliliklerini eserlerinde yansıtmayı iyi beceriyor; tek söyleyebileceğimiz, yazdıklarının tam anlamıyla bir Kuzeyli polisiye olmadığı...

Son söz olarak; Jo Nesbo'nun, dünya çapında "rock yıldızı" polisiye yazarlarından biri olduğunu kanıtlayan bir yeni haber daha var. Shakespeare'in, aramızdan ayrılışının 400. yılı nedeniyle 2016'nın bir adının da "Shakespeare 400" olacağı biliniyor. Dünyanın farklı noktalarında planlanan anma etkinliklerinin ayrıntıları yavaş yavaş belirginleşiyor. Shakespeare'i anma etkinlikleri kapsamında geliştirilen projelerden biri de Hogarth Yayınevi'nin Shakespeare oyunlarını romanlaştırma fikri... Örneğin; Jeanette Winterson'dan *Kış Masalı* uyarlaması *The Gap of Time*, Howard Jacobsen'in *Venedik Taciri* yorumu *Shylock is My Name* yayımlandı bile. İşte bu kapsamda Jo Nesbo'nun da *Macbeth* ile eşleştirildiğini hatırlatalım...

Çek Cumhuriyeti Kütüphaneciler Birliği, gençleri kitap okumaya teşvik etmek için bir reklam kampanyası hazırlamıştı: *Read it before Hollywood does*. Klasik eserlerin ekrana uyarlandıklarında ne kadar değiştiklerine dikkat çekmeyi amaçlıyordu

ve başarılı da oldu. Benim de kişisel kanaatim bu yönde olduğu için, Angie Harmon ve Sasha Alexander dizi uyarlamasında her ne kadar iyi bir iş çıkarsalar da Rizzoli & Isles'a Tess Gerritsen'in kaleminden değinmek isterim.

Jane Rizzoli, Boston Cinayet Masası'nın tek kadın polisidir. Asla teslim olmaz, asla taviz vermez ve özellikle de zorba erkeklerle asla tahammül etmez. Bir kadın olarak, beklenene göre spotlar her zaman onun üzerindedir, başarısı kadar yaptığı her hata da bir kenara not edilir. Rizzoli'nin hatadan anladığı meslektaşlarının eline koz vermemektir, o nedenle sürekli tetiktedir, hareketlerine dikkat eder. Mesela bir soruşturma üzerinde yoğun çalıştığı bir gece ofisinde uyuyakalır, sabah uyandığında başka bir dedektifin masasının üzerinde bir kesekâğıdı dolusu donut görür. Aslında alışık olduğumuz Amerikan polisi o donutlardan mutlaka bir tane alır ama Rizzoli'nin o sırada düşündüğü tek şey erkek meslektaşlarının o uyurken ofise geldiği ve onu zayıf halde, yani uyurken gördüğüdür.

Rizzoli konserveden ton balığı yemeyi umursamaz ama Maura öyle değildir. Bir domates çorbası yapıp tost ekmeğinin üzerine peynir koyup eriterek basit bir yemek hazırlayabilir, yanında da bir kadeh kırmızı şarap.

Çünkü erkek meslektaşları küçük dokundurmalarla, aşağılamalarla sürekli damarına basarlar ancak Rizzoli bunlara en ufak bir haklı tepki gösterdiğinde cevap bellidir: Demek ayın o dönemine geldik ha? İşte Rizzoli sırf bunları duymamak için her daim kontrollüdür, o kadar ki, masasının üzerindeki boş soda şişesinin içine tampon tıkıştırarak kadar ileri gitseler de şikâyet etmez. Çünkü şikâyet ederse dosyasına erkekler liginde oynamakta başarısız diye not düşülür, adı "mız-mız Rizzoli, mızıkçı Rizzoli"ye çıkar.

Böyle bir ortamda var olmaya çalışırken, ketum ve sinirli bir halde, karmakarışık kıvrıkcık saçları ve ütüsüz pantolon takımlarıyla sürekli savunma durumunda olmasına şaşmamak gerekir. Zaten çoğu zaman davalar Rizzoli'nin hayatını ele geçirir. Günlük rutini sadece uyumak, yemek yemek ve çalışmaktan ibarettir ki ilk ikisini çok da iyi yerine getirdiği söylenemez. Yemek yemekten anladığı buzdolabındaki ton balıklı sandviç, patates cipsi ve biradır. Keyifle, doğru dürüst bir akşam yemeği yediği nadir görülür. Mesela bir akşam, partneri Dedektif Moore'un getirdiği Çin yemeği sayesinde Rizzoli'nin bir bira eşliğinde çubuklarını kung pao tavuk kutusuna ya da Moğol usulü sığır etine daldırdığını görürüz. Onun dışında, evine gittiğinde dinlenmeye ya da yemek yemeye vakit ayırmaz. Bazen yolunun üstündeki bir restorandan pizza alıp eve getirir ve buzdolabının derinliklerinden bulduğu bir parça marul eşliğinde yemeğini sonlandırır, sırf karnını doyurmak için yer yani. Bazen de açlığını bastırmak için buzdolabındaki ton balığını hiç tabağa boşaltmadan konserveden yiyip bitirir. Yanında da bir avuç tuzlu kraker atıştırır. Açlığı geçmediği için tekrar dolaba dönüp dilimlenmiş şeftali yerken yemek masasının yanındaki duvara tutturduğu Boston haritasını inceleye-

rek katillerin ayak izlerini takip eder. Tabii bu sırada, başka kadınlar mutfaklarının duvarını çiçeklerle, manzara resimleriyle süslerken ben neden böyleyim, diye sorgulamaktan da alamaz kendini. Bu iç hesaplaşma başka zamanlarda da su yüzüne çıkar. Bir barda ginger ale yudumlar-ken içeri giren güzel kadınları inceleyip kendi makyaj malzemelerinin kurumuş bir rimel ve banyo dolabının derinliklerinde kaybolmuş bir rujdan ibaret olduğunu anımsar. Ama böyle şey-lere ayıracak vakti yoktur Rizzoli'nin. Soruşturma sırasında öyle bir noktaya gelir ki, 30 saattir uyumadığı 12 saattir yemek yemediği zamanlar olur. Rizzoli kendisini bu işe programlamıştır, işini sever ve işi için yaşar. On iki yaşından beri polis olmak ister çünkü polislere, kadın olsalar bile herkes saygı gösterir. Görünmez bir kadın olmak istemez Rizzoli, en iyisi olmak, herkesten daha çok çalışıp herkesten daha çok parlamak ister. Şimdi ciddi bir işe sahiptir ama annesi bile onun sadece telefonlara cevap verdiğini ya da erkeklere kahve taşıdığını düşünür.

O nedenle, yemek hazırlarken gördüğümüz nadir yerlerden birinde, yani annesinin evinde bile diken üstündedir Rizzoli. İki erkek kardeşinin küçümsediği kız kardeş olarak büyümüştür ve hâlâ da öyledir. İtalyan asıllı Rizzoli ailesinin evinde birbirinden lezzetli yemekler pişerken bile rahatlayıp yemeğin tadını çıkaramaz. Bir güveç dolusu soslu dana eti kısık ateşte kay-narken, çeri domateslerin, sarmısağın ve etin kokusu tezgâhın üzerinde duran sos kaplı hindinin aromasıyla karışırken ailesinin için-deki konumunu sorgular. Haşlanmış patatesle çırpılmış yumurtaların bulunduğu kaba tereyağı ve un ekleyip karıştırırken, annesi "cannoli"leri kızartmaya çalışırken, kendini "gnocchi" hamu-runu yoğurmaya teslim eder.

Rizzoli'nin iştahla yemek yemeye koyuldu-ğunu gördüğümüz tek an, hamile olduğunu öğrendiği andır, ki o da biyolojik zorunluluktan kaynaklanır. Genelde polislerin takıldığı J. P. Doyle adlı bara gider. Her zamanki Sam Adams birasından vazgeçip kola istemek zorunda kalır. Yanında da bol thousand island soslu şefin sala-tası, balık ve patates kızartması, soğan halkaları ve ekmeğe sürmek için tereyağı.

Serinin üçüncü kitabından itibaren Rizzo-li'nin ortağı Adli Tabip Maura Isles'a da ağırlık

Haşlanmış patatesle çırpılmış yumurtaların bulunduğu kaba tereyağı ve un ekleyip karıştırırken, annesi "cannoli"leri kızartmaya çalışırken, kendini "gnocchi" hamurunu yoğurmaya teslim eder.

verir Gerritsen. O nedenle ondan da kısaca bahsetmek gerekir. Zarif, güzel giyinen, hoş, başarılı bir kadındır Maura. Onu evlat edinen iyi bir aileyle büyümüştür, ince zevkleri vardır, İspanyol şarabı olarak bilinen bir kadeh "sher-ry"yi hiçbir şeye değişmez. Şarap dışında da kendine has kokteylleri vardır. Eski kocasına yeşil limon, kızıl-cık suyu, bir ölçü Triple Sec şu-rubu, bir ölçü Absolut Citron ve buzdan oluşan, kendi deyimiyle bir kadın içkisi hazırlar. Rizzoli konserveden ton balığı yemeyi umursamaz ama Maura öyle değildir. Bir domates çorbası yapıp tost ekmeğinin üzerine peynir koyup eriterek basit bir yemek hazırlayabilir, yanında da bir kadeh kırmızı şarap. Ya da misafiri için içinden kırmızı şarap ve tavuk kokuları yükselen bir Coq au vin hazırlayabilir, bir kadeh "pinot noir" eşliğinde tabii. Varlığından haberdar olmadığı ikiz kardeşinin öldüğünü, biyolojik anne ve babasının azılı katiller olduğunu öğrendiğinde hayatı altüst olur. O zaman da votka portakala ya da kendi deyimiyle cesaret takviyesine sarılır. Damarlarında katillerin kanı dolaşıyordur, kötülüğün kalıtsal olup olmadığını sorgular. Yine de akşam yemeğinde ton balığı ve donmuş bezelye yemek istemez. Acı mı acı, yeşil körili bir Tai yemeği pişirmeye karar verir.

Romanlarda okuduğumuz veya ekranlarda izlediğimiz karakterlerin yeme içme alışkanlık-ları hiçbir zaman tesadüfi değildir. Bize kişi-likleri, dürtüleri, ilgileri, korkuları, endişeleri ve zevkleriyle ilgili önemli ipuçları sağlar. O nedenle Rizzoli'nin toplumun kadın normlarına güya uymayan yeme içme alışkanlıkları Judith Butler'ın cinsel kimlik kuramı eşliğinde ya da Isles'ın biyolojik mirasına tamamen zıt şekilde sürdürdüğü hayatı, Francis Galton'ın insan gelişiminde genetik ve çevrenin etkisine dair te-orileri ışığında irdelenebilir elbette. Tabii, daha geniş bir köşede.

Erkek dilinin kendi içine hapsettiği bir alanın (suç dünyasının) kodlarının, zaman içinde değişen ve dönüşen koşulların tanıdığı olanaklarla kadınlar tarafından çözüldüğüne/kırıldığına tanık olduğumuza dergimizin ilk sayısında değinmiştik. Artık adli/kriminal davalar, orta yaşı geçmiş, emekliliğin tadını çıkaran dul ya da hiç evlenmemiş sıradan “uzaylı kocakarı”ların hobi alanı olmaktan çoktan çıktı. Aslında bu “kadın dedektif” profili, acemi bir eylemin güçlü sezgilerle sosyal bir faydacılığa dönüştüğü bir okuma şeklini öngörürken diğer yandan biz okurlara/izleyicilere cinsiyet performansları üzerine kafa yormamız için de bir olanak tanıyor. Üstelik suç dünyasının, kurallarını erkeklerin belirlediği bir çeşit “gayriresmi kardeşlik” akdi olduğu düşünülürse bize, yeni kadın dedektif temsillerini daha iyi analiz edebilmemiz açısından da bir şans veriyor bu emekli kadın dedektifler...

Bu ilişki biçimiyle Stella’nın, kendisiyle ilgili ne söylemeye çalıştığını Paul Spector adlı seri katille kurduğu partnerlik bağı sayesinde anlayabiliyoruz.

Yelpazesinin her geçen gün genişlediği, farklı anlatım tekniklerinin de biçimlendirdiği bir polisiye dizi geleneğinden bahsetmek mümkün. Seksenlerin sonlarına kadar cinsiyet performanslarının kemikleştiği ve davaları bu ayrışmanın gölgesi altında analiz etmeye çalıştığımız diziler, genellikle kadın dedektiflerin polis teşkilatında rüşünü ispat ettikten sonra dedektiflik yetkileri içerisinde arkaik bir seremoninin zaferini tattıkları metinlere sahipti. Liyakatin bir güç performansı ile edinildiği bu mit, kadın dedektiflerin varlığını onaylarken erkek partne-

riyle ancak tamamlanabileceği/takım olabileceği olgusunun da içini dolduruyordu öte yandan. Aslında bu “takım havası” bugün hâlâ dizi metinlerinin sürükleyici bir unsuru olarak varlığını sürdürüyor. Ancak bir restorasyon geçirerek karakterlerin ruh dünyasını, duruşunu, alışkanlıklarını konturlayarak, bir göstergeye dönüşerek... Sarah Linden ve Stephen Holder, Saga Noren ve Martin Rohde ya da bir avukat olsa da Analise Keating ve Frank Delfino arasındaki partnerlik, bir anlamda kadın karakterlerin ruh dünyasını bir çeşitlilik içerisinde görünür hale getiren, ötekinin bakışında tanımamızı sağlayan ayna gücüne sahipler. 2013 tarihli BBC yapımı *The Fall* adlı suç dram dizisi, eğlenceli emeklilik hobisinin ve “takım” ruhunun ötesinde bir kadın dedektifle tanıştırıyor bizi: Stella Gibson. Stella, Londra’dan Belfast’a gelen bir dedektif şefi. Belfast ve çevresinde işlenen bazı cinayetler için Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı’na yardım ediyor. Ancak diğer dedektifler ve polis memurlarıyla ilişkisi onun belirlediği kurallarla şekilleniyor. Kriminal davalarda başarılı bir geçmiş hikâyesi var. Kendinden önceki kadın dedektif profilinin sezgiselci/çözümleyici yaklaşımlarını muhafaza etmeye devam ediyor. Nedensellik ilkesi gözeterek veriler arasında bütünlüklü bir bağ kurmaya çalışıyor. Bu da ona erkek meslektaşları arasında sivrilip öne çıkma hatta aslında var olma fırsatını veriyor. Başarılı olmak için çoğu kez erkeklerin yöntemlerini taklit ediyor. Yani performatif bir cinsiyet öykünmesiyle son derece erkek olan bir alanı kendisiyle ilişki halinde tutuyor. Dilediği erkeklerle duygusal yatırımdan yalıtılmış seksüel ilişkiler kuruyor. Bu ilişki biçimiyle Stella’nın, kendisiyle ilgili ne söylemeye çalıştığını Paul Spector adlı seri katille kurduğu partnerlik bağı sayesinde anlayabiliyoruz. Paul onun sayfalarını açıyor, çeviriyor. Kurduğu ilişkilerle ya da

polis departmanında yaratmaya çalıştığı etkiyle hangi cümleleri kurmaya ihtiyaç duyduğunu söylüyor. Biz seyirci olarak Stella Gibson'ın bir soğanın zarı gibi soyulduğuna, hafiflediğine ve duyarlılıklarının örtüsünü çekip kaldırmanın bir yolunu bulduğuna tanıklık ediyoruz böylelikle. Diğer yandan vaktiyle ilişki yaşadığı dedektif Jim Burns, onun duruşunu ve düşünce biçimini kavramamızı sağlayan bir diğer erkek karakter. Stella Gibson'ı seçimlerinden ötürü yargılamaya çalıştığı anlar aslında ahlak/sosyal değerler konusundaki ikiyüzlü yargılarımızın da su yüzüne çıktığı durumları işaretliyor. Stella bu tutarsızlığın farkında. Bir gün aralarında geçen bir konuşmada Jim, erkeklerin neden ruhsal ve duygusal konularda kadınlardan daha dayanıksız olduğunu sorduğunda Stella, erkeklerin kadınların bozulmuş kromozomu olduğu yani erkeklerin bir çeşit doğum hatası olduğu yanıtını veriyor. Bir anlamda kadınların çalınmış liyakatini geri alıyor bu diyalogla. Bunu yaparken kendisinin bu eril dünyanın içinde var olabilmek için rol çaldığının, kopyaladığının da farkında Gibson. Bununla birlikte Paul Spector'ın onun günlüğünü ele geçirdikten sonra yaptığı tespitler, Stella'nın kabuğunu da kırar seyircinin nazarında. Böylelikle birbirlerini okuyabilme gücünün getirdiği bir ortaklık doğar aralarında; bu, Clarice Starling ve Hannibal Lecter arasındaki o tuhaf duygusal gerilimin tekrarı gibidir aynı zamanda...

Stella Gibson, meslektaşları Saga Noren (Bron/Broen) ve Sarah Linden (The Killing) gibi cinsel kimliğini öteleyerek, bir pantolon bir kazakla bedenini sınırlamaz. Kalem etekleri, ipeklî gömlekleriyle kadın olarak imlediği bedenini bir

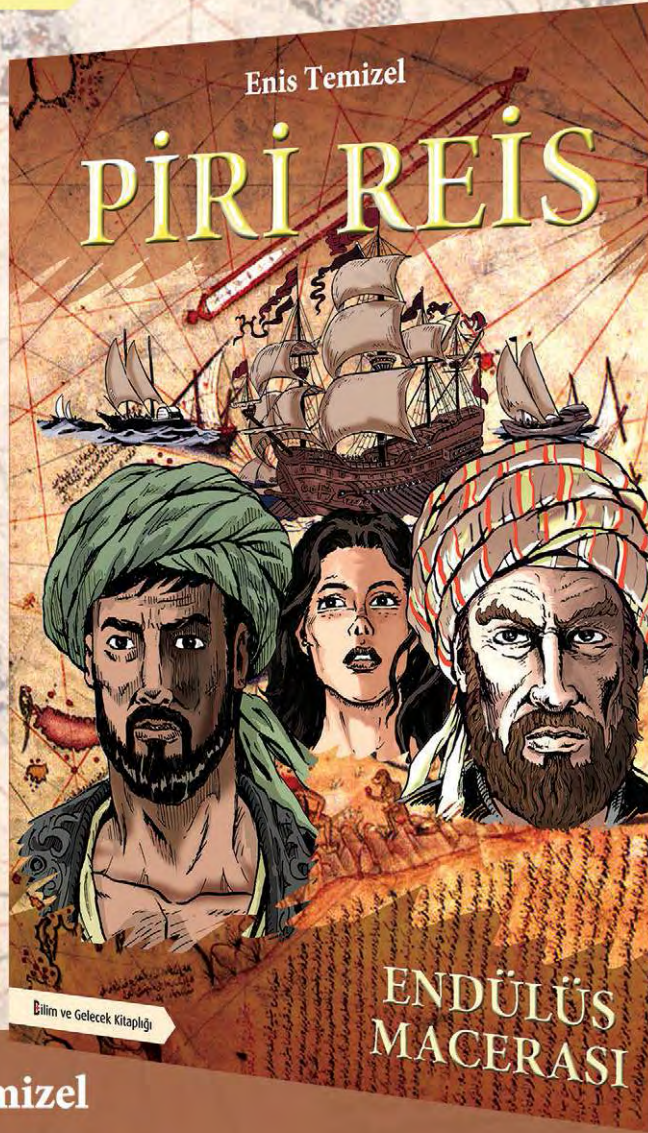
Stella Gibson, meslektaşları Saga Noren (Bron/Broen) ve Sarah Linden (The Killing) gibi cinsel kimliğini öteleyerek, bir pantolon bir kazakla bedenini sınırlamaz.

performans alanına dönüştürür. Spector onun, kameraların karşısında yaptığı basın açıklamasında, açık unuttuğu yaka düğmesiyle seks argümanını küçük seslerle geliştirdiğini ifade eder. Bir anlamda Spector, Stella'nın kendi seks özerkliğini ilan ettiğini ve yetki alanını bu cinsel kimliğin baskısıyla çoğalttığını söyler bize.

Çünkü kendi cinayet tasarılarını da bir şiddet unsuru olarak seks üzerinden tanımlar Paul. Onun/seksin gücünü tanımaktadır. Bununla birlikte Gibson'ın cinsellik haritası önceki muadillerinin aksine çeşitlidir. Bir kadın oluş durumunu gerçekleştirir bu sayede Stella. Kadınlarla da erkeklerle de birlikte olmayı ister. Bu, aslında *The Fall* evreni içerisinde metne bir hoşluk katması ya da kadın cinselliğini seyirlik bir eğlenceye dönüştürmesi için öngörülen sevimsiz bir durum değil. Hem erkek bir alanın içinde var olmaya çalışan bir kadını gösteriyor hem de kendi cinselliğini başka şekillerde yenden yaratarak aslında bir tür özgürlük önerisi sunuyor izleyiciye Stella Gibson.

The Fall dizisi iki sezonuyla, Britanya polisiyesi içinde sadece bir cinayetler zincirinin tarihini yazmakla kalmıyor, "cinsiyet belası" denen olguyu hem kadın düşmanı bir katil hem de cinsel kimliğini kendi iradesiyle tanımlayan ancak yine de oyunun dışında kalmamak için erkek diliyle dünyasının sınırlarını çizen bir kadın dedektif şefi üzerinden tartışmaya açık hale getiriyor.

Enis Temizel

PİRİ REİS

ENDÜLÜS MACERASI

ÇIKTI

1929'da Topkapı Sarayı'nın depolarında bir dünya haritası bulunur. 16. yüzyılın başlarında Piri Reis tarafından yapılmış bu dünya haritası, gerçeğe uygunluğuyla bilim dünyasında büyük ses getirir.

Piri Reis (1465/70 - 1554), büyük Osmanlı denizcisi ve haritacısıdır. Yanında yetiştiği amcası, ünlü denizci Kemal Reis ile Ege ve Akdeniz'de korsanlık yapmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun emrinde çalışmış, Osmanlı Donanması'nda resmi hizmete girmiş ve en son Mısır Kaptan-ı Deryası iken idam edilmiştir.

1486'da Endülüs'te katliama uğrayan Müslümanlar Osmanlı İmparatorluğu'ndan yardım ister. Osmanlı Devleti, Kemal Reis'i kendi bayrağı altında İspanya'ya gönderir. Piri Reis, amcası Kemal Reis ile birlikte Katolik olmadıkları için eziyet gören, aralarında Müslümanlar ve Yahudilerin de bulunduğu insanları, İspanya'dan Kuzey Afrika ve Osmanlı topraklarına taşıyarak kurtarır.

Tarihsel gerçeklerden yola çıkan bu grafik roman, yazarının hayal gücüyle fantastik boyutlar kazanmıştır. Piri Reis ve Kemal Reis, Katolik olmayan halkı işkenceden geçiren Başengizisyoncu Torguemada ile katledilmeleri emrini veren İspanya Kralı Ferdinand ve Kraliçe İsaabel'in askerleriyle savaşlarında başarılı olabilecekler mi? Paralel evrende Işık İnsanlarını karanlığın elinden kurtarabilecekler mi?

HAYATIN KOKUSU

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

Cenk ÇALIŞIR

Hayatım bir anda rayından çıktı. Bir gecede. Biten kâğıt mıydı? Kalem mi? Bir başka öykünün sayfaları mı karıştı araya bilmiyorum. Başka bir mürekkep ya da kâğıt için artık çok geç. Bundan sonrası için hayat öyküm başka parmaklarda,

başka dudaklarda yazılacak. Hakkımda türlü söz söylenecek. Sayfalar dolusu haber yapılacak. Uzman görüşleri, resmi açıklamalar, dedikodu ve tahminler.

Doğrusunu, o gece ne olduğunu ben anlayayım. Ne de olsa bu benim hayatım. Benim öyküm.

Bilgisayarın başında geçen uzun saatler sonunda pes ettim. Okuduğum onca bilimsel yazıyla beynim ve gözlerim artık görevlerini yapamıyordu. Okumakta, okuduğumu anlamakta zorlanıyordum. Akademik makaleler, bilimsel gelişmeler, cerrahide çığır açan teknikler olarak başladığım çalışma, saatler sonra iç içe geçen, üst üste binen içi boş kelimeler yığınınına dönüşünce bilgisayarı kapattım.

Neredeyse bütün günü ameliyathanede geçirdiğimden yorgundum. Arabanın çarptığı, bisikletli küçük çocuğu kurtaramadım. İşkelden düşen inşaat ustası yaşayacak. Nasıl yaşayacağını uyandığında göreceğiz. Havuz kenarında kayıp düşen orta yaşlı kadının durumu iyi. Kalıcı bir beyin hasarı olmayacağını düşünüyorum.

O yorgun günün ardından yapılabilecek en iyi şey yatıp uyumaktı aslında. Evde bir iki bira ya da birkaç kadeh şarapla beynimi sulandırıp uykuyu çağırabilirdim. Yapmadım. Onun yerine hiç yapmadığım bir şeyi yaptım, dışarı çıkmaya karar verdim.

Ev dışına çok sık olmamakla beraber akademik toplantılar, yemek, tiyatro, konser ya da dost buluşmaları için çıkardım. Her seferinde karımla birlikte. O gece neden böyle bir şey yaptım bilmiyorum. Belki de o hayat sayfalarının karışması gerekiyordu.

Üst kata çıktım. Yatak odasını aydınlatmak için holün ışığı yeterliydi. Karım uyuyordu. Kısa bir not yazıp komodinin üzerine bıraktım. Saçını kokladım. Omzuna küçük bir öpücük bıraktım.

Nereye gideceğimi bilmiyordum. Çevirme nedeniyle ara sokaklardan dönebileceğim bir yer düşündüm. Sonra arabayı almaktan vazgeçip duraktan taksi çağırdım.

Karşılıklı iyi akşamlar dileklerinden sonra şoför nereye gideceğimi sordu. Araç hareket etti. Bir yer düşünmemiştim. Lokal sıkıcı olacaktı. Şehir merkezi uzak.

“Aslında,” dedim, “birkaç tek atıp döneceğim.”

Şoförün sesi kendinden emindi. “Siz bilirsiniz de asfalt çalışmalarını gece yürüttüklerinden anayollar sıkışık. İsterseniz yakın semtte bir yer önerebilirim. Nezihtir. Gençler takılır. Üniversiteliler.”

Kısa bir yolculuğun ardından loş ışıklı bir mekânın önünde durduk. Üniversitede ders vermeye devam ediyordum olsaydım asla girmeyeceğim bir bardı. Gerçi bizim bölümün çocukları çok takılamazlardı böyle yerlere. Hele sınav haftasında. Neyse.

Taksiden indiğimde kapı önündeki uğultu bir anda azaldı. Spot ışıkların çevrelediği tabelada, melon şapka giymiş bir karga, pençesiyle bira şişesi tutuyordu. Kanatlarının açıklığı güzel resmedilmiş, dengede durmakta zorlandığı gösterilmişti.

Ayyaş Karga barı çok da işlek olmayan bir

sokakta, çoğunlukla üniversitelilerin, işçi emeklilerinin oturduğu bir semtteydi.

Kaldırım üzerinde elinde bira kupalarıyla dikilen, üçerli beşerli küçük grupları oluşturan kızlar ve oğlanlar beni süzüyor, sulu biranın satıldığı bu ucuz mekânda ne aradığımı düşünüyorlardı.

Ütülü kumaş pantolon, gömlek, kare çerçeveli gözlük, mokasen ayakkabı ve taralı saçlarım olsaydı yaşım itibarıyla çocuğunu arayan bir baba olduğum düşünülebilirdi.

Yırtık kot pantolon, baskılı tişört, postal, küpe, seyrek atkuyruğu saçlarım olsa, genç kalmaya çalışan, gençlerle takıldıkça yaşlanmıyacağını sanan biri gibi görülebilirdim.

Yırtıksız kot pantolon, süet ayakkabılar, spor kesimli keten gömlek. Yaşıma uygun, spor, deri kayışlı, ışıltısı üzerindeki taşlardan değil, platin zemininden gelen zarif kol saati. Polise ya da mafya babasına da benzemediğim kesindi. Muhtemelen genç sevgilisini almaya gelen kart bir zampara olduğumu düşündüler. Tedirgin bakışlarla süzdüler. Fısıltılar beni soruyordu.

Kaldırıma ilerlerken, kapı önündeki kalabalık ikiye ayrıldı. Geçebileceğimden daha büyük bir koridor açıldılar. Kendimi Musa gibi hissettim. Gülümsedim.

Yüksek tavanlı mekânın içindeki tüm sütunlar ve bir duvar boydan boya grafiti sanatçılarına tuval olarak kullanılmıştı. Kareye yakın ölçülerdeki salonun sol tarafında küçük bir sahne kurulmuştu. Müzik aletleri sahnedeydi ama müzik sesi setten geliyor, Led Zeppelin çalıyordu. Barın kaldırım üzerindeki müşterisi, içeridekinden çoktu. Sahnedeki müzisyenlerin ara verdiğini düşündüm.

Doğrudan bara yöneldim. Yüksek tabureye oturdum. Bir barmen ve iki barmaid gri, beyaz damarlı siyah mermer tezgâhın arkasındaydı. Uzun boylu barmaid, diğerinden atik davrandı. Bu atikliği bahşiş için mi, benim için mi yaptığını gece biterken anlayacaktım.

Siyah gömleğinin aralığından iri göğüslerine kaçamak bir bakış attım. Fark etmedi ya da alışkın olduğundan önemsemedi. Gülümsemekle yetindi.

“Hoş geldiniz,” dedi.

“Merhaba.”

“Sizin için ne hazırlamamı istersiniz?”

“Sert bir şey için önerin nedir?”

“Viski kokteyllerinden hazırlayabilirim. Ya da votkalı, romlu bir şeyler.”

“Viski kokteyli olsun.”

Gülümsedi. Başıyla “Peki,” diyerek arkasını döndü. Giderken, kalçalarını nasıl salladığına baktım.

Barda hepsi çocuk yaşta birkaç kişi daha vardı.

Uzun boylu, sarışın barmaid gülümseyerek geldi. Önce altlığı, sonra üzerine içinde küçük buz parçacıkları olan bardağı önüme koydu.

“Umarım beğenirsiniz.”

Bir yudum aldım. Yanıtımı bekler gibi baktı gözlerimin içine. Işıl ışıl.

“Çok güzel. Keskin bir is kokusu var.”

“Normalde bunu daha ucuz markalarla hazırlarız. Bu kez 16 yıllık Lagavulin kullandım. İş kokusu, dinlendiği meşe fiçilerden geliyor.”

“Kurabiye kokusu da var.”

“Acıbadem likörü.

Zencefil, gazoz. Hey! Hey!

Durun bir dakika! Kokteyl tarifi vermemiz yasaktır.

Nesiniz siz? Karşı barın casusu falan mı?”

Gülmeye başladım. O da güldü. Beyaz iri dişleri, kalın dudakları çok seksiydi.

Barın diğer ucundan garsonlardan

biri, “Pınar,” diye seslendi. Siparişi almak üzere uzaklaştı. Omzunun üzerinden dönerek, işaret ve ortaparmağını önce kendi gözlerine sonra bana uzattı. Askerler gibi gözüm üzerinde işaret yaptı. Gülmeye başladım. Onun da güldüğünden emindim.

Cazsever karım, işim ve hayatım nedeniyle yıllardır dinlemediğim birçok müzik grubu arkaya çaldı. Rainbow, Smokie, Yes, Dr. Hook,

Çizim: Kübra Demir

Rolling Stones ve diğerleri.

Müziğin ritmiyle başımı hafifçe sallıyor, parçanın sözlerini hatırlamaya çalışıyor, Pınar'ı dikizlemeye devam ediyordum. Barın diğer ucunda cep telefonuyla konuşuyordu. Kısa, telaşlı bir görüşmenin ardından işine döndü. Çok güzeldi. Diğer müşterilerle ilgileniyor, kısa sohbetlerle herkese yetişiyor, içkileri hızla ve alışkın hareketlerle hazırlayıp sunuyordu.

Bakışlarımı üzerinde gezdirdiğimi biliyordu. Bunun farkındaydı. Oynuyor, beni bu oyunun tek seyircisi olarak tutuyor, dişiliğiyle benliği mi sarıyordu. Bakıyor, gülümsüyor, arkasını dönüyor, dizlerini kırmadan eğiliyor, kalçalarını tüm kıvrımlarıyla sunuyordu. Tezgâhın üzerine eğiliyor, yükseliyor, küçük bir vücut hareketiyle bir anlığına göğüslerini yakınlaştıırıp uzaklaştırıyordu.

İçkimi tazelerken, "Aradığınızı burada bulamazsınız," dedi.

Başımı eğip kaşlarımı çattım. Söylediğini açma gereği duydu. Kısık bir sesle, "Kaliteli fahişeleri," dedi.

Güldüm. Bekledi. Fahişe aramadığımı söyledim. Kendinden emin, "Hadi canım," dedi.

Yüzündeki çizgisiz masumiyet, yaşını ele veriyordu. En fazla yirmisindeydi. Belki bir, iki yaş daha büyük. Kızım olacak yaşta. Hatta yaşlılarımdan dede olanlar bile var. Neyse, ne diyordum? Hah, çocuk yüzüne sahipti. Ama vücudu, benim diyen kadını kışkırtacak kadar gelişmişti ve kaliteli orospu muhabbeti yapıyorduk.

"Bunu da nereden çıkardın?" diye sordum.

"Senin gibileri buraya bunun için gelir."

"Benim gibileri?"

"Zengin. Canı sıkılmış. Eğlence arayan."

İtiraz etmeme fırsat vermeden arkasını dönüp uzaklaştı. Barın diğer ucunda oturan iki kıza yöneldi. Onu izlediğimi biliyordu. Kalçalarını savurarak yürüdü. Muhabbetimiz ilerlemiş, "Siz"den "Sen"e dönüşmüştüm.

Gözümü ondan alamıyor, etrafımla çok az ilgileniyordum. İçeri girerken baktığım sahne halen boştu.

Barmene sahneyi işaret edip, "Canlı müzik yok mu?" diye sordum.

"Hafta içi gece 12'ye kadar," dedi. Ellerini açarak, "Yasalar," diye ekledi.

Saate baktım. Biri geçiyordu. "Kaçta kapatıyorsunuz?"

Barmen birkaç adım atarak yaklaştı. Başını yakınlaştıırıp, "Uzatmaları oynuyoruz," dedi.

Tekrar kasaya yöneldi. Garsonlardan birinin getirdiği adisyonu hesaplamaya başladı.

Önümdeki bardağı başıma diktim. Hesabı istedim. Barmen duymadı. Pınar, is ve kurabiye kokulu iki bardakla geldi. Birini önüme koydu.

Parmağımdaki alyansı işaret ederek, "Karını aldatmıyor musun?" diye sordu.

Adını şimdi hatırlamadığım, viskili kokteyl-den ırice bir yudum aldım. Heyecanlanmıştım.

Ciddi bakışlarla beni süzdü. Bardağı dudaklarına yakın tutuyor, içmiyor, ısrarla yanıtımı beklediğini gösteriyordu.

"Seni mi aldatmamı istersin, karımı mı?" diye sordum. Gülümsedi. Soruyu göğsümde yumuşatıp ustaca bir voleyle pasımı vermiştim. Şimdi top ondaydı. Hiç sektirmeyip doğrudan kaleye şut çekti. "Karını," dedi.

Gölü yemiştım. Bardan çıkarken ayaklarım dolandı. Ona yaslanarak yürüdüm. Barın önünde sadece beyaz olduğunu hatırlayabildiğim bir araba bekliyordu. Şoför, arabadan çıkıp hızlı adımlarla yanımıza geldiğinde onun neden beklediğini, beklemesini söyleyip söylemediğini, tesadüfün bu kadarının normal olmadığını, niçin ticari bir arabayla beklediğini düşünüyor, bunların hiçbirini dile getiremiyordum. Arabadan inip koluma giren adam, beni Ayyaş Karga'ya getiren taksi şoförüydü. Aklım çalışıyor ama vücudumu yönetemiyordum. Sarhoşluktan başka bir kuyudaydım. Anestezik bir uyuşmanın içindeydim.

"Kimse şüphelenmedi değil mi?" diye sordu şoför.

"Hayır," dedi Pınar. "Hadi acele et biraz," diye söylendi. Arabanın arka koltuğuna oturttular. Kayıp düşmemem için kız yanıma oturdu.

Şoför olduğundan artık çok da emin olmadığım adam arabayı çalıştırırken Pınar'a, "Araşunun üzerini," dedi.

Bunun basit bir soygun olduğu fikriyle rahatladım. Kız, cüzdanıma bakmadı bile. Cep telefonumu aldı. Ne yapması gerektiğini sordu.

"Pilini çıkart. Birazdan köprüden geçeceğiz. Telefonu da pilini de suya at."

Uyandım. Metal bir karyolanın üzerinde çınlıçplak yatıyordum. Vücudumu hareket ettirmem imkânsızdı. Sadece boynum. Boynumu biraz olsun kaldırılabiliyordum. Elektrikçilerin kullandığı plastik kelepçelerle bağlıydım. Gördüğüm kadarıyla baldırımdan, dizimden, kavalkemiğimden, ayak bileğimden, omuzlarımdan, kolumdan, dirseğimden, el bileklerimden kelepçelenmişim. Ağzım bantlı. Neler oluyor? Neredeyim?

Hatırlıyorum. Pınar'ı, şoförü, duyduğum son kelimeleri. Muhtemelen telefonum ve pili suyun dibini boylamıştır. Sinyal üzerinden izimi süremeyecekler, diyorum. Korkuyordum.

Benden ne istiyorlar? Ne zamandan beri buradayım? Ağzımın içi kupkuru. Bir yudum su. Yutkunmak dışında yapabileceğim bir şey yok. O bile canımı acıtıyor. Sesler. Sesler geliyor. Tanrım, bağırman gerek. Olabildiğince debeleşip ses çıkarmaya çalışıyorum. Nafile. Yavru bir kediyi uyandıracak kadar bile gürültü yapmam mümkün değil. Gaz. Evet, gazım var. Osursam daha çok ses çıkar. Olabildiğince güçlü osurmaya çalışıyorum. Kızım acıyor. Kapı açılıyor. Pınar. Gülüyor.

“Çok kabasın,” diyor. Haklı. Akşamki halimden çok uzaktayım. Zavallıyım. Oda bok kokuyor.

“Hımmm... hımmm... mm,” diyorum. Kapıyı kapatıyor.

Direnmeye çalışıyorum. Gözkapaklarım ağır. Düşünüyorum muyum, düşünüyor muyum, hatırlıyor muyum bilmiyorum. Karımı görüyorum. Her zamanki haliyle. Mutsuz. Çocuğumuz olmadı.

Karım, doğmamış çocuklarının acısı, o günün yapılacak işleri, ameliyatlar, muayeneler, rutin hasta kontrolleri, raporlar. Yeni hastanenin inşaatının kontrolü, ilaç firmalarından istenecek eşantyonların toplantısı, bütçeler... Allah kahretsin, çok geç kaldım. Çok işim var. Hastalarım bekler. Gitmem gerek.

“Hımmm... mmm... hım... hım...”

Kapı tekrar açıldı. Bu kez şoför de yanında. Bağlı olduğum metal karyolayı iterek çevirdiler. Yanımda bir yatak daha var. Kokuyu duyuyorum. Bok kokuyor. Biri yatıyor. Yaşlı bir kadın. Zayıfça. Sıksa değil ama zayıf. Uzun boylu. Başımı biraz daha kaldırıyorum. Çenesi Pınar'a benziyor. Alnının genişliği şoföre. Neler olduğunu anlamaya çalışıyorum.

Pınar, “Hatırladın mı?” diye soruyor. Neyi hatırlamam gerektiğini bilmiyorum. Boş gözlerle bakmış olmalıyım ki, “Aptal aptal bakma,” diyor.

“Hımmm... mmm... imummmmm...”

Yanımdaki yatağı, üzerinde uyuyan kadını işaret ediyor. Şoförü görüyorum. Arkadaki dolabı açıyor. Ellerine lateks eldiven takıyor. Kadının üzerindeki örtüyü kaldırıyor. Altını silmeye, vücudunu temizlemeye başlıyor. Bitkisel hayatta olduğunu anlıyorum. Eldivenleri çıkartıyor, kirli mendilleri koyduğu poşete atıyor. Kadının midesine uzanan bir boru var.

Ucuna mama torbasını takıyor. Pınar yeniden konuşmaya başlıyor.

“Bundan birkaç hafta önce bara bir adam geldi. İtti. Çenesi açıldı. Bar ve kuaför çalışanları en çok sır verilen insanlardır, biliyor musun? Müşterilerimin çoğu psikologlarına anlatmadıklarını bana anlatır. Bu adam da konuşmaya başladı. Hayatının nasıl değiştiğine dair bir şeyler saçmalyordu. İşim gereği dinliyordum. Sonra ağzını doldurduğu kocaman bir küfrün ardından senin adını söyledi. Beyin Cerrahisi Naci Kartaş. Girdiğin bir ameliyatta narkozcu olarak görevliken, adamı işinden etmişsin. Kendi hatanı ona yıkıp adamı tehdit etmişsin. Hatırladın mı?”

“Hımmm... mmm... hımmm...”

“Tam on yıl önce. Hatırladın değil mi?”

Hastanın kafatasını hatalı kestğini, bu yüzden onu yatağa mahkûm ettiğini unutmadın değil mi? Ameliyata geldiğinde anason koktuğunu kimse söyleyemedi. Ne de olsa koca hastanenin ortaklarındansın. Yanında ameliyata girenlerin işvereni. Yanlışlıkla kestğin damar, hastanın hayatını bitirdi. Sense onun narkozu kaldıramadığını açıkladın. Ne de olsa zengin olan sendin. Zengin doktorun sözüne karşı fakir narkozcunun sözü. Rüşvet, tehdit, şantaj ve kazandın. On senedir sadece koktuğunda yaşadığını anladığım annem. Fark edebileceğim yaşamsal başka hiçbir fonksiyonu yok. Saçımı tarayamaz, elimi tutamaz, söylediklerimi dinleyemez, çocukları için endişelenemez. Anlıyor musun? Annemin yemeklerini özlüyorum. Kuzum, Pınar'ım deyişini.”

“Hımmm... mmm... hı... hımmm...”

Abisi duyusuz, soğuk bir sesle araya giriyor.

“Pınar'ın narkozcuyla karşılaşması tesadüf elbet. Sonrasını birlikte planladık. Günlerdir evinin önünde nöbetteydim. Elbet bir gece çıkacaktınız dışarı. Villanın önünde taksi durunca harekete geçtim. Şoförü spreyle bayıltıp çalışanın arkasına saklamak zor olmadı. Karınla birlikte gelmediğine sevindim. Böylesi daha kolay oldu. Bu geceyi biz yazdık Naci. Bundan kaçışın olmayacak. Kokarak öleceksin. Annem koktukça yaşarken, sen koktukça öleceksin. Aç, susuz, çaresiz. Yatağa bağladığın annem gibi yatakta öleceksin. Kokun yoğunlaştıkça çürüdüğünü anlayacaksın. Vücudundan yayılan kokuları duymayı, solumayı isteyeceksin. Kokuyorsan yaşıyorsundur. Öğreneceksin.”

“Hı... hı... hımmmm... mmummm... hımm... hımının...”

Seni kimin izlediğini asla bilemezsin

İYİ UYKULAR SEVGİLİM

Rachel Abbott

*“Abbott, sırlar, aldatmalar ve şaşırtmacalarla
kördüğüm olmuş bir ağ yaratmış.”*

Booklist

www.altinkitaplar.com.tr

twitter.com/altinkitaplar

facebook.com/altinkitaplar

Tüm kitapçılarda

BAKER SOKAĞI'NDAKİ DİĞER DEDEKTİF

Oğuz EREN

Baker Sokağı'nın tek dedektifi 221B'de oturuyordu.

Sherlock Holmes'ün kapı komşusu Sexton Blake, edebiyatın en ünlü dedektifinden altı yıl sonra, 1893 yılında *Halfpenny Marvel* adlı bir dergide boy gösterdi.

Holmes'ün Reichenbach şalesinde Moriarty ile çarpışıp sözümona öldüğü *Son Vaka*'sının hemen ardından yayımlanan ilk öykü, *Kayıp Milyoner* adını taşır.

Harold Blyth sonradan "fakirlerin Sherlock Holmes'ü" olarak anılacak karaktere can verdi; ancak yazdığı erken dönem öyküleri vasatı aşamıyordu. Bir yıl sonra *Union Jack* dergisine transfer olan Sexton Blake'e bu dergide birçok başka yazar da el attı. Muhtemeldir ki, bu yazarlar birbirlerinin yazdığı öyküleri falan da okumuyorlardı. Öyle ki, ilk yıllarında tam bir karmaşa hâkimdi Blake'in dünyasına.

Ben bunu kendi adıma dert etmiyorum. Popüler kültür tarihine ölüyarak King Kong'u hediye eden Edgar Wallace, bırakın meslektaşlarının yazdıklarını, kendi yazdıklarını bile okumazdı.

Ama karmaşayı biraz açayım. Bazı uzun soluklu öykülerde karakterlerin ismi bile sabit kalmıyor; Blake'in medeni durumu, oturduğu adres de her öyküde farklılık gösteriyordu. Yardımcı karakterler de öyle. Bir tanesi goril olmak

üzere, en az 5-6 farklı yardımcı karakter yer aldı öykülerde.

Gorili de bir şekilde sindirdik diyelim. Netice de polisiye roman tarihinin ilk katili bir gorildi. Böyle düşününce, Vedat Örfi'nin tabancayla adam öldüren orangutanı, Nâzım Mirkelam'ın yayın şansı bulamayan romanında "dirilen bir goril hayal etmesi" falan da yerli yerine oturuyor. Tabii bunlar başka yazıların konusu, biz Blake'le devam edelim...

Blake'in Yüzyılı

1904 yılında karmaşa son buldu, Sexton Blake'in altın çağı da başladı. Bu yıl yayımlanan bir öyküde Blake, Baker Caddesi'ne taşındı. Artık Tinker adında ayrılmaz bir yardımcısı, iki katlı evine yardım istemeye gelen müşterileri, onları karşılayan Martha adında bir hizmetlisi, bir piposu ve bir de ropdöşambırı vardı. Keman dışındaki tüm eksikleri tamamlayan Blake, yıllar boyunca popülerliğini sürdürdü.

1915'te Sexton Blake maceraları *The Sexton Blake Library* başlığı altında yayımlanmaya başladı. Beş seri altında 53 yıl boyunca sürecek maceraların ilki *Yellow Tiger* başlığını taşıyordu.

Savaş yıllarında birçok seri kâğıt yokluğu yüzünden kapanırken, Blake popülerliği sayesinde ayakta kaldı. 33'te *Union Jack*, *Detective Weekly* adıyla yenilendi. Seriyeye ilginin azalmasıyla, 1938 sonrasında eski serilerin tekrar basımları dışında yeni yayınlar çıkmaz oldu.

1956'da, yayının editörlüğünü devralan

Howard Baker, dördüncü *Library* serisini yayımladı. Bu seride dedektif, Berkeley Meydanı'na taşınır; ayrıca artık Paula Dane, Marion Lang gibi yeni yardımcıları vardır.

Bu yeni döneminde Blake, artık Holmes taklidi olmaktan çok uzaktır. Mizah dozu az, aksiyon dozuysa fazlaca artmıştır. 1965'te yayımlanmaya başlayan beşinci seri de 1968'de sona erer. Bu tarihten günümüze dek, birkaç istisna dışında, Sexton Blake yayını sona ermiştir diyebiliriz. Son yıllarda ise *fan fiction* türünden yayınlarla, altıncı seriyi oluşturma çabası var.

Türkçede Sexton Blake

200 kadar farklı yazarla, 4000'in üstünde macerası yayımlanan Sexton Blake'in dilimizdeki serüveni sadece dokuz kitaptan oluşuyor.

İlk üçü, 1940-41 yılları arasında Ahmet Halit Kitabevi tarafından yayımlandı. Bu eserler, yayınevinin *Macera Romanları* serisinin ilk üç kitabını oluşturur:

- *Sessiz Kadın Meyhanesi* (*The Silent Woman*, 1933) / G. H. Teed
- *Perde Arkasındaki Adam* (*The Man Behind The Curtains*, 1934) / G. Bowman
- *Dört Kişi Kayboldular* (*The Mysterious Doctor Maldoom*, 1934) / George E. Rochester

Bunlar, *Detective Weekly*'de yayımlanan öykülerdir. Özellikle *Dört Kişi Kayboldular*, eski *Union Jack* editörü tarafından çok olumsuz eleştiriler almış, serinin dip noktası olduğu söylenmiştir. Üçü arasında en vasat romanın, *Dört Kişi Kayboldular* olduğu su götürmez.

Blake'e ilginin giderek azaldığı bir dönemden seçilmiş olsalar da diğer iki romanı (bulursanız) tavsiye edebilirim. Bulamazsanız sağlık olsun, *Amanvermez Avni*'ler de pekâlâ aynı tadı verecektir.

1959 yılında Sis Yayınevi, iki Sexton Blake macerası yayımlar:

- *Ölüm Çağırıyor* (*Crime of Violence*, 1958) / James Stagg
- *Hayatım Senin Güzelim* (*Nine O'Clock Shadow*, 1958) / J.T. Story

Jack Trevor Story, Hitchcock tarafından filme alınan *The Trouble With Harry* sayesinde, beklentileri yükselten bir yazar. Bahsi geçen roman, Akba'nın meşhur polisiye serisinde *İyi ama... Harry'i Kim Öldürdü?* adıyla yayımlanmıştı.

Gelgelelim, iki Blake romanı da vasatı aşmıyor.

Sis Yayınevi'nin bıraktığı yerden Kartal

Union Jack dergisi bütün çelişkilere ve belirsizliklere rağmen, Sexton Blake'in gerçekten var olduğu; halen Londra'da faaliyet gösterdiği, ama gerçek isminin gizli tutulması gerektiği iddiasını ısrarla sürdürdü. Gizli tutulması gereken bu kimlik 1938'de yayımlanan bir öyküde açığa da vuruldu: Blake'in gerçek adı Ronald Blakeney olarak belirtilmişti.

Yayınları devam eder. 1962-63 yılları arasında yayımlanan dört macera, yine dördüncü *Library* serisinde yayımlanmış maceralardır:

- *Kan Davası* (*Vendetta!*, 1961) / Richard Williams
- *Sırları Sakla* (*Keep It A Secret*, 1961) / Philip Chambers
- *Bu Adam Ölmeli* (*This Man Must Die*, 1960) / W. A. Ballinger
- *Ölüme Davet* (*Deadly Persuasion*, 1961) / Desmond Reid

50'lerin ikinci yarısında İngiltere'de kamu mahkemelerinin müstehcen yayınlara karşı açtığı savaş, 1957'de Sexton Blake'i de etkilemiş, dizinin editörü Howard Baker, kitaplardaki seks ve şiddet dozajını düşürmeye mecbur kalmıştı.

Kartal Yayınları, İngiltere'deki bu sansür dalgasından mı feyz aldı bilinmez ama seks dozajını düşürmeye doğrudan karakterin isminden başlamış: Senton!

Çeviribilim dergisinin 2005 tarihli bir sayısında yayımlanan "Sexton Blake vs. Senton Blake" başlıklı yazısında Oktay Ertan, bu durumu Alman yapı marketi Götzen'in, Türk piyasasına Tekzen ismiyle girmesine benzetir; ama o bunu otosansür olarak görmek yerine, "toplumun genel düşünce yapısına ve değer yargılarına uygunluk" diye açıklamayı tercih eder.

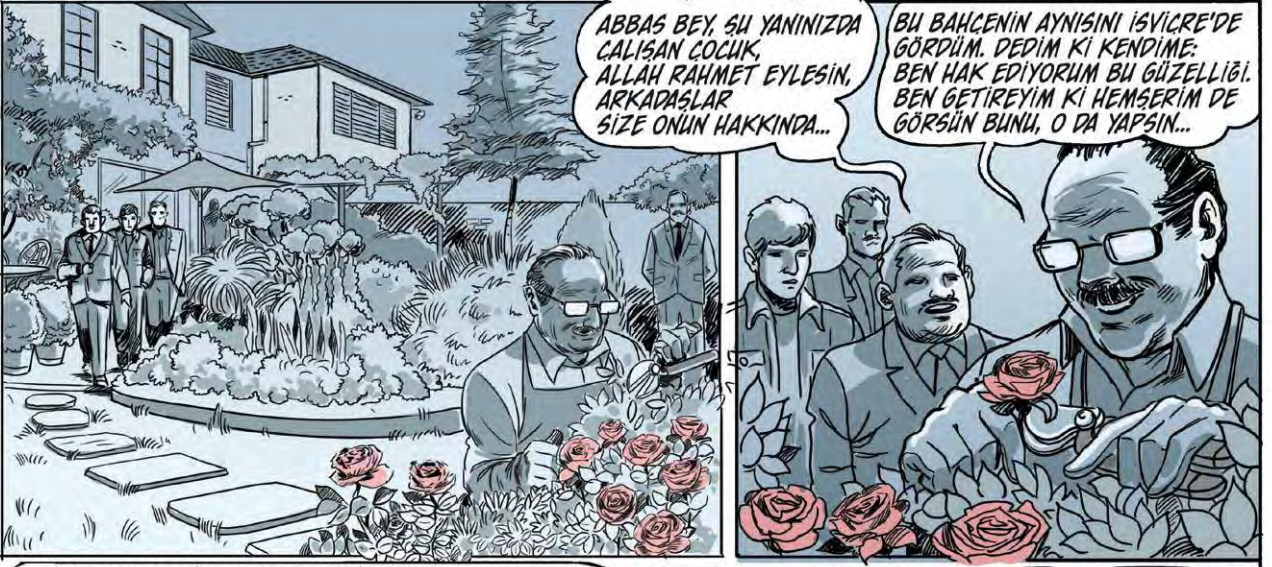
Romanlara gelince: *Kan Davası* Marion Lang'ın, *Sırları Sakla* ise Tinker'in ağzından yazılmış, keyifle okunan pulp örnekleri. *Ölüme Davet*, polisiye kurgusu açısından bu ikisine göre biraz daha oturaklı gözüküyor. Kartal Yayınları'nın en kötü tercihiyse *Bu Adam Ölmeli*.

Blake'in ağzından milletimize düzülen övgüleri hariç tutmak lazım tabii! Ağzına sağlık sevgili Sexton... Artık böyle dedektif yetişmiyor. (Ya da böyle şuursuz çevirmen diyelim.)

Bu dört maceranın, daha sonra 1966 yılında Başkent Yayınevi tarafından iki ciltte tekrar basımı yapılır: *Kan Davası* ve *Ölüme Davet*. Bu iki kitaptan sonra, bugüne değin Sexton Blake Türkçede yeni bir yayın şansı bulamadı.

ABBAS BEY, ŞU YANINIZDA
ÇALIŞAN ÇOCUK,
ALLAH RAHMET EYLESİN,
ARKADAŞLAR
SİZE ONUN HAKKINDA...

BU BAHCENİN AYNISINI İSVİÇRE'DE
GÖRDÜM. DEDİM Kİ KENDİME:
BEN HAK EDİYORUM BU GÜZELLİĞİ.
BEN GETİREYİM Kİ HEMŞERİM DE
GÖRSÜN BUNU, O DA YAPSIN...

YANIMDA ÇALIŞANLARI ARTIK TANIMİYORUM... OTUZ YIL
ÖNCE BİLİRDİM... ŞİMDİ İMKANSIZ... ON BİN, ON BEŞ BİN...
KAC KİŞİLER, HİÇBİRİNİ BİLMİYORUM.

BURALARA KADAR ZAHMET
ETMESEYDİNİZ...

TAMER GÜRBİLEK, KIZINIZIN
KORUMALIĞINI YAPIYORMUS...

KIZIM BURDA BİLE DEĞİL...
BİR YERDEN BİR YERE
GİDERKEN TAKIPTE
KALMIŞTIR O KADAR...

SEN NE HAKLA BENİM YANIMDA,
BENİM İZNİMİ ALMADAN AĞZINI AÇARŞIN?
LAN DEYYUŞ, ÖMRÜNÜ TÜKETİRİM BEN SENİN,
GELMİŞİNİ GEÇMİŞİNİ SİLERİM...

Yalan söylüyordu, kızı burdaydı, Abbas Bey'in kızını bilmeyen yoktu.

BELGESELLE CİNAYET ÇÖZMEK

Elçin POYRAZLAR

Varış noktası: İtiraf

“İşte yakalandın. Haklısın, elbette. Ama tahmin edemezsin. (...) Tam bir felaket. O haklıydı, ben yanıldım. Ve geçirme. Soruda zorlanıyorum. Lanet olsun, ben ne yaptım? Hepsini öldürdüm. Elbette.”

Bunlar Amerika’nın suç tarihine geçen tuhaf, gizemli ve hayli ürkütücü cinayet zanlılarından birinin mırıldanmaları. Milyonlarca izleyicinin aynı anda kendi kulaklarıyla duyduğu bir itiraf. 70 yaşlarında bir adamın tuvalette kendisiyle hesaplaştığı an.

Milyarca dolarlık servetin varislerinden üç cinayet şüphelisi, suçlamalardan kıvraklıkla kurtulan, kaçmak için kadın kılığına giren, medya ve polisi kurnazlığıyla 35 yıl boyunca alt eden New Yorklu Robert Durst’ten söz ediyoruz.

Durst bir filme, belgesele, yüzlerce habere ve polis soruşturmasına konu olacak kadar çarpıcı bir vaka. Mesele sadece cinayet değil, ABD’de adalet mekanizmasının teklemlerini de gün ışığına çıkaran bir örnek. Üstelik vaka cinai kurguyu kışkındıracak kadar gerçek.

Durst ismi bir süredir uluslararası medyada büyük yankı uyandırıyor. Yönetmen Andrew Jarecki ve ekibinin 10 yıla yakın üstünde çalıştığı *The Jinx: Life and Deaths of Robert Durst*, (Uğursuz: Robert Durst’ün Yaşamı ve Ölümleri) isimli belgesel Durst dosyalarını deşerek yeni kanıtlara ulaşmıştı. HBO kanalında belgeselin altıncı ve son bölümü yayınlanmadan bir gün önce yani geçen yıl mart ayında Durst, New Orleans’ta yakalandı.

Durst bir filme, belgesele, yüzlerce habere ve polis soruşturmasına konu olacak kadar çarpıcı bir vaka.

Ara durak: Durst’ün laneti

Robert Durst şanslı ve imtiyazlı bir çocuk olarak dünyaya gelmiş. New York kentinin emlak baronlarından milyarder Seymour Durst’ün dört çocuğunun ilki. Robert’ın hayatı 7 yaşına kadar bir prens masalı. Malikâne büyüklüğünde evler, dadılar, hizmetçiler, her türlü maddi imkân... Bir akşam, babası Robert’ı uyandırıyor ve ona bir şey göstereceğini söylüyor. Robert evin geniş koridorlarında babasıyla yürüyor. Evin yan kanadındaki çatıya bakan bir pencerenin önünde duruyorlar. Çatının üstünde annesini görüyor Robert. Üstünde beyaz geceliği var. Annesine el sallıyor. Annesi onu görmüyor hatta ona bakmıyor bile. Birkaç saniye sonra kadın kendisini aşağı atıyor.

Babası neden onu yatağından çıkarıp annesinin intiharını izlettiriyor? Robert’a göre babası, annesi onu görürse atlamaktan vazgeçeceğini düşünüyor.

Kardeşlerine şiddet uygulayan Robert’a on yaşlarında “kişilik bozukluğu ve olası şizofreni” teşhisi konulur. Robert lise ve üniversiteyi aileye mesafeli, pek sosyal çevresi olmadan bitirir. 1971 yılının sonbaharında bir dışçide çalışan Kathleen McCormack’le tanışır. 1973’te evlenip Vermont’ta, Robert’ın açtığı sağlıklı gıda dükkânını geride bırakarak babası Seymour’un isteği üzerine Manhattan’a geri dönerler... Robert ve Kathleen çiftinin evlilikleri bir süre sonra kötüleşir. Robert, arkadaşlarının ve hastane raporlarının da kanıtladığı gibi karısına şiddet uygular. Genç kadın boşanma anlaşması yapmak ister. Robert buna yanıt olarak karısının kredi kartlarını iptal ettirir, banka hesaplarına erişimini engeller ve Kathleen’in tıp okuduğu üniversite parasını keser.

O dönemde Kathleen bir arkadaşına, “Bir gün bana bir şey olursa sorumlu Robert’tır,” der.

1982 yılının ocak ayında Kathleen bir gece ortadan kaybolur. Robert beş gün sonra polis merkezine gidip karısından haber alamadığını söyler. Karısını en son New York dışındaki göl evlerinden alıp Manhattan'a giden trene bindirdiğinde gördüğünü anlatır. Kathleen'i istasyona bıraktıktan sonra komşusuna gidip bir içki içtiğini, gece ilerleyen saatlerde de karısıyla telefonda konuştuğunu söyler. Polis, Kathleen Durst için bir kayıp dosyası açar. Ancak ne Durst'ün evi aranır ne de polise verdiği ifade soruşturulur.

Robert yıllar sonra karısıyla telefonda konuşmadığını, komşuda içki içmediğini kabul eder. "Her şeyin uzaklaşıp gideceğini umuyordum," der yalanını açıklamak için.

Kathleen Durst'ten o tarihten bu yana haber alınamaz ve 20 yıla yakın bir süre genç kadının akıbeti gizemini korur. Ailesiyle dostları Robert'ın genç kadını öldürdüğünden emindir. Azimli bir savcı 1999'da Kathleen Durst'ün kaybolmasıyla ilgili ceza soruşturmasını tekrar açar.

Ara durak: Denizde yüzen insan parçaları

Bu dönem içinde Robert karısının ölüm ilanını alır, başka sevgilileri olur ve aile şirketine güç kavgalarına girer. Şirketin yönetimi küçük kardeşi Douglas'a verilince babası ve diğer akrabalarıyla bağını keser, ona ayrılan milyonlarca dolarlık fonla yaşamaya başlar.

Douglas çok nadir konuştuğu basına, Durst'le ilgili kendisini de öldürmeyi planlayan bir psikopat olduğunu anlatır.

Karısının dosyasının raftan indiğini öğre-

nen Robert, 2000 yılında Teksas'ın güneyinde Galveston kasabasına yerleşir. Tanınmamak için elbise giyip peruk takarak kadın kılığına girer. Sesinin duyulmaması için dilsiz kadın rolünü oynar. Bu arada ülkenin diğer yakası Los Angeles'ta, Robert'ın eski dostu Susan Berman evinde ölü bulunur. Berman başının arkasından tek kurşunla vurularak öldürülmüştür. Berman, Robert'ın karısı ortadan kaybolduğunda dostunun medya önünde sözcülüğünü üstlenmiş, sırdaşı olmuştur.

Polis öldürülmeden kısa süre önce Kathleen Durst hakkında Berman'la konuşmak için randevulaşmıştır. Berman bunu Durst'e söyler.

Las Vegaslı eski bir gangsterin kızı olan Berman'ın cinayeti görünürde bir mafya infazına benzer. Polis, Berman cinayetiyle Durst'ü bağdaştıracak yeterli delil elde edemez. Sadece Beverly Hills polis departmanına gönderilen, Berman'ın adresinin altına yazılan tek kelimelik bir mektup dışında. O kelime "Kadavra"dır.

2001 yılının Ekim ayında, Galveston Koyu'nda siyah çöp torbaları içinde bir erkek cesedi bulunur. Cesedin uzuvları birbirinden ayrılmış, parça parça denize atılmıştır. Polis kısa sürede cinayet mahalliyle kurbanın kimliğini belirler. Ölen adam Robert Durst'ün dilsiz kadın rolünde saklandığı evindeki komşusu Morris Black'tir. Durst tutuklanır, polis ona kefalet için 300 bin doları olup olmadığını sorar. Durst de, "Üstümde o kadar yok," diye yanıtlar. Kefaleti gözünü kırpmadan ödeyip hapisten çıkan Durst adaletten aylarca kaçır. Birkaç ay sonra Pensilvanya'da bir süpermarkette hırsızlık yaparken yakalanır. Durst üzerinde 500 dolar, arabasında

37 bin dolar nakit olmasına karşın marketten bir sandviç, bir gazete ve yara bandı çalmıştır. Polis arabasında paranın yanı sıra iki tabanca, marihuana ve komşusu Black'in ehliyetini bulur. Durst'ün tutuklanması kayıp karısının ailesinde, dost çevresinde bayram havası estirir. Teksas polisine göre Durst'ün kaçacak yeri kalmamıştır. Bir adamı öldürüp cesedini parçalara ayırmıştır. Ancak Durst'ün şapkasından çıkardığı tavşanlar bitmez. Bölgenin en başarılı avukatlarından Dick DeGuerin'i ve ekibini tutar. DeGuerin savcılığın ve adalet sisteminin zayıflıklarından yararlanarak iki davayı birbirinden ayırmayı başarır. Buna göre Durst panik sonucunda komşusunun cesedini parçalara böldüğünü kabul eder ama cinayet işlememiştir. Black, Durst'ü elindeki silahla tehdit etmiş ve ikisi arasında çıkan kavgada kendini savunmuştur. Silah boğuşma anında patlamış, Black yüzünden vurulmuştur. Galveston Koyu'ndan toplanan ceset parçaları arasında Black'in başı bulunamaz. Polis, Durst'ün sözlerinin tersini kanıtlayacak bir delil elde edememiştir.

Kalkış noktası: Bir yıldız olarak Durst

Medya ve polis, Durst'ün bu kadar bariz bir cinayet suçlamasından sıyrılmasına inanamaz. Durst işlediği yan suçlardan birkaç yıl hapis cezası alır, bir süre yattıktan sonra serbest kalır.

2010 yılında Andrew Jarecki'nin yönettiği, Türkiye'de *Güzel Günler* ismiyle sinema salonlarına gelen film piyasaya sürülür. Kirsten Dunst'le Ryan Gosling'in başrollerini paylaştığı film isim vermeden Durst'ün yaşamını konu alır... Filmi izleyen Durst, Jarecki'yle röportaj yapmaya razı olur. Jarecki ve Durst toplam 25 saat süren parçalı röportajlar yapar. Belgesel için farklı eyaletlerden birçok kişiyle konuşan Jarecki'nin ekibi, o güne kadar kimse-nin ulaşamadığı bir kanıtı ulaşır: Susan Berman'ın üvey oğlu, annesinin ölümünden sonra ona kalan eşyalar arasında Durst'ten gelen bir mektup bulup bunu yönetmene verir. Zarfta, Berman'ın cinayet ihbar mektubunda olduğu

gibi adres hatalı yazılmıştır. "Beverly Hills" yerine "Beverley Hills" yazar zarfta. Durst'e ait bu elyazısı, sadece katilin bilebileceği bir ihbar mektubundakinin tıpatıp aynısıdır.

Jarecki kanıtı bulduktan sonra son röportaj için Durst'ü zar zor ikna eder. Katilin yazdığı düşünülen yazıyla Durst'ün Berman'a gönderdiği yazıyı göstererek tepkisini ölçmektir amacı... Durst toplantı odasına girer, masaya oturur. Jarecki yeni kanıttan söz edip önüne biri zarfın üstündeki, diğeri polise gönderilen mektuptaki iki yazının örneklerini koyar.

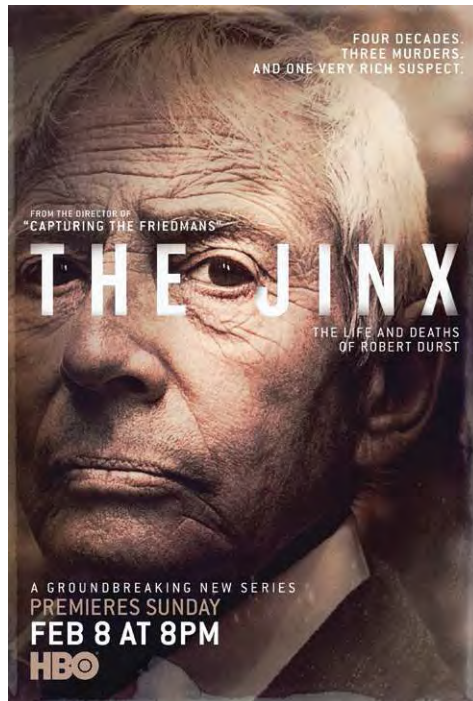
Durst, Berman'a yazdığı yazıyı kabul etse de polise mektup göndermediğini söyler. Jarecki, aynı elden çıkmış gibi duran iki yazının aynı kâğıda altı üstlü fotokopiyle çekilmiş örneğini gösterir. Durst hangisini kendisinin yazdığını söyleyemez ve konuşurken geçirmeye başlar. Kısa süre sonra röportajı bitirip odadan çıkar. Yapımcılar Durst'ün yaka mikrofonunu çıkarmayı unutmuştur. Durst tuvalete gider, kendi kendine konuşmaya başlar. Ağzından, yazının başında okuduğunuz cümleler dökülür.

Kafa karıştıran önemli bir bölüm var tüm bu öyküde: Jarecki, Durst'le röportajı Nisan 2012'de yapar. Durst, Berman cinayeti suçlamasıyla Mart 2015'te tutuklanır. Hem de belgesel dizisinin son bölümü yayınlanmadan bir gün önce.

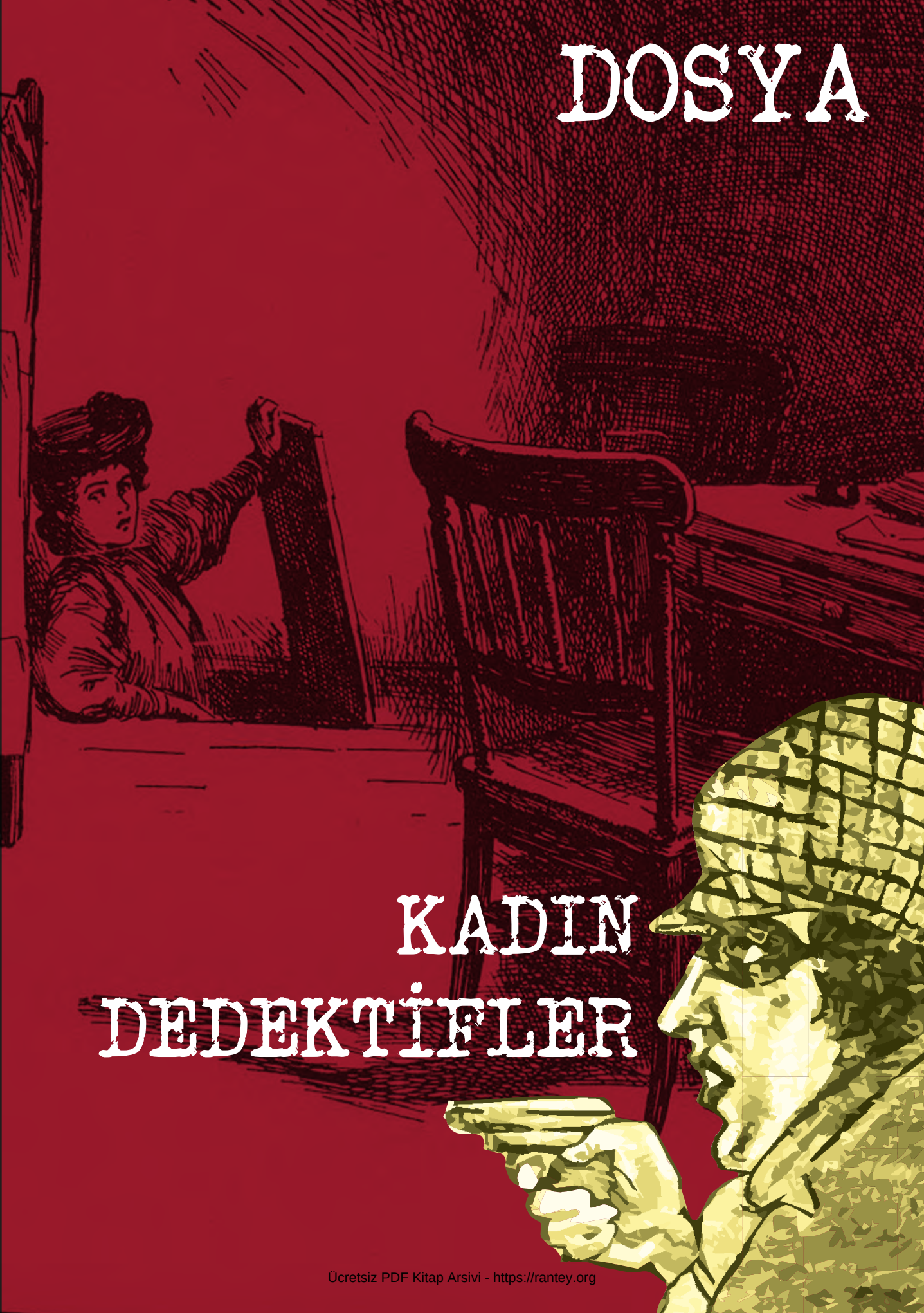
Jarecki, Durst'ün tuvaletteki itirafını ses teknisyeninin kulaklığını çıkardığı için hemen duymadığını, uzun süre sonra montaja başladıklarında bu kayıtlarla karşılaştıklarını söyler.

Jarecki önemli bir kanıtı filminin başarısı için saklamış olabilir mi? Hatta dizinin yayın zamanlaması, belgeseldeki takvime yönelik eksiklikler adli yetkililerle güçlü bir televizyon kanalı arasında bir anlaşma oldu mu sorusunu da sordurtabilir.

Jarecki yasal süreç nedeniyle konuyla ilgili ayrıntılı açıklama yaptıktan kaçınıyor. Ama onun belgeseli sayesinde uzun yıllar adaletten kaçtığına inanılan bir zanlı birkaç ay içinde yargının önüne çıkacak. Adaletin pençesinden bir kez daha kayıp gitmezse. Elbette!

DOSYA

KADIN DEDEKTEFLER

DEDEKTİF HİKÂYESİCİLİĞİNDE KADINLAR

Suphi VARIM

Dedektif hikâyeciliği, erkek yazarlara özgü bir tür olarak görülür. Polisiye yazını doğuran Edgar Allan Poe ve Arthur Conan Doyle gibi yazarların, onları izleyen suç üstatlarının erkek olması, yarattıkları dedektiflerin erkekler dünyasından gelmesi, kadın yazar-polisiye bağlantısına dair önyargıları destekler. Kadınların 20. yüzyılın başlarından itibaren yazar, polis ve dedektif karakter olarak polisiye dünyasında yer almaları ve polisiye kurguya önemli yenilikler kazandırmaları böyle düşünenleri herhalde çok şaşırtmıştır.

Dergideki geçen yazımda bahsettiğim Altın Çağ döneminde Agatha Christie, Dorothy Sayers, Margery Allingham ve Ngaio Marsh polisiye edebiyata katılmışlardır; *Dört Suç Kraliçesi* diye bilinirler. Eserlerindeki “olay örgüsü-mekân-karakter-suç-soruşturma-çözüm” bağlantısıyla Poe-Doyle modelini ileri götürmüşlerdir. Christie’nin dedektifi Hercule Poirot ve Marsh’ın dedektifi Roderick Alleyn kanıt toplama, ipucu bulma, gözlem yapma, sorgulama ve bulguları değerlendirme gibi kurgu aşamalarında Dupin ve Holmes’ten daha tatmin edicidirler. Mark Twain’in *Çift Taraflı Bir Dedektif Hikâyesi* öyküsünde alaya aldığı Sherlock Holmes tarzı az kanıtla ölçsüz soyutlamaya ve akıl yürütmeye dayalı şekilde muammayı çözme yönteminin sona ermesinde ve polisiyenin gerçekçi zemine oturmasında bu yazarların önemli payı vardır. Dahası, Christie, *On Küçük Zenci* romanında “kırılan heykeller-cinayetler-hayatta kalanların durumu” bağlantısıyla dehşetin yarattığı psikolojiyi polisiyeye ekleyerek bir yeniliğe imza atmıştır.

Yenilik deyince Ruth Rendell ve Kate Atkinson gibi yazarları da dikkate almak gerekir. Bu yazarlar, sosyopsikolojik bir olgu olan *toplumsal grup içinde insan* temasından hareket ederek,

Şunu da vurgulamak isterim: Batılı kadın soruşturmacıların kimisi resmi polis, kimisi özel dedektiftir; genelde bu prototip geçerlidir. Oysa Türkiye polisiyesindeki kadın dedektifler çok daha çeşitlidir.

suçlunun içinde bulunduğu birincil-ikincil grupların ve suçlunun geçmişinde yaşadığı travmaların onu nasıl suça ittiğini çok iyi yansıtır. Kurgudaki gerilimi sadece suçun araştırılması veya suçlunun izlenmesi gibi geleneksel olgularla sınırlı tutmaz, karakterlerin arasındaki çatışmaya da önem verirler. Örneğin; Rendell’in bazı romanlarındaki polis müfettişi Wexford’un kızıyla arasındaki çatışma ve gerilim, cinayetlerin yarattığı gerilimden çok daha etkileyicidir. Atkinson, birbirleriyle bağlantısız görünen olayları “suçlu-mağdur-şüpheli” ekseninde üstün kurgu becerisiyle birleştirir. Karmaşık olayları ve aralarındaki bağlantıları kaotik çerçevede ele alır. Romanlarında rastlantıların, olasılıkların yaşamları nasıl şekillendirdiğini görürüz.

Elizabeth Peters ve Nora Roberts, dedektif hikâyeciliğinde geçmişi ve geleceği kullanan iki yazardır. Peters, okuyucuyu Antik Mısır’a götürür; Roberts’in polisiyeleri 2058’in New York’unda geçer. Polisiyeye tarihi ve bilimkurguyu katarak yenilik getirmişlerdir.

Patricia Highsmith, yarattığı Ripley karakteriyle geleneksel polisiyenin sınırlarını aşmış, Kara Roman akımına yeni boyut kazandırmıştır. Fransız kadın yazar Fred Vargas da geleneksel polisiyeyle Kara Roman’ın sentezini oluşturmuştur. Olağanüstü görünenin arkasındaki olağanlığı ve basitliği Fransa’nın kent ve taşra yaşamından görüntülerle çok iyi sergiler. Kadın yazar Maj Sjöwall’in eşi Per Wahlöö’yle birlikte

kaleme aldığı Martin Beck romanları, polisyede İskandinav ekolünü doğurmuştur. Yine İsveçli Camilla Läckberg günümüzde bu ekolü sürdürenlerdendir.

Dedektif hikâyeciliğinde son yıllarda krimolojideki ve adli tıp teknolojisindeki gelişmelerin yoğun olarak kullanıldığını, polisyede yeni açılımlar yaşandığını görüyoruz. Patricia Cornwell ve Tess Gerritsen, bu akımın öncülerindendir. Romanları sadece suçla ilgili teknolojilerle sınırlı değildir; karakterlerin psikolojik durumları üzerinde de dururlar.

Kadın Dedektifler

Dedektif hikâyeciliği ve kadın deyince kadın dedektifleri de unutmamak gerekir. İngiliz polisiye yazarı P. D. James'in *Kadınlara Göre Değil* adlı romanının kahramanı, özel dedektif Cordelia Gray'dir. Cordelia, dedektifliğin kadınlara göre bir iş olmadığı yönündeki baskılara maruz kalsa da bildiği yoldan dönmez ve dedektifliğin kadınlara göre de bir iş olduğunu ispat eder.

Dedektif hikâyeciliğinin tarihinde Elizabeth Peters'in Amelia Peabody'si, Tami Hoag'un Elena Estes'i, Sue Grafton'un Kinsey Millhone'u, Val McDermid'in Kate Branigan'ı gibi kadın yazarlar tarafından yaratılan birçok kadın dedektif sayabiliriz. Fiona Griffiths'in serüvenlerini kaleme alan Harry Bingham gibi erkek yazarlar da vardır. Andığım kadın dedektifler, soruşturma yapmak ve suçluyu ortaya çıkarmak açısından erkeklerden hiç geri kalmaz. Hatta erkek polislerin başarısız olduğu birçok gizemli

olayı aydınlatırlar. Uğraştıkları suçlar cinayet, hırsızlık, kundaklama, sigorta yolsuzlukları gibi oldukça çeşitlidir.

Türkiye Polisiyesinde Kadınlar: Yazar ve Dedektif

Türkiyeli kadın polisiye yazarları da polisiye dünyasına örnek olacak eserler üretmektedir. Bunun altını özellikle çizmek istiyorum, çünkü birçok Batılı yazarın kabak tadı veren seri katiller, sadist suçlular, şeytani çocuklar, sorunlu alkolik dedektifler gibi klişeleri, kadın polisiyecilerimizde yoktur; biktırıcı şablonlara rastlanmaz, hepsi özgünlük taşır.

Türün ülkemizdeki öncüsü Zuhal Kuyaş'tır. *Sonuncu Oda* romanı sadece cinayetle sınırlı değildir; İstanbul'un rant burjuvazisini Feridun karakteriyle çok iyi sembolize eder. *Kartal*

Türkiyeli kadın polisiye yazarları da polisiye dünyasına örnek olacak eserler üretmektedir. Bunun altını özellikle çizmek istiyorum, çünkü birçok Batılı yazarın kabak tadı veren seri katiller, sadist suçlular, şeytani çocuklar, sorunlu alkolik dedektifler gibi klişeleri, kadın polisiyecilerimizde yoktur; biktırıcı şablonlara raslanmaz, hepsi özgünlük taşır.

Yuvası romanında, Batı polisiyesinde doksanlı yıllarda moda olan ezoterik-Batını düşünceli, Hasan Sabbah ve Alamut Fedaileri çerçevesinde yıllar önce kullanmıştır. Dolayısıyla yeniliğe kapı açanlardandır.

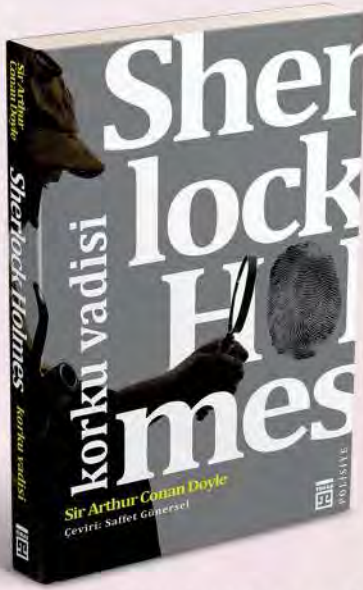
Polisiye yazarı olmasa da Halide Edip'in kaleme aldığı *Yolpalas Cinayeti*, Kara Roman örneği olarak değerlendirilebilir. Gotik tarzı edebiyatımıza kazandıran Suat Derviş üzerinde de durmak gerekir. Geleneksel polisiye modelini içeren eserler vermese de *Buhran Gecesi* adlı novellasının konusu, bir köşkteki ürkütücü, doğaüstü cinayettir. *Ne Bir Ses, Ne Bir Nefes*'te suça dolaylı açıdan yaklaşır ve babasını öldürmek isteyen oğulun yarattığı gerilimi anlatır.

Günümüz yazarlarından örnek vermek gerekirse; Sibel Köklü'nün *Aşka Vakit Yok*'ta okuyucuyu medyanın, kumarhanelerin dünyasına götürdüğünü görürüz. Verda Pars, *Kadın Cinayetleri*'nde kadına şiddet üzerinde durur. Hesna Onbaşı, *Süleyman'ın Kuyuları*'nda Osmanlı tarihini, efsaneleri ve istihbarat çalışmalarını komplo teorileri ekseninde bütünleştirir. Şebnem Şenyener, *Bin Gözle Sevdik Birbirimizi*'de tarihten yansımalar taşıyan sembolik, alegorik anlatım kullanır.

Şunu da vurgulamak isterim: Batılı kadın

soruşturmacıların kimisi resmi polis, kimisi özel dedektiftir; genelde bu prototip geçerlidir. Oysa Türkiye polisiyesindeki kadın dedektifler çok daha çeşitlidir. Örnek olarak; Esmahan Aykol'un Alman kadın dedektifi Kati Hirşel kitapçısıdır. Esra Türkekul, turist rehberi Berna'yı polisiye yazınımıza kazandırmıştır. Piraye Şengel romanlarındaki Ayçiçeği Dedektiflik Bürosu'nun ortaklarından biri (Azade) kadındır. Ayşe Erbulak'ın *Hafiyeye Karılar* üçlemesinden Meral ve Zeynep'i de unutmayalım. Çağan Dikenelli'nin Melek Teyze'si kadın dedektiflerin çizgisi örneğidir. Türkiye'nin ilk dönem polisiye tarihinden sıradışı bir karakter de Behlül Dâna'nın Şeytan Hadiye'sidir.

Sonuç olarak; polisiye yazın dünyasındaki kadın yazarlar, "suç-suçlu-mağdur-şüpheli-soruşturma-dedektif" bağlamında dedektif hikâyeciliğine yeni soluk getirmişlerdir. Poe-Doyle modelindeki açıkların kapatılmasında önemli işlevleri vardır. Türkiye polisiye yazını da yıllar öncesinden günümüze kadar gelen dönemde kadın polisiyecilerin imzasını taşıyan eserlerle gelişmiştir. Osmanlı'daki ilk polisiye örnekleri Tanzimat'la başlayan Batılılaşmanın yansımasıyla modern polisiyemiz kendine özgü bir yapı kazanmıştır. Bunda kadın yazarların da etkisi vardır.

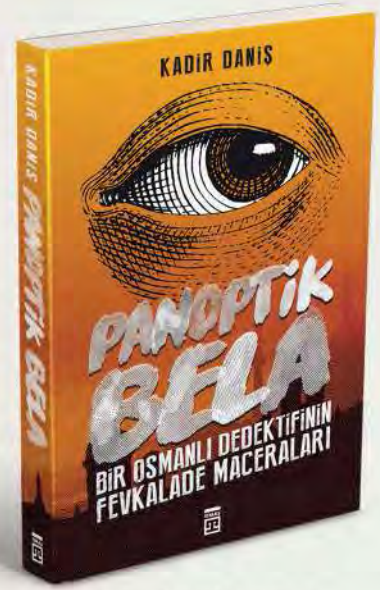
SHERLOCK / KORKU VADİSİ

Arthur Conan Doyle

Edebiyat-Polisiye

Komik, heyecanlı ve bir o kadar aksiyon dolu!

Sherlock Holmes ve Doktor Watson bu sefer Korku Vadisi'nin üzerindeki sır perdesini aralıyor...

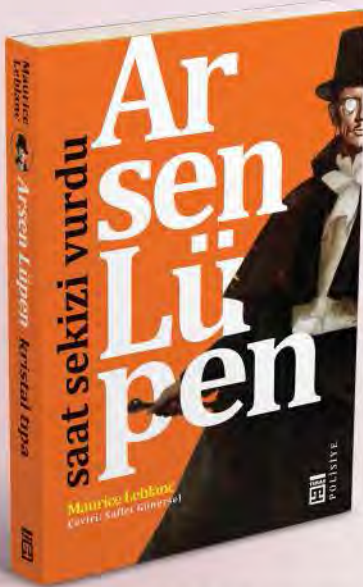
PANOPTİK BELA

Kadir Daniş

Edebiyat-Roman

Çılgın Osmanlı Dedektifinin Gerçeküstü Maceraları!

Yıldırım Âgâh, Osmanlı'nın son dönemlerinden bir hafiye... Boynunda sırlı bir beyaz mermi, geçmişi kayıp, 15 yaşında yetimhanenin önünde uyanıyor (...)

ARSEN LÜPEN SAAT SEKİZİ VURDU

Maurice Leblanc

Edebiyat-Polisiye

Dünyanın En Centilmen Hırsızı

Güzel ve talihsiz Hortense Daniel'in kalbini kazanmaya kararlı centilmen hırsız bu kez dedektifliğe soyunuyor.

BABİL TAŞI / GÖRÜNMEZ KÜTÜPHANE

Genevieve Cogman

Edebiyat-Roman

Gizli ajanlar, çalıntı kitaplar, kaosun hüküm sürdüğü bir dünya...

Gizemli bir kütüphanenin casuslarından Irene, alternatif bir evrendeki Londra'ya göreve giderken, aradığı kitabı bulmanın başlarına bu kadar bela getireceğini düşünmemişti.

İNGİLİZ POLİSİYELERİNDE “LEYDİ” DEDEKTİFLER

Tülay Güneş KILIÇ

Dört Büyükler'den Dorothy L. Sayers, editörlüğünü yaptığı *The Omnibus of Crime* (1928) adlı polisiye öyküler antolojisinde, kadın kurgu dedektifler hakkında çok olumlu şeyler söylemez. Bu kadınları, “çok genç, fazla güzel ve iyi bir evlilik yapma peşinde olan romantikler” diye tasvir ederek, gerçekten parlak bir kadın dedektifin henüz oluşturulmadığını iddia eder. Üstelik duygularıyla hareket eden bu tecrübesiz dedektifler, hiç düşünmeden kendilerini fiziksel tehlikelerin içine atarak, işe yıllarını vermiş tecrübeli erkek meslektaşlarının vazifelerini yapmalarına da engel olma cüretsizliğini gösterir. Fakat ne ilginçtir ki, ünlü yazar birkaç yıl sonra, polisiye romanlarının ana kahramanı Lord Peter Wimsey'in yanına kattığı güçlü bir kadın tiplmesiyle bu söylediklerinin tam aksini yapmaktan çekinmeyecektir.

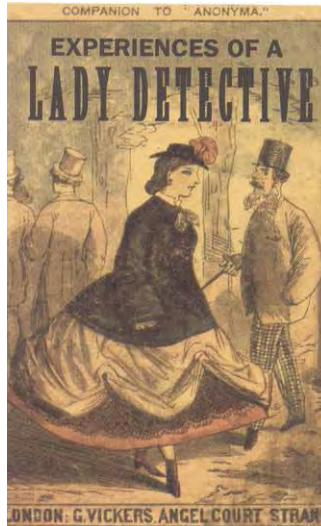
İskoç Alexander McCall Smith'se, Sayers'la aynı düşüncede değildir. Hemcinslerini genellikle subjektif ve daha az duygusal bulduğu için polisiye roman serisinin ana kahramanı olarak bir kadını tercih etmiştir. Nitekim, *Bir Numaralı Kadınlar Dedektiflik Bürosu*'nun kurucusu Mma Precious Ramotswe'la yardımcısı arasında geçen diyaloglar, renkli gözlemler ve ilginç tartışmalarla doludur. Yazar, bu konuşmalar iki kadın arasında değil de iki erkek tarafından yapılsaydı çok daha kuru ve sıkıcı olacağını söyler. McCall Smith, günümüzde kadın dedektiflerin yer aldığı polisiyelerin sevilmesinin nedenini şöyle açıklar: “Okuyucular, erkek kibir ve tenezzülünden çok çekmiş kadınların, en az erkekler kadar yetenekli olduklarını hatta bazen onları geçtiklerini görünce

Bundan yüz elli sene kadar önce, James Redding Ware, Britanya'dan bir başka yazar da aynı görüşü paylaşıyordu. Andrew Forrester takma adını kullanarak yazdığı *The Female Detective* (1864) adlı eserinin kahramanı Mrs. Gladden, birçok edebiyat eleştirmeni tarafından ilk kurgusal kadın dedektif olarak kabul edilir.

memnuniyetlerini gizleyemez. Üstelik kadınlar şüpheleri üstüne çekmeden ve herhangi bir tehdit oluşturmadan neler olduğunu görüp anlayabilirler.”

Bundan yüz elli sene kadar önce, James Redding Ware, Britanya'dan bir başka yazar da aynı görüşü paylaşıyordu. Andrew Forrester takma adını kullanarak yazdığı *The Female Detective* (1864) adlı eserinin kahramanı Mrs. Gladden, birçok edebiyat eleştirmeni tarafından ilk kurgusal kadın dedektif olarak kabul edilir. Aslında kitap çıktığında İngiltere'de bırakın dedektifi, kadın polis bile yoktu ve hatta elli yıl kadar da

olmayacaktı. Bünyesinde çalışan sivil kıyafetli polislerin, bir süre sonra dedektif denileceği Scotland Yard'ın kurulmasının üzerinden bile henüz yirmi yıl geçmişti. Ancak 1914 yılında kadın polis gönüllüleri, sokaklarda devriye olarak görevlendirilir; çünkü savaş yüzünden babalar ve abiler evde olmayınca genç hemcinslerine göz kulak olmak kadınlara düşmüştür. Resmi ilk kadın polis memurları 1918 yılında Londra'da, stenograf kadrosunda göreve başlar.

Bütün bunlar göz önüne alındığında *Female Detective*'in, yazıldığı zamanın çok ilerisinde olduğu görülür. Üstlendiği çeşitli polisiye vakaları ilk ağızdan anlatan kadın kahraman, gölgede kalmayı tercih eden, gizemli biridir. Kendini insanlara bazen Mrs. Gladden olarak tanıtsa da birlikte çalıştığı polisler bile gerçek adını bilmez, ona kısaca "G" derler. Analitik düşünce yapısına sahip G, Sherlock Holmes'ten çok önce, bot izlerinden yola çıkarak suçluyu yakalamak gibi bilimsel yöntemleri tercih eden bir hafiyedir. Üstelik suçlulara, yakayı ele vermek istemiyorlarsa yanlarına bir çift daha bot almalarını tavsiye eder ama daha sonra gayet ukalaca bir tavırla, yine de kendisinden kaçamayacaklarını söylemeyi ihmal etmez.

Tıpkı çok uzun bir süre durakta bekledikten sonra, ardi ardına iki otobüsün birden belirmesi gibi, birkaç ay sonra bir başka "hanım" hafiye'nin maceraları piyasaya çıkar. (Genel kanının aksine bazı araştırmacılar kitabın 1861 senesinde basıldığını iddia eder.) Hakkında çeşitli adli suçlardan davalar açılmış William Stephens Hayward'ın kaleme aldığı, *Revelations of a Lady Detective*'nin ana kahramanı da bir kadındır. Mrs. Mary Pascall kırk yaşlarında, kocası aniden ölünce çalışmak zorunda kalmış bir duldur. Londra Polis Şefi Albay Warner tarafından verilen görevleri büyük bir hevesle üstlenen Mrs. Pascall, Amerikalı haşin erkek meslektaşlarını gururlandıracak kadar cesur ve güçlü biridir. Hırsızlık, cinayet, adam kaırma, dolandırıcılık gibi türlü vakaların peşindeyken gümüş rengi Colt revolverini yanından hiç ayırmaz.

Araştırmalar gösteriyor ki, her ne kadar "İlk Kurgu Kadın Dedektif" payesi için Mrs. Gladden'la Mrs. Pascall büyük bir çekişme içerisinde olsalar bile onlardan yirmi yıl önce, Susan Hopley adında bir hizmetçi kız, yanlışlıkla da olsa kendini bir cinayeti aydınlatmaya çalışırken bulmuştur. Susan peşindeki kötü adamlardan kaçmaya çalışan zavallı, narin kız gibi standart gotik roman karakteri özellikleri taşımasına rağmen, şaşırtıcı şekilde ileri görüşlüdür. Mesela, cinayeti çözmek için olay yerini ayrıntılı inceleyip delil toplamak en büyük gayesidir. Kitap büyük ilgi görür ve çok satmasının yanında tiyatro oyunu olarak da sahnelenir. Fakat eleştirmenler genel beğeniyi paylaşmaz. Biri şöyle yazar: "Bu kitap hakkında ne diyeceğimizi bilemiyoruz. Etkileyici bir eser olduğunu kabul etmekle birlikte çok da tatmin olmadığımızı söylemeliyiz. İtiraf ediyoruz, aslında neler olup bittiğini, cinayetin birdenbire nasıl çözüldüğünü pek anlamadık, kafamız karıştı."

1841 basımlı, *Susan Hopley'in Maceraları* (veya İkinci Dereceden Kanıt) adlı bu cinai romanın yazarı Catherine Crowe, zamanının ilerisinde gelişmiş fikir ve zevklere sahip, eksantrik ve çok zeki bir kadındır. Kocasından ayrılarak Edinburg'da yaşayan Crowe, elit edebiyat çevrelerinde sık görülen bir figürdür. Hans Christian Andersen için verilen bir partide, sırf eğlenmek için eter ve gülme gazı koklayınca çılgın olarak nitelendirilir. Doğaüstü olaylara düşkünlüğü, gelecekte bilimle spiritüalizmin yollarının keşişceğine inancı, hakkında çeşitli spekülasyonlara yol açar. Mesela, bir gün büyü tesiri altında, Edinburg sokaklarında çırılçplak

dolaştığı söylenir, ki bu iddiaların sahibi tanınmış bir isim, Charles Dickens'tır. Crowe'un tüm gücüyle bunu inkâr edip gazetelerde kendini savunan yazılar yazması pek de ikna edici olmaz ve itibarını yitirir. Zamanla eserleri de silikleşip unutulur.

Böylelikle, Catherine Crowe'un esamisi okunmadan, literatürün ilk kadın dedektifini yaratma onuru, burun farkıyla Andrew Forrester'in olur, onu hemen yakın kulvardan W. S. Hayward takip eder. Adil olmak gerekirse Susan Hopley cinayeti aydınlatmanın ödülünü işten çıkartılarak öderken, hem Mrs. Gladden'ın hem de Mrs. Pascall'ın emeklerinin karşılığında ücret alarak işlerini profesyonel anlamda yapan gerçek dedektifler olduğunu belirtmeliyiz. Her iki yazarın kitapları da kapakları parlak olmasına rağmen, iç sayfaları düşük kalite kâğıtlı, sırtı sarı renkli yeni bir formatta basılır. "Cinsellik satar" zihniyeti o zamanlarda da geçerli olduğu için kapaklar da buna uygundur. Sigara içen genç bir kadının eteğini hafifçe yukarı kaldırıp bileklerini göstermesi gibi zamanına göre müstehcen bir görüntü, okuyucularda kitabın içeriği hakkında daha farklı bir algı yaratır. Ucuz fiyatlı bu baskılar, uzun yolculuklarda okunup sonrasında atılmaya ideal oldukları için özellikle tren istasyonlarında çok satılır.

Ne yazık ki ardı ardına basılan bu iki kitap yanlış alarmdır, kadın dedektif trendi fazla uzun sürmez ve otuz yıl kadar başka bir örneği görülmez. Bunun en büyük nedenlerinden biri, geleneksel rolün dışına çıkmış kadınların yadırganmasıdır. Örneğin; Mrs. Pascall gayet mütevazı, kendini beyni iyi geliştirmiş, mükemmel eğitilmiş ve çok yetenekli biri olarak tanımlar. Hiçbir vaka onu yıldırılmaz, ancak belki suçlu bir kadın olursa biraz zorlanabilir. Doğrusu tüm bu özellikler, zamanın okuyucuları için fazlasıyla irite edicidir.

Yeni Kadın

1890'lı yıllarda, erken feminist hareket başlayınca ekonomik ve sosyal açıdan bağımsız kadınlar toplumda daha sık görülür. Erkeklerin yaptığı birçok şeye kadınların da el

atması doğal karşılanır. Bu durum edebiyata da akseder ve kadın dedektifler tekrar piyasaya çıkar. Bu kadınlar bir kuşak öncesi meslektaşlarına göre daha genç ve güzeldir. Catherine Louisa Pirkis'in yazdığı, Londra'da bir dedektiflik bürosunda çalışan ve iş hayatına aşktan daha önem veren *Loveday Brooke* (1894), Flore Warden'ın *The Hose By The Vaults* (1894) ile okuyucuların karşısına çıkardığı Susie Rothley, L. T. Meade'nin kadın dedektifi Florence Cusack, M. McDonnell'dan iyi eğitilmiş *Dora Mryl* (1900) bunlardan en bilinen birkaçıdır. Fakat bu dedektiflerin hiçbiri aynı dönemde okuyucularla tanışan Sherlock Holmes kadar popüler olamaz. Hatta Holmes'un zekâsına hayran olup büyük takdirini toplayan Irene Adler bile tek başına sahnede yer almayı başaramaz ve hepi topu bir maceralık ömrü olur.

19. yüzyıl dedektif kurgusu çoğu zaman polisiye vakaların ahlaki düzen gözetilerek araştırıldığı, muhazafakâr ve geleneksel bir yapı izlerken, I. Dünya Savaşı öncesi polisiye edebiyatında kahramanı kadın dedektif olan polisiyelerin toplumdaki yerleşik cinsiyetçi rolleri altüst ettiği görülür. Tıpkı *Loveday Brooke* gibi, Marie Connor Leighton'ın yazdığı, *Joan Mar, Detective* (1910) ve *Lucille Dare, Detective* (1919) adlı kitapların kahramanları da dedektif olarak çalışmaya devam etmekle aşk hayatları arasında seçim yapmak zorunda bırakılır ve hemen hepsi kariyerlerini seçer. Öte yandan, bazıları da Macar asıllı İngiliz yazar Barones Orczy'nin, *Lady Molly'si* (1930) gibi, haksız yere hapse atılan nişanlısını kurtarmak için bu işlere atılır. Soylu bir kadın olarak kendisi pek öyle ayak işleriyle uğraşamayacağı için yardımcılardan oluşan bir Kadınlar Departmanı kurar ve Scotland Yard'ın emrine amade eder. Şans

yardımla bir şekilde nişanlısının masumiyetini kanıtlar kanıtlamaz da evlenip dedektifliği bırakır.

Gerçek yaşamda özel hafiye olarak çalışıp hayatını kazanan kadınlar yok sayılacak kadar az olsa bile, dönemin polisiyeleri amatör kadın dedektiflerle dolup taşar. Bunların çoğu yapacak

başka bir şeyleri olmadığı için pencereden gelip geçeni izleyen, yaşadıkları küçük yerlerde hemen herkesin kirli çamaşırlarını bilen ve bu bilgileri kendi aralarında paylaşan evde kalmış yaşlı kızlardır. Patricia Wentfort'un tiplemesi, kucağında örgü şişleri eksik olmayan, eski mürebbiye Miss Maud Silver (1928) ile Gladyds Mitchell'in bilge psikanalisti Mrs. Bradley (1929) türün iyi örneklerindendir. Fakat hemen her polisiye okurunun aşına olduğu isim Miss Jane Marple, şüphesiz bu klişe dedektifler arasında en tanınmışıdır.

Agatha Christie otobiyografisinde Miss Marple için şunları söyler: "Hayatıma o kadar sessizce girdi ki, geldiğini fark etmedim bile." Bir dergi için kısa polisiye öyküler yazması istendiğinde, altı kişinin her hafta toplanarak gizemli olayları tartışıp aydınlatacakları bir kulüp kurgular. St. Mary Mead adlı küçük bir köyde toplanan kulüp üyelerinden biri de bahçesine ve kuşlara düşkün, hiç evlenmemiş yaşlı bir kız olan Miss Marple'dır. Christie, bu karaktere yalnızca kısa hikâyelerinde yer vermeyi planlarken çok büyük bir yanlgı içerisindeydi. Bu yüzden olacak ki, Miss Marple okuyucularla ilk tanıştığında 65 yaşında olmasına rağmen 46 yıllık bir yaşam daha sürecektir.

Sessiz ve sakin bir kadın olan Miss Marple, müthiş gözlem gücüyle en karmaşık, gizemli olayları çözebilir yetenektedir. Esasında yöntemi gayet basittir; insanlara bakar, onları dinler ve ikiyle ikiyi toplayıp sonuca ulaşır. İnsan doğasının genel olarak birbirine benzediğini düşünür, gözlemlerini bu teoremin üzerine oturtur. Öyle ki, kendisine göre bütün karakter ve davranışlar belli bir yerden sonra cinsiyet, yaş, konum ayırt etmeden birbirinin aynıdır. Mesela kasap çırağı Kenneth'in yarım kilo az kıyma tartmasıyla Lord Ponteroy'un bir oynarken yanlış koz seçmesi arasında bir fark yoktur. Pamuk beyazı saçları, porselen mavisi gözleri, pembe yanakları ve kucağında örgüsüyü zararsız bir görüntü çizer, hatta çoğu zaman küçümsenir. Miss Marple kendisiyle barışık biri

olmasına rağmen özel hayatını anlatmayı pek sevmez; bir keresinde üstü kapalı bir şekilde, çok gençken başından trajik bir sevda macerası geçtiğini söyler. "Gençler yaşlıların aptal olduğunu düşünür ama yaşlılar gençlerin aptal olduğunu bilir," görüşüne yürekten katılır.

İlk Miss Marple romanını okur okumaz Dorothy L. Sayers, yazar arkadaşı Agatha Christie'ye bir mektup yazarak, "Şu kızkurusu stereotipler şimdilerde yazılabilecek en iyi dedektif türü ve Miss M. çok hoş," der. Aynı sene, *Şüpheli Kadın* (The Strong Poison, 1930) romanında, Lord Peter Wimsey'e, Miss Marplevari dedikodu uzmanlaşmış yaşlı kadınlardan oluşan bir dedektiflik acentesi kurdurtur. Lord'un yüce gönüllülüğü sayesinde bu kadınların hem boş zamanları hem de boş cüzdanları dolar. Yine aynı kitapta Lord Wimsey, hayatının aşkıyla karşılaşır. Oxford'da öğrenim görmüş, bohem bir yaşam süren yazar Harriet Vane, erkek arkadaşını öldürmekle suçlanmaktadır. Lord Wimsey genç kadını aklamanın yanında onun kalbini kazanmak için de çok çalışır. Serinin ilerleyen kitaplarında Lord Wimsey'in ısrarlı evlenme tekliflerini reddeden, bağımsızlığına düşkün genç kadın zamanla direnmeyi bırakır ve eşinin en büyük yardımcısı olur. Harriet Vane, dedektif kocasına/sevgilisine araştırmalarında yardım eden tek kadın değildir; Agatha Christie'nin delidolu karakteri Tuppence Beresford'un mesleği dedektiflikten diğer Dört Büyükler'den Margery Allingham'ın Lady Amanda Fitton'u uçak mühendisi ve Ngaio Marsh'ın Agatha Troy'u ünlü bir portre ressamıdır.

Her ne kadar bu kadınlar mesleklerinde başarılı, ekonomik açıdan bağımsız, kültürlü ve eğitilmişlerse de birçoğunun rolü en fazla kocalarına yardımcı olmaktan ibaret olup başroller, burunlarını her işe sokan yaşlı kadınlar gibi karikatürize edilmiş tipik karakterleridir. Ta ki 22 yaşında Cordelia Gray adında kimsesiz bir genç kız, Miss Marple furçasının hızını kesinceye kadar kadın dedektiflere amatör gözüyle bakılıp çok ciddiye alınmayacaklardır.

PAPAZIN EVİNDE CİNAYET: YENİ YÜZYILDA ESKİ İNGİLİZ KADINI¹

Zeynep ERGUN

Agatha Christie'nin *The Murder at the Vicarage* (Papazın Evinde Cinayet)² romanı 1930'da yayımlandı. Sonradan büyük bir ün kazanacak olan Miss Jane Marple, ilk kez bu romanda³ suçluyu bulan, cezalandırılmasını sağlayan dedektif olarak ortaya çıkar. Birçok bakımdan Miss Marple, *Roger Ackroyd Cinayeti*'nde Poirot'ya yardımcı olan Caroline Sheppard'dan yola çıkılarak yaratılmıştır.

Bu karakteri yaratırken Christie, erkek dedektif gereksinimini tümüyle yadsımış, yalnız cinsiyet açısından değil, "evde kalmış" ve "yaşlı" kadın kimliklerini de taşıdığı için aykırı ve ayıksı bir dedektif seçeneğini yeğlemiştir.

Jane Marple, İngiliz dedektif romanı tarihinin ilk kadın dedektifi değildir ama dünya çapında en iyi tanınanıdır:

"Kadınların İngiliz polis örgütüne resmen kabul edilmelerinden elli yıldan fazla bir süre önce, Mayıs 1864'te ortaya çıkan ilk hayal ürünü kadın dedektif, birinci tekil kişi tarafından anlatılan *The Female Detective* (Kadın Dedektif) kitabında kendini, Mrs. Gladden olarak tanıtır. İlk sayfada, kitabın Andrew Forrester, Jr. (oğul) tarafından yalnızca derlendiği yazılmış olsa

da bunun gerçek bir polis memurunun anıları değil, derleyenin hayal ürünü olduğu bellidir. Forrester, kitabın başından sonuna dek karakterinin kadın olarak sürdürdüğü yaşantısının ayrıntılarını gizli tutar... Karakterinin kadın kimliğinin ne olduğunu açıklamaktan kaçınan yazar, okurun ilgisini kahramanının dedektif olarak işlevine odaklaştırır.⁴

Mrs. Gladden'ı, Victoria döneminde ve sonraki yıllarda da bir dizi kadın dedektif izleyecektir. Bunların kimi zamanı geldiğinde mesleklerini bırakır, evlenip kocalarının egemenliği altına girer, çocuk yaparak geleneksel kadın rollerine bağlanır; kimileri de bir erkek dedektifle evlenip onun yardımcısı konumunda suçluları aramayı sürdürür. Kathleen Gregory Klein, bu kadınların özelliklerini tek tek inceledikten sonra şu sonuca varır:

Belli ki [incelenilen] bu kadın dedektiflerin beşi de yazarları tarafından, bir yandan halk kitlelerinin yaygın isteklerini ve toplumun gereksinmelerini doyurmak, bir yandan da tutucu ideolojiyi doğrulamak için yaratılmışlardır. Yüzeysel özelliklerine bakıldığında farklı kişilikler sergilerler ama içsel özellikleri temelde aynıdır. Yaşları birbirinden değişiktir, medeni durumları farklıdır, benzeşmeyen toplumsal kökenlerden gelirler ama hepsi de çok az eğitim almıştır, ekonomik nedenlerle çalışmak zorundadır ve davranış açısından değişmez bir tutarlılıkla "hanımefendi"dirler... Romanlarda alttan alta verilen ileti, kadınların aynı anda hem iş olanağı hem de saygı istediklerinde başarısız olduklarını direnerek yineler. Erkeğe göre ikincil düzeyde olan gerçek yerlerine yerleştirilirler. Hanımefendi dedektifler yaratan kadın yazarlar bile bu geleneği yıkmayı beceremez.⁵

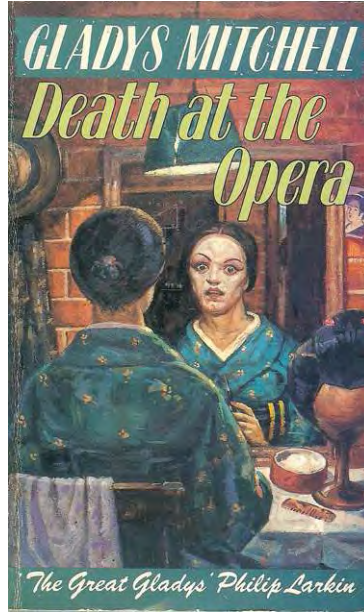
Bu sırada dedektif romanı genelinde ortaya çıkan en önemli değişikliklerden biri, resmi

Mrs. Gladden'ı, Victoria döneminde ve sonraki yıllarda da bir dizi kadın dedektif izleyecektir. Bunların kimi zamanı geldiğinde mesleklerini bırakır, evlenip kocalarının egemenliği altına girer, çocuk yaparak geleneksel kadın rollerine bağlanır; kimileri de bir erkek dedektifle evlenip onun yardımcısı konumunda suçluları aramayı sürdürür.

polis örgütünün içinde çalışan, çeşitli unvanlara sahip polis memurlarının giderek kurmacaya girmesi, başarılı dedektif örnekleri olarak kullanılmıydı. Bunların bile ayrıcalıklı yanları, sokaktaki memura göre kendilerine üstünlük sağlayan nitelikleri vardır. Christie'nin yapıtlarında özel dedektifin değerini anlayan, olanaklar sağlayan yüksek rütbeli önemli kişiler dışında, başarılı polis memuru görülmez. Genelde betimlenen polis örneği hayal gücü olmayan, Poirot veya Miss Marple'ı anlamayan, küçümseyen bir nitelik taşır.

"Altın Çağ" dedektif roman-cıları arasında kadın dedektif kullanan ilginç bir kadın yazar da romanları 1929'dan sonra yayımlanmaya başlayan ve o yıllarda çok okunan Gladys Mitchell'dir. Yarattığı Mrs. Bradley karakteri, suçluları bulup düzeni geri getiren ama bu arada alışılmış normların dışına çıkan bir kadın kahramandır. Çok genç olmayan Mrs. Lestrangle⁶ Bradley birkaç kez evlenip boşanmış, çocuğu olan, erkeklere epey yukarıdan ama anlayışla yaklaşan, üstelik de psikiyatri eğitimi görmüş olduğu için İçişleri Bakanlığı'na danışmanlık yapan, çok yönlü bir karakterdir. Çatışma olduğunda yardımcılarını (özellikle şoförünü) kullanır ama kendisinin de fiziksel kavgalara girdiği olur. Çocuklarla olağanüstü bir iletişimi vardır. Birçok kez cadiya benzetilmesi, doğaüstü güçlere ve halk inançlarına saygısı onu dedektif yazını türünün geleneksel dayanağı, erkeksi, akılcı Kartezyen dizgeden uzaklaştırıp kaosa ve karmaşaya ilginç bir biçimde yakınlaştırır.

Miss Marple'ın 1920'lerin sonunda kısa öykülerde, 1930'daysa ilk kez "kendine ait" bir romanda başkarakter olarak ortaya çıkışı, birçok bakımdan anlamlıdır. I. Dünya Savaşı sırasında evlenme yaşındaki kadınlar 1930'lar da gençliklerini yitirmiştir. Savaş sırasında ölen genç erkeklerin sayısının çok fazla olması nedeniyle bunların arasında evlenememiş olanlar, koca bulma umutlarını geride bırakmıştır. Miss Marple kadar yaşlı olmasalar da önlerindeki yılları onun gibi, evlerinde, belki bir hizmetçiyle yalnız geçirme olasılıkları çok yüksektir. Christie'nin dedektifi gibi genelde onların da parasal

durumları çok parlak değildir, babalarından kalan miras ya da emekli aylığıyla hanımefendiliklerini elden bırakmadan, kıt kanaat geçinmek zorunda olacaklardır. Miss Marple'ın varlıklı ve eli açık akrabaları vardır,⁷ bu açıdan ayrıcalıklıdır. Onun konumundaki öteki yalnız kadınlar için yolculuk etmek, dünyayı dolaşmak gibi eğlenceler, gerçek yaşamda altından kalkılamayacak kadar masraflı düşlerdir. Büyük kentte oturmak da fazla pahalı olduğundan iki savaş arasındaki bu yıllarda, taşra kasaba ve köylerinde, küçük evlerinde, bahçeleriyle uğraşan, yetiştirdikleri hizmetçi kızları daha yüksek

aylıklar veren başkalarına kaptıran, fazla kitap okumayan, bilgi için daha çok deneyimlerine ve geçmişe başvuran evde kalmış kadınlar, azımsanmayacak sayılara ulaşacaktır. Miss Marple, bu tür kadınlar için bir umut kaynağıdır.

Üst ve orta sınıflar arasında, çalışan kadına çok iyi bakılmadığı, özellikle daha az eğitim gerektiren işlerde çalışan kadınların bir an önce koca bulup evlenmeleri için baskı altında tutuldukları bir gerçektir: *Papazın Evinde Cinayet* romanında, bu durumda olan Miss Cram adlı karakterin betimlenişini göreceğiz. Öte yandan, savaş sırasında ve sonrasında, kadınların değişen toplumsal konumları ve önlerinde açılan iş olanakları düşünüldüğünde, bu dönemde hem kadın dedektiflerin hem de dedektif romanı yazar kadınların sayısının artması şaşırtıcı değildir:

İki savaş arası dönem evlenmemiş kadınlar için en canlı, en elverişli yıllardı. Christie'nin de anıttığı gibi, bu dönem dedektif yazını için çok uygun bir zamandı: Şiddet olgusuyla, denetlenebilen temiz ve akılcı bir biçimde uğraşmak, kötülüğün avına çıkıp onu yakalamak, suçluyu topluluğun içinden çıkarıp yok etmek, karmaşık olmayan ahlaksal yargılara varabilmek ve kişileri bunlara göre, bir oyunmuşçasına sınıflandırmak; bunlar, dedektif yazınının dolaylı bir yolla, 1914-1918 savaşında fazlasıyla ölüme tanık olmuş ve görülmemiş bir şiddet düzeyi yaşamış olan topluma sunduğu, güçlülük ve güvenlik duygularıydı. Üstelik bu dönem, kadınların dedektif yazınına girmesi için de olağanüstü

**Miss Marple'in evlenmemiş olması
ve St. Mary Mead'de yalnız yaşaması,
onu şimdiye kadar incelediğimiz
dedektif örneklerine yakınlaştırır.
Yalnızlığı, onu Tanrılaştırır: "Miss
Marple her zaman her şeyi görür.**

uygun bir zaman gibi görünüyordu. Savaş zamanında yaşadıklarından yüreklenen, erkeklerle yeni eşitlikler kazanmış kadınlar, dedektif türünü evcilleştirdi ve onu, kendi mantıksal ve ahlaksal yetilerinin bir aracı durumuna getirdiler. Christie'nin, türün kadınsallaştırılmasına yaptığı kişisel katkı, görünürde basmakalıp bir ortam yaratıp olağanüstü bir yanı olmayan ama yine de içinde bir katil barındıran küçük toplulukları irdelemesidir. Bu açıdan Miss Marple öyküleri, kasabada geçmeleri, dedikodu dolu çay partileri ve buna benzer kız kurusu uğraşlarıyla, Christie'nin yazdığı en özgün kurmacalardır.⁸

*Roger Ackroyd Cinayeti'*nden *Papazın Evinde Cinayet'*in yazılmasına kadar geçen süre, özellikle kadınlar açısından, yukarıda özetlenen koşullarda yaşandı. Dedektifin cinsiyetinin değişmesi dışında, iki roman arasında benzerlikler olduğu gibi, çok belirgin farklılıklar da vardır. Önce mekân değişmiş, *Roger Ackroyd Cinayeti'*ndeki erkeksi King's Abbott, yerini St. Mary Mead kasabasına bırakmıştır. Romandaki mekânın büyük ölçüde İngiltere'nin genelini simgelediğini, bir mikrokozmos işlevi gördüğünü düşünürsek, kasabanın adına baktığımızda bir önceki romanın mekânının uyandırdığı ataerkil anıştırmanın, anaerkil bir imgeye dönüştüğünü görürüz.

*Roger Ackroyd Cinayeti'*nde olduğu gibi bu romanda da anlatıcı bir erkektir. Sherlock Holmes ve Hercule Poirot gibi dedektiflerin yardımcılarına verilen anlatıcı görevi, okurla dedektif arasında uzaklık yaratarak yardımcıyla özdeşleşme sağlayan bu uygulama, Miss Marple söz konusu olduğunda, kadın dedektifin belirli bir yardımcısı olmadığından geçerliliğini yitirir. Yalnızlığı göze batan bir nitelik oluşturan Miss Marple'in sesi, yalnızca romanın sonunda duyulacaktır. Yukarıda sözü edilen ögle yemeğinin yenildiği papaz evinde, anlatıcı, din adamı Leonard Clement⁹ ve ailesi oturmaktadır. Sözün ve bilginin üyesi olarak erki elinde tuttuğunun bilincinde olduğu, romanın ilk tümcesinde görülmektedir. Başlangıç noktasını ve geri kalan bütün anlatı

öğelerini Clement seçecektir. Karakterin din adamı olması nedeniyle, kasabanın dinsel (dolayısıyla ahlaksal) ölçütlerini saptayan da odur. Yardımcısı Hawes, Katolikliğe öykünüp kilisede tapınma yöntemlerinde değişiklik yapmaya kalktığında, onu uyarmaktan çekinmez. Kasaba halkının tinsel yaşamından o sorumludur, herkesi tanır ve sorunlarını, en kişisel ayrıntılarıyla bilen kişidir. Bu açıdan, *Roger Ackroyd Cinayeti'*ndeki anlatıcı doktorla benzeşen yönleri vardır. Üstelik Clement'in, Tanrının dünyadaki temsilcisi olarak, hem toplum içinde hatırı sayılır bir yeri vardır hem de erk ve yetke onun elindedir. İlk bakışta papazın ataerkil konumu, romandaki anlatıcı konumuyla birleştikten her şeyi bilen, tüm kararları veren, seçimleri yapan, ayrıcalıklı bakış açısının dedektifin varlığını bile gereksiz kılacağı sanılabilir. İkinci bir Peder Brown'la karşılaşmış gibi oluruz. Ama bu papaz, Chesterton'ın dedektifinden çok daha devingen ve etkindir. Okur, romanı okuduğu süre boyunca Clement'in sesini duyacak, onun "ben"ini paylaşacak, olaylara onun gözlerinden bakacak, kendini onunla özdeşleştirecektir. Dahası papaz, katil ve suçlu olmadığı için kurbanı öldürenin Sheppard olması nedeniyle karşılaştığımız suçu paylaşma durumu, burada söz konusu değildir. İlk anda Meryem Ana'nın bahçesinde, tinsel bir yol göstericinin önderliğinde, tehlikesiz bir okuma sürecine girmiş sanırız

kendimizi. Öte yandan, papazın unutkanlığı, dalgınlığı, insanları anlamakta ve iletişim sağlamadaki beceriksizliği anımsandığında, okur açısından özdeşleşmenin sanıldığı kadar olumlu bir anlamı olmadığı da ortaya çıkacaktır.

Miss Marple'in evlenmemiş olması ve St. Mary Mead'de yalnız yaşaması, onu şimdiye kadar incelediğimiz dedektif örneklerine yakınlaştırır. Yalnızlığı, onu Tanrılaştırır: "Miss Marple her zaman her şeyi görür. Bahçeyle uğraşması ardına saklandığı bir perde gibidir. Üstelik, dürbün kullanarak kuşları izleme bahanesi de her zaman hazırır."¹⁰ Elinden düşürmediği örgüsü, onu hem avını bekleyen dişi bir örümcekle, yani tehlikeyle hem de kocasını bağlılıkla bekleyen, başka bir sabırlı kadınla, Odysseus'un eşi Penelope'yle ilişkilendirir. Miss Marple'in elinde örgüsü beklediğiysen canlı bir koca değil, yaşlılığın ve uğraşının simgesi ölümdür.

Kimseye bağlı ve bağımlı olmaması, dedektifin tarafsızlığını ve güvenirliliğini artırır. Franklin Blake'e yardım eden diğer kişileri, Holmes'un Watson'ını, Peder Brown'un Flambeau'sünü, Poirot'nun çift başlı Sheppard-Caroline ikilisini anımsadığımızda, dedektif olarak Miss Marple'in yardımcısının bulunmadığı yanılışına kapılabiliriz. Gerçekte onun doğru çözüme ulaşmasında katkısı bulunanlar, hizmetçilerden yaşlı kadının komşularına dedikodu yapan, gördüklerini, duyduklarını anlatan tüm St. Mary Mead sakinleridir. Miss Marple bu yönüyle, çok parçalı bir bilmecenin karmaşık öğelerini sezgilerine ve mantığına uygun biçimde birleştiren, böylece oluşan resmin bölümlerine değil, bütününe bakabilen toplumsal üst bilinçtir. Araştırma ve çözüme varma yöntemi, kadını libidoyla, kösnüllük ve kargaşayla ilişkilendiren düşünce biçiminin geçerliliğini yadsır.

Papazın Evinde Cinayet'te genç kuşak İngilizleri ve ülkenin geleceğini, papazın on altı yaşındaki yeğeni Dennis ve Protheroe'nun kızı Lettice simgeler. Dağınık bir kişiliği olan Dennis, albayın kızına ilgi duymakta ama bir türlü bunu ona belli edememektedir. Cinselliği olumlu ve yapıcı biçimde kullanacak kadar olgunlaşmamış, gelişmemiştir. Ataerkini üstlenmesi bu aşamada olası görünmemektedir. Zamanını tenis oynayarak, partilere giderek geçiren bu genç erkeğin topluma sunabileceği bir güvence yoktur. Lettice Protheroe'ya gelince bencil, sorumsuz, olumsuz bir karakter olarak göze çarpar. Babasını parasal bağımsızlık ve özgürlükle arasındaki temel engel olarak değerlendirir.

Yaşamında, öykünebileceği kadın modeli olarak alabileceği en yakın örnek, sevmediği, kuşku altına girmesi için sahte kanıtlar hazırladığı ve sonuçta babasının katili olan üvey annesi Anne Protheroe'dur.¹¹ Gerçek annesinin onu bırakıp gittiği anımsandığında kaçış özlemi, insanlarla ilişkilerindeki yüzeysellik ve sevgi eksikliği, doğal tepkiler olarak görülebilir. Mrs. Lestrangle'in kasabaya gelmesiyle yeni bir etki alanına girip kişiliğinin olumlu bir gelişme göstereceği düşünülebilir ama hem öz annesinin resmini parçaladığında dışa vurduğu bilinçaltı düşmanlığını hem de Mrs. Lestrangle'in yaşamla değil ölümle bağlantılı olduğunu anımsadığımızda, Lettice'in geleceği okura fazla umut veremez. Romanda, öteki ilişkilere bakıldığında gelecekle ilgili en olumlu öğeyi oluşturan Clement'in ve karısının çocuğu daha doğmadığından, uzak dönemde İngiltere'yi neyin beklediğini, umutlanmak için dayanak olup olmadığını bu aşamada bilemeyiz.

Gençler böylesine karamsar bir gelecek beklentisi yaratırken, tümüyle körleşmiş eski kuşak da erki kullanma yetisini elinden kaçırmıştır. Okur, ne erki elinde tutanlarda ne de erk seçeneklerini simgeleyen bireylerde sapkınlığı, çarpıklığı ve en önemlisi, kaosu giderecek güçte bir kahraman görebilir. Karmaşaya yatkınlığını, yabancı yıkıcılığı ve kıyıcılığını albayı öldürerek kanıtlayan yeni kuşak erkeğiysen toplumu yönlendirmek, düzeni yeniden ve çağdaş koşullarda oluşturmak yerine, kalıtım düzenliğini hızlandırıp yönetimi yasadışı yöntemlerle, zamanından önce ele geçirmeye çalışır. Bu ivcenlik, doğal dizgeleri ve toplumsal yapıyı daha da büyük bir yıkıma uğratar. Yeni erkek, aklını ve ahlakını öne çıkarıp sırasını bekleyecek geleneksel kahraman tarafından değil, kösnül dürtülerine ve açgözlülüğüne kolayca yenilen, aykırı ve çarpık bir birey tarafından temsil edilmektedir. Romandaki diğer karakter-

Elinden düşürmediği örgüsü, onu hem avını bekleyen dişi bir örümcekle, yani tehlikeyle hem de kocasını bağlılıkla bekleyen, başka bir sabırlı kadınla, Odysseus'un eşi Penelope'yle ilişkilendirir. Miss Marple'in elinde örgüsü beklediğiysen canlı bir koca değil, yaşlılığın ve uğraşının simgesi ölümdür.

lere baktığımızda, çözümsüzlüğe karşı koyacak başka bir birey olmadığını görürüz. Meslekleri gereği kaosa karşı koyan ve düzenin sürdürülmesine yönelik bir eğitimden geçtiği varsayılan kolluk güçleri bile Miss Marple'in yardımı olmadan suçluyu

ortaya çıkaracak güçte değildir. Albay Melchett'in buyruğu altındaki polisler, Hurst ve özellikle (adıyla da olumsuzlaştırılan) Müfettiş Slack hayal güçlerinin kısırlığı, önyargıları, beceriksizlikleriyle düşkünlüklerini, yetersizliklerini sergilerler.

Erkeklerin tümü kusurlu olduğunda, kasabanın yaşlı cadısından başka düzeni yerine getirecek kişi kalmadığı görülür. Bunun roman düzleminde belirtisi, suçluların ortaya çıktığı, gizlin çözüldüğü son sahnelerde anlatının Clement'in elinden alınıp Miss Marple'a verilmesidir. "Bir tuzak kuralım," önerisinden sonra olaylara yön veren, kararları ve sözü dinlenen kişi yaşlı kadın olacaktır. Yetki ve erk, böylece erkeklerden alınıp Miss Marple'ın özelliklerini taşıyan kadına verildiğinde, düzeni tehlikeye sokan, kaos yaratan, kargaşaya neden olan etkenler ortadan kaldırılır. Romanın sonunda düzen yeniden kurulmuştur. Erk ve yetke öylesine kesin biçimde Miss Marple'da toplanmıştır ki papaz, eşinin gebe olduğunu, bir çocuk beklediğini bile ondan öğrenir.

Toplum, rollerin böylesine kökten değişmesine hazır değildir. Clement'in dediği gibi:

Lawrence Redding ve Anne Protheroe'nun yargılanması, herkesin bildiği bir şey. Bundan söz edecek değilim. Yalnızca, çalışkanlığı ve zekâsıyla suçluların adalet karşısına getirilmelerini sağlayan Müfettiş Slack'ın büyük beğeni kazandığını söyleyeceğim. Doğal olarak, Miss Marple'ın olaydaki payından hiç söz edilmedi. Bunun tersi olsaydı, kendisi de büyük bir dehşete düşerdi.¹²

Gerçekte, geleneksel kadın ve erkek imajları, gizlin ve sorunun Miss Marple tarafından çözülmesi sonrasında kökten bir değişime uğramıştır. Erkeklerin yeteneksizliği ve zayıflığı kanıtlanmış, en marjinal, en zayıf ve dayanık-

Yaşlı, evde kalmış kadının üstünlüğü ve yetkesi açığa çıkarsa ataerkil bir dizgenin ayakta tuttuğu yapının, temelinden yıkılacağından kimsenin kuşkusu yoktur. Miss Marple'ın amacı düzeni alaşağı etmek ve kendini Yeni Kadın olarak ortaya atmak, kimlik ve davranış kalıplarını kökten değiştirmek değil, eski durumuna yeniden getirip kurtarmaktır.

sız sayılacak kadının, onların işlevlerini üstlenmek zorunda kaldığı ortaya çıkmıştır. Ama anlatıcı yine Clement'tir ve erkek söyleminin bu gerçeği açığa vurmamasına, erkek bireyinse bunu kendisine bile açıklamasına olanak yoktur. Metnin kendi söyleminin kalıpları içinde sona ermesi

için ve kadını metin sınırlarından çıkarmak amacıyla elinden geleni yapar: Önce yaşlı kadına, onun çok başarılı bir katil olabileceğini söyler, bu sözleri üzerine kadın gitmek üzere davrandığında da romanı şu sözlerle bitirir: "[Miss Marple] pencerenin yanında duraksadı: '... Griselda'ya sevgilerimi iletin. Ve söyleyin ona, bütün küçük sırları benimle güvencede.' Gerçekten, Miss Marple aslında epey tatlıdır..."¹³ İletişimsizlik ve yanlış anlama, papazın seçerek vardığı bir karardır. Yaşlı kadının sözlerinde yatan kadın dayanışması iletisini görmezden gelmek, son sözü söylemeye kalkan kadını kendi sözleriyle bastırarak küçültmeye çalışmak, sarsılan erkek egosunu onarmak açısından işine gelir.

Yaşlı, evde kalmış kadının üstünlüğü ve yetkesi açığa çıkarsa ataerkil bir dizgenin ayakta tuttuğu yapının, temelinden yıkılacağından kimsenin kuşkusu yoktur. Miss Marple'ın amacı düzeni alaşağı etmek ve kendini Yeni Kadın olarak ortaya atmak, kimlik ve davranış kalıplarını kökten değiştirmek değil, eski durumuna yeniden getirip kurtarmaktır. Kendini geriye çekip bir mekânın ve bir olayın sınırları içinde, bir günlüğüne kazandığı konuşma özgürlüğünü ve eylemsel erki elinde tutma, kendi kadınca söylemini dayatma ayrıcalığından kolayca el çekmesinin nedeni de budur. Onunki gizli, üstü kapalı, cadıca bir başkaldırıdır. Clement'in yukarıdaki sözleriyle alkışladığı erkek egemenliğinin gerçekte geçerliliği yoktur. Kazanan yoktur: Kuşaklar arası savaşım hem gençler hem de yaşlılar için yenilgiyle sonuçlanmıştır. Okurun bilincine varması gereken, söylemin olağanüstü kaypaklığı ve gerçeğe kurmaca arasındaki, metinselliği aşan görece-likler.

Şimdiye dek incelediğimiz bütün metinle-

rin sonuç bölümlerine baktığımızda, suçlunun devletin kolluk güçlerince yakalanmadığını, adalet karşısına çıkarılarak cezalandırılmadığını görürüz. Çözümlediğimiz örneklerde, yakaladığı (yakalattığı) suçluların polis örgütünün eline geçmesini, böylece de devlet tarafından yargılanmalarını sağlayan tek dedektif, bu resmi dizgeye en uzak konumdaki Miss Marple'dır. Şimdiye dek incelediğimiz erkek dedektiflerin hiçbiri, suçluyu devlete teslim edecek kadar egemen erke inanmış gözükmez: Ya suçluyla kendi baş eder (Tanrının yoluna çağırarak, kendini öldürmesini sağlayarak) ya da resmi erkin dışında, ondan bağımsız ve üstün sayılabilecek (Hintli Brahmanlar, zehirli bir yılan, doğal bir bataklık gibi) bir güce bırakır. Toplumun ve yönetim erkinin yanılmazlığına, suçlunun yazgısı konusunda karar verme yetkisini bırakacak kadar güvenen tek dedektifin, aynı toplum ve ataerki tarafından dışlanmış, aşağılanmış; hem kadın, hem evde kalmış hem de yaşlı biri olması, bu romanın temelinde yatan en güçlü ironidir.

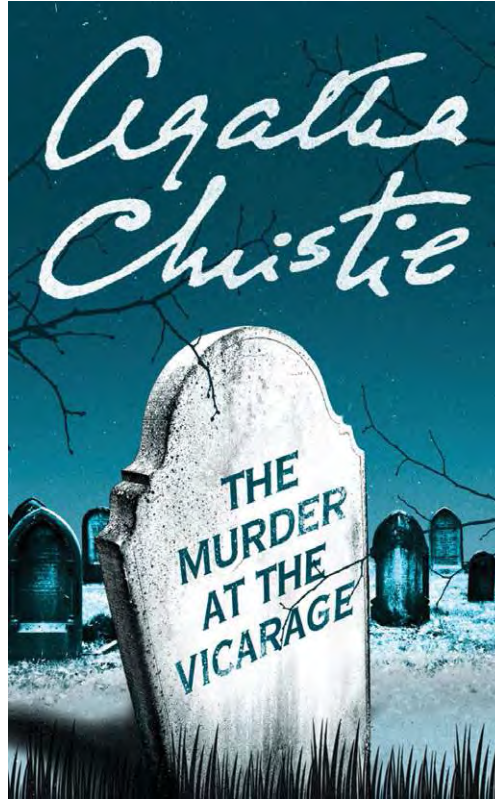
DİPNOT VE KAYNAKLAR

1) Bu yazı, Prof. Dr. Zeynep Ergun'un Labirent Yayınları tarafından yayımlanan *Kardeşimin Bekçisi: Başlangıcından İkinci Dünya Savaşı'na İngiliz Dedektif Yazını* adlı eserinde bulunan 7. Bölüm'den kısaltılmıştır.

2) Agatha Christie, *Murder at the Vicarage*, Harper Collins Publishers, Londra, 1993.

3) Miss Marple daha önce birkaç kısa öyküde görülse de başkarakter olarak işlev gördüğü uzun soluklu ilk yapıtı bu romandır.

4) Kathleen Gregory Klein, *The Woman Detective: Gender and Genre*, University of Illinois Press, Urbana, 1995, s. 18.

5) age. s. 72-73.

6) Fransızca "le" sözcüğünden sonra "yabancı, garip" anlamında "strange" sözcüğünün eklenmesiyle, ya da Fransızca aynı anlamı taşıyan "l'étranger" sözcüğünün İngilizceleştirilmesiyle oluşan bu adı, *Papazın Evinde Cinayet* romanında da göreceğiz.

7) Miss Marple'in varlıklı yeğeni, teyzesinin Londra'da gösterişli bir otelde konaklamasına, Karayip Adaları'nda tatil geçirmesine olanak tanıyacaktır.

8) Marion Shaw ve Sabine Vanacker, *Reflecting on Miss Marple*, Routledge,

Londra, 1991, s. 4.

9) Karakterin adı, "Leonard", onu ormanlar kralı, yabanıl ve güçlü aslanla ilişkilendirirken, yufka yürekli, yumuşak başlı anlamına gelen soyadı, "Clement", bu yırtıcı imgeyi yalanlar. Christie'nin adlandırma yöntemi, karakterin ikilem dolu kişiliğini açıklamaktadır.

10) age., s. 16. Clement'in, kaynak metinde, savaş sırasında gemicilikte kullanılan duman perdesi anlamına gelen "smoke screen" sözcüklerini kullanması anlamlıdır.

11) Alışılmış dizgede, üvey kızını tehlikeye atmaya çalışan, onu yok etmek için elinden geleni yapan geleneksel kötülük imgesi üvey annedir. Bu metinde üvey anne, aslında üvey kızının bilinçaltında (ve açık açık) istediği ama gerçekleştirmekten korktuğu eylemi yerine getirerek, bir bakıma ellerini kirletmeden babasından kurtulmasını sağlar. Bu açıdan, kızın gizli isteklerini gerçekleştiren bir "iyilik" perisi işlevini üstlenir. Cadılarla periler görev değiştirmiştir. Doğal olarak, "iyi" kavramı da görecedir.

12) age., s. 218.

13) age., s. 221.

AMERİKAN POLİSİYE EDEBİYATINDA KADIN DEDEKTİFLER

Fulya TURHAN

Edgar Allan Poe, yazar dostu P. P. Cooke'a 1846'da yazdığı bir mektupta *Morgue Sokağı Cinayetleri* gibi hikâyelerinin başarısının sebebini bu tarzın yenilikçi olmasına bağladığını söyler. Poe'nun yenilikçi diye tanımladığı, bugünkü haliyle bildiğimiz polisiedir. Gerçi polisiyenin köklerini bir tarihe ya da kişiye sabitlemek zordur çünkü Yunan mitolojisinden *Binbir Gece Masalları*'na, 17. yüzyıl idam bildirgelerinden Voltaire'in *Zadig*'ine kadar polisiye öğeler barındıran eserler bulmak mümkündür. Ancak Poe, türün babası kabul edilir çünkü Dupin'le beraber Arthur Conan Doyle'dan Paul Auster'a kadar birçok yazar tarafından kullanılacak bir şablon ortaya koymuştur. Dolayısıyla, polisiyenin Amerika'da doğduğu söylenebilir ancak eleştirmenlerin polisiye romanın romantik çağı diye adlandırdıkları 1841-1918 yılları arasında ABD'de türe ait gelişmeler oldukça kısıtlı olduğu düşünülür. Bu dönemin sonlarına doğru İngiltere'de Sherlock Holmes ortalığı kasıp kavurmuş; 1920 ve 1930'lu yıllar arasında polisiye altın çağını yaşarken de suçun kraliçeleri Agatha Christie, Dorothy L. Sayers, Margery Allingham sahneye çıkmıştır. Şu bir gerçektir ki, Amerikan yazarlar neredeyse 1860'lardan beri Poe'nun icadı üzerinden alıştırmalar yapmaktaydı ve bu yazarların en başarılı, yenilikçi olanları da çoğu zaman kadınlardı. Poe'dan sonra bir dedektifle ilk defa

Küçük Kadınlar romanıyla tanıdığımız Louisa May Alcott'un V. V. (1865) adlı kısa hikâyesinde tanışmışızdır örneğin. Dedektif bir erkektir, İskoç bir aristokrattır ve bazen de Paris'ten başka bir özel dedektifin, Antoine Dupres'in yardımını ister ki bu karakter de şüphesiz Dupin'in bir parodisidir. 19. yüzyılda kadınların oy kullanmadıkları, boşanma davası açamadıkları ve erkeklerin dünyasına hiçbir şekilde ait olamadıkları düşünülürse polisiye romanın gelişiminde gösterdikleri bu katkı etkileyicidir.

Amerikan yazarların kaleminden çıkan kadın dedektiflerin hepsini ayrıntılarıyla incelemek sayfalar alacaktır, o nedenle en önemlilerinden kısaca bahsetmeye çalışacağım. Bunlardan ilki, Seeley Regester mahlasıyla yazan Metta Fuller Victor'dur. *The Dead Letter* (1867) adlı eserinde, polise yardım eden ya da onların yanlış ipucu üzerinde olduğunu düşünen kişiler amatör dedektiflik yapar. Victor, türün tarihinde önemli bir yere sahiptir çünkü Poe'nun kısa dedektif hikâyelerinin şemasını alıp bir romana dönüştürmüştür. Bu bırakın Amerika'yı, dünyada bir ilktir; Christie'den, Chandler'dan önce polisiye romanı Metta Fuller Victor üretmiştir. Kendisi aynı zamanda yüzden fazla "Dime Novel" yazmıştır ve bu türün de öncülerindendir. Kısaca bahsetmek gerekirse Dime Novel, 10 sent, yani bir dime karşılığında satılan dergilerde yayımlanan, korku ve şiddet öğeleri barındıran, iyi ve kötünün mücadelesini konu eden maceralardı. Bu tür yaklaşık elli sene hüküm sürdükten sonra yerini yetişkin ve eğitilmiş kitleye hitap etmek isteyen dergicilerin desteklediği, alt metin olarak toplumsal eleştiriler barındıran hikâyelerden oluşan Pulp'a bırakacaktı. Pulp da ekonomik çöküşle beraber yeni bir nitelik kazanan suç kavramıyla birlikte evrilen sert karakterli, sokağa atılan, iz süren, çetin sorgu-

Polisiyede kadınlar açısından bu denli önemli gelişmeler yaşanırken kadının toplumdaki konumu maalesef hâlâ iç açıcı değildi. Kadının yeri eviydi; tek yapması gereken, çocuk doğurmak ve ev işlerini başarıyla yerine getirmekti.

lamalarla zanlıları konuşuran yeni bir dedektif kavramını konu eden Hard Boiled türünü doğuracaktı. Hammett ve Chandler gibi yazarların kaleminden çıkan eserlerle Amerika, caz gibi, barbekü sosu gibi kendine has bir polisiye türüne kavuşacaktı. Yani kadınları çoğunlukla “femme fatale” olarak resmeden ama başımızın tacı Hard Boiled’a kadar gidecek zincirin ilk halkalarından birinin önemli ismidir Metta Fuller Victor.

Victor’ın ünlü romanından 11 yıl sonra, Anna Katharine Green’in kaleminden yetişkin okurlar arasında kaliteli bir tür olarak polisiye romanın popüleritesini artıran *The Leavenworth Case* (1868) çıkmıştır. Dedektif Ebenezer Gryce’la birlikte ilk defa polisiye roman serileri yazmıştır Green. Ama onu konumuz açısından önemli kılan 1890’lardan sonra eserlerinde kadın anlatıcıları, kahramanları konu etmesidir ve bunlardan ilki de Amelia Butterworth’tür. Ezilen kadınlardan ve adaletten yanadır Butterworth, ayrıca Ebenezer Gryce’tan daha iyi bir dedektif olduğunu düşünür ve çoğu zaman kendi soruşturmalarını yürütür. Tabiri caizse her şeye burnunu sokan amatör kadın dedektiflerin öncüsüdür, Miss Marple’in bir prototipidir ve hatta Agatha Christie bunu kendi otobiyografisinde de belirtmiştir.

Polisiyede kadınlar açısından bu denli önemli gelişmeler yaşanırken kadının toplumdaki konumu maalesef hâlâ iç açıcı değildi. Kadının yeri eviydi; tek yapması gereken, çocuk doğurmak ve ev işlerini başarıyla yerine getirmektir. Ne var ki Amerikan İç Savaşı döneminde köleliğin yasaklanması gibi sosyal konuların içinden kadın haklarıyla ilgili, özellikle de oy kullanma hakkıyla ilgili sesler de çıkmaya başlamıştı. 1848’de Elizabeth Cady Stanton liderliğinde Seneca Falls Kadın Hakları Konferansı düzenlendi, burası kadın hakları hareketinin doğduğu yeri. Amerika ve Avrupa feminist hareketin ilk dalgasıyla çalkalanıyordu ve kadınların konumu geri dönüşü olmayacak şekilde değişmeye başlayacaktı. Örneğin; 1891’de Amerika’da Marie Owens, Chicago Polis Departmanı’na katılarak ilk kadın polis olarak tarihe geçecekti. Ancak hâlâ kadınlar için polis veya dedektif olarak bir kariyer çok zordu ve edebiyatta da kadın dedektiflerin yapabilecekleri, en fazla önsezilerinden yararlanmak ya da ortalıkta dolaşan dedikoduları polislere bildirmektir. Nitekim Green’in 1910’larda yarattığı bir diğer kadın dedektifi Violet Strange de böyle bir karakterdir. Strange

Aslında 1970’lere kadar tasvir edilen amatör kadın dedektif karakteri çoğunlukla gerçek dedektiflerin yardımcılığını yapan, meraklı, her şeye burnunu sokan, evde kalmış karakterler olarak tasvir ediliyordu. Ancak birkaç kadın yazar bunu değiştirecekti.

yüksek sosyete mensup olduğu için polis çoğu zaman onun sınıfsal durumundan kaynaklanan nedenlerle edindiği bilgisine başvurur. Green, Violet Strange’le birlikte özellikle 1930’larda tanışacağımız Nancy Drew gibi “girl detective”lere de ilham kaynağı olmuştur. Dolayısıyla polisiye romanın kadınlar açısından önemli bir yerinde yer alan Green, erkekler tarafından domine edilen bir türde oldukça ilerleme kaydetmiştir. Ancak zamanın ötesinde bir kadın yazar olmasına rağmen çağdaş feminist meslektaşlarını tasvip etmiyordu ve kadınların oy kullanma hakkı için verilen mücadeleye de karşıydı. Ama bazen hemcinslerinden bile destek göremeyen kadınlar şeytanın bacağına kıracak ve 1920’de Amerika’da bütün eyaletlerde kadınlara oy kullanma hakkı tanıyan yasa değişikliği anayasaya girecekti.

Green’in katkılarını bir adım öteye taşıyan yazarlardan biri de ilk polisiye hikâyesini 1904’te yayımlayan Mary Roberts Rinehart’tır. Christie’nin ilk eserinden 14 yıl önce yayımlanmış olsa da “Amerikan Agatha” diye bilinir. *The Door* (1930) adlı eseriyle ünlü “katil uşakmış” klişesini o yaratmıştır. Rinehart’ın amatör kadın dedektiflerini soruşturmanın içine iten, sevdikleri birinin sözkonusu suça karışmasıdır ve polisin onlara tepeden bakan tavırları iyice olaya dahil olmalarına sebebiyet verir. Hepsi de zeki ve çalışkandır, hatta içlerinden biri, bir hemşire, suçları aydınlatmada o kadar başarılıdır ki polis teşkilatı ona ünlü Nat Pinkerton’dan esinlenerek Miss Pinkerton der. Ayrıca Rinehart’ın Rachel adlı amatör dedektifi konu aldığı *The Circular Staircase* (1907) adlı eseri 815.000 gibi inanılmaz bir satış rakamına ulaşmıştır ve Hard Boiled türünün ilk örneklerinden olduğu kabul edilir.

Aslında 1970’lere kadar tasvir edilen amatör kadın dedektif karakteri çoğunlukla gerçek dedektiflerin yardımcılığını yapan, meraklı, her şeye burnunu sokan, evde kalmış karakter-

ler olarak tasvir ediliyordu. Ancak birkaç kadın yazar bunu değiştirecekti. Bunlardan ilki Lillian O'Donnell'di. 1972'de Norah Mulcahaney serisiyle, başkarakter olarak kadın polisi konu alan ilk yazar olarak bilinir. Yine Amerika'da 1964'te Amanda Cross mahlasıyla yazan ve Columbia Üniversitesi'nde akademisyen olan Carolyn Gold Heilbrun, lafını esirgemeyen bir profesör ve amatör dedektif Kate Fansler'ı yaratmıştır. Bu seri 1990'lara kadar devam etmiş ve üçüncü kitaptan sonra Fansler romanları feminist temalar barındırmaya başlamıştır. Zaten Amanda Cross'un ilk çıkışı Amerika'da feminist akımın ikinci dalgasını başlatan Betty Friedan'ın *The Feminine Mystique*'iyle çakışıyordu. Kadınların toplumdaki konumlarıyla beraber bu eril türün kökleri de tekrar keşfedilmeye başlanacaktı. Feminizmin ikinci dalgası, 60'larda baş gösteren Kadınların Özgürlük Hareketi ardından hız kazandı. 1964'te cinsiyet, din, dil, ırk ayrımını yasaklayan Sivil Haklar Yasası yürürlüğe girdi. Bu noktadan sonra kadınlar için birçok şey değişmeye başlayacaktı.

1970'li yılların sonu ve 1980'li yılların başında kadın dedektifler konusunda tamamen farklı bir akım ortaya çıktı. Marcia Muller, Sue Grafton ve Sara Paretsky birbirlerinden bağımsız olarak kadın dedektifleri konu alan başarılı eserler yayımladılar. Marcia Muller'in Sharon McCone'u, Sara Paretsky'nin V. I. Warshawski'si ve Sue Grafton'ın Kinsey Millhone'u bekâr, bağımsız, zeki, suç söz konusu olduğunda fiziksel aksiyon alan, elleri silah tutan ve gerektiğinde bu silahı ateşleyen, erkeklerin saldırı ve tehditlerini göğüsleyen kadın dedektiflerdi. Bu üç kadın, polisiye romanın eril geleneğin kopyasından çok daha derine inen bir karaktere sahipti ve dolayısıyla modern kadın dedektif figürünün öncülüğünü üstlendiler.

80'lerde daha da hız kazanan feminist polisiye roman, güçlü kadın dedektiflerin yer aldığı işler üretmeye devam etti. Linda Barnes'tan Karen Kijewski'ye kadar kadın yazarların hepsi feminist duyarlılığı temsil eden kadınlar yarattı. Bu kadınlar evliliği ellerinin tersiyle itip kadın rollerine tıklıp kalmayı reddederek aksiyonu ve macerayı seçiyordu. 1990'larda Edna Buchanan'dan Margaret Maron'a kadar birçok yazar çeşitli etnik, cinsel ve sınıflara mensup kadınlar yarattı. Bu akımla beraber "hümanist polisiye" adında bir tür de gelişti, yazarlar

dedektifin psikolojisini, sosyal ve kültürel konuları odağına alıyordu. Aile içi şiddet, kürtaj, çocuk istismarı gibi çağdaş meselelerle ilgileniyorlardı. Cinsel yönelim, ırk ve sınıf konuları da çoğu zaman merkezdeydi. Örneğin; ilk eşcinsel kadın polis dedektifini Kate Delafield adlı karakteriyle Katherine V. Forrest yaratmıştır. Aynı şekilde Sandra Scoppettone'un Lauren Laurano'su ve Phyllis Knight'sın Lil Richie'si de eşcinsel dedektiflerdir. Ancak toplumsal konularla yaşanan bu patlamaya rağmen siyahi kadın dedektiflere pek rastlanmıyordu. 90'larda bu da değişti, beyaz feministler ırk ve sınıf konularını da işlemeye başladı. Valerie Wesley'nin profesyonel özel dedektifi Tamara Hayle siyahi bir kadındır. Aynı şekilde Barbara Neely'nin Blanche White'ı ev hizmetçisi ve amatör bir siyahi dedektiftir.

90'ların ortaları ve sonlarında politik endişelerden uzaklaşan, eğlenceye odaklanan postfeminist bir akım da ortaya çıktı: Tart Noir. Amerika'da Charlotte Carter'in Nan Hayes serisi bu akıma geçişte önemli bir örnektir. Postfeminist yazarların en önemli isimlerinden biri de Patricia Cornwell'dir. 90'larda yarattığı adli tabip Dr. Kay Scarpetta'yla birlikte cinayet soruşturmalarında bilimsel verileri kullanmasıyla bir nevi öncü olmuştur.

Günümüzde, tüm dünyada olduğu gibi Amerikan edebiyatında da Kathy Reichs'in Temperance Brennan'ından Meg Gardiner'in Jo Bckett'ine; Tess Gerritsen'in Jane Rizzoli'sinden Laurie R. King'in Mary Russell'ına kadar birçok karakter, kadının toplumda değişen konumuyla beraber edebiyatta daha sık yer almaya başladı. Hatta bu edebiyata sığmayıp ekranlara da sıçrayarak *Law & Order*'ın Olivia Benson'ı, *CSI* serilerinin Catherine Willows'u, *Castle*'ın Kate Beckett'i gibi güçlü karakterler yarattı. Tabii günümüzde Amerikan polisiyesini tek bir akım adı altında toplamak çok zor, bazı eserlerde eskilerin kara komedi tarzını görebiliriz, bazılarında da sert erkek dedektiflerin yerini alan kadınlarla karşılaşabiliriz. Teknolojinin ve adli tıbbın gelişmesiyle birlikte dedektif de değişti elbette. Sadece parmak izlerinden medet uman, önsezileriyle hareket eden, akılcılık yoluyla katilleri bulan dedektiflerin devri maalesef geride kaldı. Ancak yadsınamayacak gerçek şudur ki, erkeklerin böylesine domine ettiği bir edebiyat türü için kadınların geldikleri konum oldukça etkileyicidir.

SHERLOCK HOLMES

- BASKERVILLE LANETİ
- KIZIL DOSYA
- DÖRTLERİN İMZASI
- KORKU VADİSİ

POLİSİYE KLASİKLERİ

- ŞARK EKSPRESİNDE CİNAYET – GİZLİ DÜŞMAN
- NİL'DE ÖLÜM – MALİKANEDEKİ ESRAR
- ON KÜÇÜK ZENCİ – MAVİ TRENİN ESRARI
- BEŞ KÜÇÜK DOMUZ - YANLIŞ HÜKÜM
- BİTMEYEN GECE - ROGER ACKROYD'UN KATİLİ
- KAHVERENGİ ELBİSELİ ADAM – SESSİZ TANIK
- BRİÇ MASASINDA CİNAYET – ÖLÜM ÇIĞLIĞI

TÜRK POLİSİYE EDEBİYATININ İLK ÖRNEKLERİNDE ÜÇ İLGİNÇ KADIN DEDEKTİF: ÇEKİRGE ZEHRA, TİLKİ LEMAN VE ŞEYTAN HADİYE

Erol ÜYEPAZARCI

8 Mart Kadınlar Günü'nü kutlarken 221B okuyucularına Türk polisiye edebiyatındaki ilk kadın dedektifleri tanıtmamın ilginç olacağını düşündüm.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ortaya çıkan popüler polisiye romanlarda

başta kadın kahramanlar, asıl dedektife yardımcı roller alır. Örneğin; Ebüssüreyya Sami'nin yazdığı "Amanvermez Avni" dizisinde dedektifimizin sevgilisi Levanten kökenli Karolin, Ölü adlı novellada bir kalpazan çetesini yakalamakta önemli bir rolü üstlenir. Hüseyin Nadir'in "Fakabasmaz Zihni"sinde bir antikahraman olan Zihni'nin en önemli yardımcısı sevgilisi Mehlika'dır.

Polisiye edebiyatımızda kadın dedektiflere başrolü veren ilk yazarsa Server Bedi takma adıyla yazan Peyami Safa'dır.

Server Bedi'nin yarattığı iki kadın dedektif Çekirge Zehra ve Tilki Leman onun en ünlü kahramanı Cingöz Recai'nin paralelinde tiplerdir. Aslında "on paralık" öykü formatında olan hikâyelerde kahramanın kadın olması pek rastlanan bir durum değildir; özellikle hırsız-hafiye yahut antikahraman tiplerinde kadın kahramana daha da az rastlanır. Bu nedenle yazarımızın bu iki kadın dedektifi özel bir ilgiyi hak eder.

Bu iki kadın kahraman da sempatik iki hırsız ve dolandırıcıdır; eylemlerinde Cingöz

1928 yılında İskender Fahrettin Sertelli de Behlül Dâna takma adıyla bir kadın dedektifine Londra'da maceralar yaşatmıştır. Bu dizinin kahramanı "Şeytan Hadiye"dir.

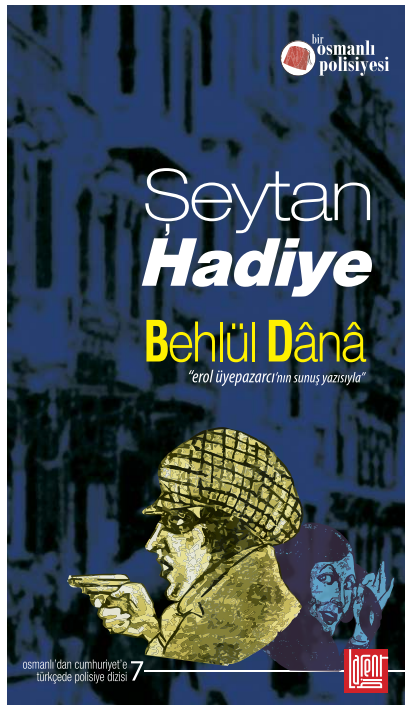
Recai'yi anımsatan çizgiler vardır; ikisi de kendilerine yardım eden bir çete vasıtasıyla işlerini görürler, çete elemanları üzerinde de mutlak bir egemenlik kurmuşlardır.

1928 yılında yayımlanan öykülerinde Çekirge Zehra, yazarımızın anlatımıyla "42 kilo, ufak tefek ama çok güzel ve işveli bir kadındır, İngilizce ve Fransızca bilir; Paris ve Londra'da da hırsızlık ve dolandırıcılık yapmıştır. Zekâsı, güzelliği, şuhluğu, tatlılığı ve zarafetiyle erkekleri teshir ederek, birçok ocaklara incir diken, zabitanın elinden ince kadın desiseleriyle kurtulan biridir."

En büyük yardımcısı Tıbbiye üçüncü sınıftan

ayırılma Haluk'tur. Bu arada Cingöz Recai'deki serhafiye-miz Mehmet Rıza terfi ederek İstanbul Polis Müdür Muavini olunca onun yerine serhafiye-yeliğe atanan Selim, bu ele avuca sığmaz kadının peşine düşecektir ama Çekirge Zehra her seferinde kurtulmayı bilecektir.

Örneğin hizmetçi olarak girdiği ve soyulmasına yardım ettiği evde; yalandan hırsızlar tarafından dövülüp hasta olarak yattığı odada; onun Çekirge Zehra olduğunu anlayıp giren Selim'in başına su sürahisini atıp bir anlık şaşkınlığından faydalanarak

pencereden atlayıp kaçacak, hemen kendine gelen Selim'in bütün aramalarına karşın bulunamayacaktır. Halbuki Zehra, bahçeye atlar atlamaz çevik bir kedi gibi büyük dut ağacına tırmanmış ve yaprakların arasına saklanmıştı. Gece yarısı ağaçtan inip bu kez gerçekten kaybolacaktır (*Göztepe Soygunu* öyküsü).

Bir başka zaman yabancı bir firmaya vezne memuru olarak girecek, hırsızlık yapacak, Selim tarafından yakalanacak ama Polis Müdüriyeti'ne arabayla giderken yaptığı ustaca bir blöfle yine paçayı kurtaracaktır (*Bıçağı Sapla!* öyküsü).

Çekirge Zehra'nın en önemli numaralarından biri de kafesine düşürdüğü zengin erkeklerle evlenmesidir; ya düğün sırasında (*Mezarlıkta Hayalet* öyküsü) ya da evlendikten bir süre sonra (*Dolap Deliginde* öyküsü) onları soyar. Bu öykülerde en has adamı Haluk muhakkak akrabası olarak devreder. Bu arada cimri sevgililerine karşı adamlarının yardımıyla zor kullanmaktan da çekinmez (*Denizde Bir Boğuşma* öyküsü).

Çekirge Zehra gerektiğinde işkadını gibi çalışıp soygunlarına devam eder. En ilginç öykülerinden biri olan *İki Sıçrayış*'ta karşımıza ünlü bir kadın terzisi olarak çıkar; müşterilerinin takılarını çalıp yerlerine sahtelerini el çabukluğuyla koymaktadır. Selim'in bir arkadaşına da aynı numarayı yapınca Selim, terzinin Çekirge Zehra olduğunu anlar; karısının da yardımıyla bir plan yapar. Tam yakalayacakken son anda durumu anlayan Zehra yine kendini kurtarır.

Tilki Leman'a gelince; yine yazarın anlatımıyla "*Güzelliği ile bütün erkekleri teshir eden,*

Tilki Leman kendine ve örgütüne o kadar güvenir ki, en akıllı yardımcısını Ahmet Fatin'e gönderip Tilki Leman tarafından dolandırıldığını söyleyip işbirliği bile teklif ettirir.

zekâsıyla bütün zenginleri dolandıran ve cesaretiyle birçok müesseseleri soyan şeytan bir kadındır.

O günlerde Yıldız Sarayı'nda açılan kumarhanede kadınlığının cazibesıyla bir otomobil gezisine çıkmaya razı ettiği ünlü tütün tüccarı Benlizâde Fahri Bey'e anlattığı öyküye göre, "*Tanınmış bir ailenin kızıdır; insanları soymaya okulda iken başlamış, ona tilki lakabını sınıf arkadaşları takmıştır. Yüksek tahsil için onu ailesi Paris'e göndermiş; orada birinci sınıf bir dolandırıcı olmuş; sonra sahte pasaportla İstanbul'a gelmiş, sekiz ay hiç çalışmadan teşkilatını kurmuştur. İstanbul'un yedi semtinde evi vardır. Üç ayrı zengin adamla onları soymak için aynı zamanlarda evlenmiştir ve yavaş yavaş onları soymaktadır.*"

Tilki Leman da Çekirge Zehra gibi soymayı amaçladığı zenginlere yardımcı (*Karanlıklara Doğru* öyküsünde Mısırlı Prenses Şükran'a nedime veya *Apartmana Baskın* öyküsünde zengin Rum hanıma Türkçe öğretmeni) olarak yanaşır veya soyacağı evin genç oğlunu ayartır (*Kızıl Maskeli Kadın* öyküsü).

Tilki Leman'ın baş belası ise İstanbul Emniyeti'nin sertaharrilerinden Ahmet Fatin'dir. Tilki Leman, Ahmet Fatin'i yakışıklı bulur ve bazı kereler onun tarafından yakalansa bile elinden kurtulur (*Bir Damla Kan ve Bir Haykırış*

öyküsü) ve sonra telefon edip alay etmekten büyük zevk alır. Aslında Ahmet Fatin akıllı, sağduyu sahibi, iyi bir polistir ancak Tilki Leman'ın inanılmaz küstahlığı ve çok iyi çalışan örgütü başarılı olmasında ana etkindir. Tilki Leman kendine ve örgütüne o kadar güvenir ki, en akıllı yardımcısını Ahmet Fatin'e gönderip Tilki Leman tarafından dolandırıldığını söyleyip işbirliği bile teklif ettirir. Entrika çok iyi kurulmuştur, bu sayede zengin bir Rum kadını soyulur (*Apartman Baskını* öyküsü).

Server Bedi'nin bu iki sevimli kahramanı, inandırıcılığı zor da olsa entrika kurgusu sağlam ve özellikle ironi dozu iyice ayarlanmış öyküleriyle telif "on paralık" polisiye hikâyeler içinde Cingöz Recai'den sonra en ilginç tiplerini oluştururlar. 1925-26'lı yıllarda basıldığını tahmin ettiğimiz ve hepsi de 16 sayfalık Tilki Leman öykülerinden saptamalarımıza göre 5 kitap çıkmıştır. Bu kitapların Latin harfleriyle baskıları olmayıp çıkış sırasına göre isimleri şöyledir: 1- *Bir Damla Kan ve Bir Haykırış*, 2- *Bir Fincan Süt*, 3- *Kızıl Maskeli Kadın*, 4- *Apartman Baskını*, 5- *Karanlıklara Doğru*.

1928 yılında basılan Çekirge Zehra dizisiyse yine bizim saptamalarımıza göre 16 sayfalık bağımsız öykülerden oluşan 8 kitaptır ve bu kitaplardaki öyküler 1952 yılında yayımlanan Eşref Ekicigil'in çıkardığı *Polis Hafiyesi - Dedektif* isimli dergide tefrika edilmiş ve 1999 yılında Damla Yayınevi tarafından Latin harfleriyle yeniden yayınlanmıştır: 1- *Göztepe Soygunu*, 2- *O Geceden Sonra*, 3- *Bıçağı Sapla!*, 4- *Mezarlıkta Hayalet*, 5- *Denizde Bir Boğuşma*, 6- *Altın Kupa*, 7- *Dolap Deliğinden*, 8- *İki Sıçrayış*.

1928 yılında İskender Fahrettin Sertelli de

Behlül Dâna takma adıyla bir kadın dedektifine Londra'da maceralar yaşattırıştır. Bu dizinin kahramanı Şeytan Hadiye'dir. Yazar, kahramanı Şeytan Hadiye'nin anlattığı eylemlerinin ülkemizde yapılamayacağını düşünmüş olmalı ki, onu İngiltere'ye götürür. Orada kraliyet prenseslerinden Polis Nazırı'na kadar pek çok kişiyle uçuk kaçık birçok macera yaşatır. Ancak Hadiye'nin asıl uğraştığı kişi "*Hafiyeler Komutanı Mister John*"dur. Çünkü Mister John, mütareke döneminde İstanbul, İngiliz işgali altındayken görevli bulunduğu İstanbul'da Hadiye'ye büyük bir haksızlık yapmıştır ve Hadiye onun intikamı peşindedir. Adamcağızı evlendiği gece bile rahat bırakmaz (*Polis Hafiyesinin İzdivacı* öyküsü); sonunda da bir kasaya kilitleyip Polis Nazırı'na postalar (*Polis Hafiyesi Kasada Mahpus* öyküsü).

Şeytan Hadiye öyküleri abartılı, gülünç, ipe sapa gelmez ama o oranda da eğlenceli hikâyelerdir. En zayıf tarafı, Hadiye'nin medyumluk gücünün çok abartılmasıdır. 16 sayfalık tam bir "on paralık" öykü formatındaki bu kitapların isimleri şunlardır: 1- *Prensesin Tarağı*, 2- *Siyah Pençenin İntikamı*, 3- *Polis Hafiyesinin İzdivacı*, 4- *Polis Nazırı'nın Kasasını Nasıl Açtı?*, 5- *Gizli Dosyaları Bozarken*, 6- *Londra'da Hadiye'nin Berberliği*, 7- *Şeytan Dansı*, 8- *Londra'da Askerliği*, 9- *Rahibenin Çocuğunu Nasıl Meydana Çıkardı?*, 10- *Ateşten Adamın Esrarı*, 11- *Bulutlar Arasında Bir Aşk Macerası*, 12- *Polis Hafiyesi John Kasada Mahpus*.

Şeytan Hadiye'nin tüm maceraları, Labirent Yayınları'nın *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkçede Polisiye* dizisi altında yayımlandı.

SPIRİTUS - Aynur Başkan

Edebiyat-Fantastik Roman/Aksiyon Romantik

Takip edildiğin hissine mi kapıldın? "KAÇ!"

Hani insanlar korkularını anlatırken, "Karabasan gibiydi," derler. İşte bu; söz konusu korkuların ne kadar basit olduğunu anlatan, aslında gerçek korkunun onlar olmadığını gösteren Selim'in hikâyesi...

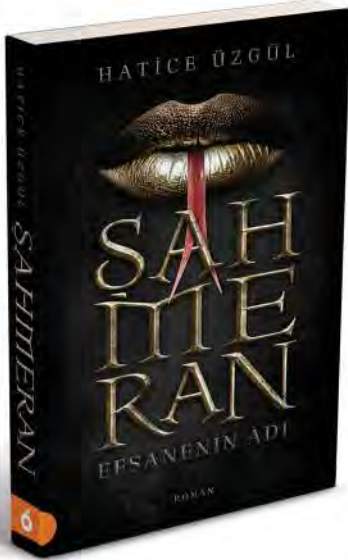

KIZIL ŞEBEKE - Ayfer Kafkas

Edebiyat-Polisiye/Roman

Bir Osmanlı Polisiyesi...

1800'lü yıllarda bir Osmanlı sancağında iki cinayet... Kilitli odalar, kırılan kapılar ve beklenilmeyen bir son... Tam Devlet-i Âli'nin dahi içine sızmış bir ihanet ağı çözülmüşken...

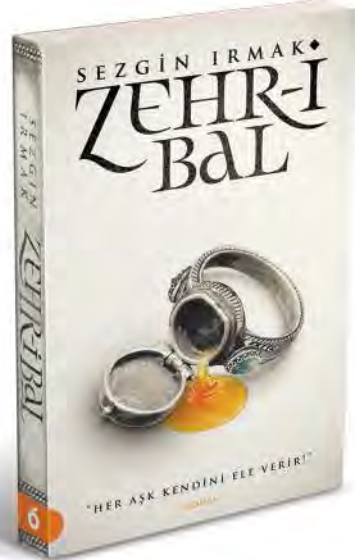

ŞAHMERAN - Hatice Üzgöl

Edebiyat-Roman

Kadim Bir Efsanenin Peşinde...

Dostluk ve husumetin, ihanet ve pişmanlığın çarpıştığı bir dünyada, şimdiye kadar anlatılmamış kimliğiyle karşınıza çıkıyor Şahmeran...

ZEHR-İ BAL - Sezgin Irmak

Edebiyat-Roman

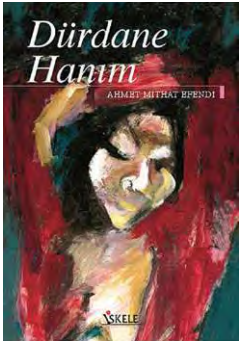
Her Aşk Kendini Ele Verir.

Aşk... Tarih... Polisiye... 1870 yılında başlayan çarpıcı ve sürükleyici bir aşk hikâyesi...

TÜRKÇE POLİSİYENİN KADIN DEDEKTİF KAHRAMANLARI

Seval ŞAHİN - Didem Ardalı BÜYÜKARMAN

Ahmet Midhat Efendi'nin 1884 tarihli *Esrâr-ı Cinâyât* adlı eseri Türkçe polisiyenin ilk telif eseri kabul edilir. Diğer taraftan 1882 tarihli *Dürdane Hanım* romanı ise polisiye edebiyat içinde ele alınmaz. Oysa Ahmet Midhat bu eserinde Türkçenin ilk kadın dedektiflerinden birini yaratmıştır. Son derece meraklı ve araştırmacı bir kişilik olan Ulviye Hanım, erkek kılığına girer ve Acem Ali Bey ismiyle İstanbul'da istediği gibi dolaşır. Ona bu serbestliği verense zengin bir dul oluşudur. Edebiyata, özellikle de tiyatroya meraklı olan Ulviye, komşu yalısındaki ailenin genç kızı Dürdane'yi izler ve onun bir sırrı olduğunu keşfeder. Daha ayrıntılı bilgi alma hevesiyle penceresine tırmanmaya karar verir. Erkek bahçıvanın tek başına kaldıramadığı ağır bir bahçe merdivenini tek

başına zorlanmadan taşıdığını fark eder. Ahmet Midhat Efendi, Ulviye karakteriyle sadece kadın bir araştırmacı yaratmamış, ayrıca onu birçok erkeği tek başına kuvvetiyle alt edecek güçlerle donatmıştır. Ulviye, komşusu Dürdane Hanım'ın dertlerini de yine bu dedektiflik merakı ve güçlü kaslarıyla çözecektir.

Kaslar, zekâ, güzellik ve kötücüllüğün dedektiflikle bir arada yer aldığı kadın kahramanları Peyami Safa yaratır. Peyami Safa, yalnızca kocalarını aldatan kadınlar değil, intikam peşinde kana susamış, kanla beslenen Selmalar; frengi sebebiyle doğurduğu bebeğini canlı canlı gömüp öldü mü diye sesini dinleyen neredeyse "femme fatale"i de aşan bir şiddeti taşıyan kadın kahramanları edebiyatının temel taşlarından biri yapmıştır. Hatta Server Bedi takma adıyla yazdığı Cingöz Recai serilerinin kadın versiyonu denilebilecek Tilki Leman ve Çekirge Zehra

adında suç çetesine liderlik ederek türlü suçlar işleyen iki kadının seri halde maceralarını bile yazar.

Bu kitapların hepsinde Tilki Leman ve peşindeki polis Ahmet Fatin'in kaçıp kovalamacıları vardır. Tilki Leman soygunu yapar ya da soygunu yapmaya hazırlanırken Ahmet Fatin bir şekilde sahneye çıkar ve onun peşine düşer, tabii yakaladığını zannettiği durumlarda bile Tilki Leman onun elinden kaçmayı başarır.

Leman, 27-28 yaşlarında oldukça güzel, kibar bir ailenin kızıdır. Peyami Safa'nın erkek kahramanı Cingöz Recai'nin Amerika'da hırsızlığı öğrenmesine karşılık o, hem ilmi hem de hırsızlığa dair tahsilini Paris'te yapan hırsız ve dolandırıcı bir kadındır. Gerçek kimliğini açıklamak istemez. Fransa'da bulunduğu sırada hem eğitimini tamamlamış, hem aktrislik yapmış hem de kendisine eylemleri için bir suç şebekesi kurmuştur.

Bu kadın tarifi, Peyami Safa'nın eserlerindeki alafranga, yanlış Batılılaşmış kadın tipini akla getirir. Şüphesiz Leman daha adından başlayarak bir "sözde kız" olarak okur karşısına çıkarılmaktadır. Her şeyden önce Tilki Leman "yeni türedi" bir tiptir. Modernleşmenin yarattığı kültürel tiplerden olan alafranga züppe erkeğin karşısına, daha doğrusu yanına Peyami Safa "sözde kızlar"ı koyar. "Fevkalade kurnaz, aşüfte, hilekâr, cin fikirli ve zarafetiyle, güzelliğiyle, inceliğiyle fettan ve tehlikeli kadın" tipine Peyami Safa'nın alafranga kadınlarında çokça rastlanır. 9. *Hariciye Koğuşu*'nda, *Fatih-Harbiye*'de, *Canan*'da bu tarz kadınlar bol miktarda vardır. Burada farklı olan bu kadının bir çete kurup kendi adına suç örgütü oluşturmasıdır.

Peyami Safa'nın bir başka dizisinin kahramanı olan Çekirge Zehra da çabukluğu, rahat sıçramaları, polisi kolayca alt edebilmesi gibi

özellikleriyle kendisine çekirge lakabı takılmış, “son zamanlarda türeyen fettan ve melun bir kadındır. Bu kadın İstanbul’un zengin yuvalarını soymaya başlamıştır. Böyle yarım tahsil görmüş, az çok münevver fakat mütereddit gençlerden oluşan bir çeteye liderlik etmektedir” (*Göztepe Soygunu*, 19). “Çekirge Zehra diyorlar. Bu ismi daha mektepte okurken takmışlar... Akıllara hayret veren bir kadın... Zengin maceralarla dolu bir hayatı var... Paris’e gitmiş, aktristlik, aşiftelik, hırsızlık ve dolandırıcılık etmiş... Kontları, baronları dolandırmış, soymuş! Yakında İstanbul’a gelmiş. Şimdi burada faaliyete başladı. Paris polisi de onu arıyor, haber üstüne haber yağıdırıyor” (*O Gecedен Sonra*, 35).

Çekirge Zehra aynı zamanda çok güzel, zarif bir kadındır. Erkekleri kolayca etkileyebilmektedir. Erkek ve kadınlardan oluşan bir çeteye liderlik etmektedir. Çetesindeki erkekler ona “askerce selamlar” vermektedir (*Denizde Bir Boğuşma*, 81). Güzelliği sayesinde erkekleri rahatça soyar. *O Gecedен Sonra*’da bir Rus metresi, *Denizde Bir Boğuşma*’da Mısırlı bir zenginin metresi, *Dolap Deliğinden*’de bir müteahhidin karısı olarak kurbanlarını soymayı başarır. Kendisini kadınlar arasından çıkmış bir “Cingöz Recai” olarak tanımlamaktadır. Böylece erkeklerin kadınlara olan üstünlüğü “felsefe”sini alaşağı ettiğine inanmaktadır (*Bıçağı Sapla*, 49-50).

Çoğu zaman kendisi için “fenlenmiş mahluk”, “melun mahluk” ve “şeytani kadın” gibi ifadeler kullanılır.

Çekirge Zehra’nın peşindeki polis Ahmet Selim, Cingöz Recai serilerinin meşhur başkomiseri Mehmed Rıza’nın emniyet müdür yardımcısı olmasından sonra, onun tavsiyesiyle başkomiserliğe getirilmiş, yetenekli bir gençtir. Melahat adında bir karısı vardır. Bütün çabalarına rağmen Çekirge Zehra’yı yakalama konusunda başarılı olamamıştır. Kendilerini yakalama konusunda başarılı olmamalarına karşılık Tilki Leman ve Çekirge Zehra sadece suç işlemekle

kalmaz, tıpkı Cingöz Recai serilerinde olduğu gibi gerektiğinde polise yardım edip suçun aydınlatılmasında katkı sağlarlar.

Bu kadınlara benzeyen bir diğer kadınsa Şeytan Hadiye’dir. İskender Fahrettin’in Behlül Dâna müstearıyla 1928’de yayımladığı *Şeytan Hadiye’nin Londra’daki Sergüzeştleri* isimli “on paralık polisiye” serisi, kahramanının kadın oluşuyla diğer polisiyelerden ayrılır. Maarif ve Yeni Şark Kitabhaneleri’nin “Türk Romanları” genel başlığı altında pazartesi ve çarşamba günleri çıkardığı, ortalama on beş sayfadan oluşan bu seride on iki kitap bulunmaktadır.

Peki, gerçekte kimdir Şeytan Hadiye? Yazarın ifadesiyle zeki ve güzel olan bu Türk kızı, Robert Kolej’de eğitimine devam etmekteyken mütarekenin ilk günlerinde çok zengin olan babasını kaybetmiş, bu nedenle okulunu yarım bırakmak zorunda kalmıştır. Bu sırada evlerinde bir hırsızlık olur ve Hadiye, hırsızın Yorgo adında Tatavlalı bir Rum olduğunu fark eder. Failin Rum olması nedeniyle Hadiye durumu İngiliz polisine ihbar etmek zorunda kalır. Yapılan tahkikat sonucunda Yorgo’nun suçu sabit görülse de araya giren Rum tercümanlar sayesinde Yorgo tutuklanmaz. Hadiye uğramış olduğu bu haksızlık karşısında tesadüfen İstanbul’da bulunan ünlü İngiliz Polisi Mister John’dan yardım talep eder. Pera Palas’ta ziyaretine gider ve pervasız bir İngilizce ile derdini anlatır. Ancak Mister John, “*Türkiye’de polis yoktur, üstelik Yorgo gibi masum ve bigünah bir adama ne kastın var ki onu hırsız diye lekelemek istiyorsun?*” diyerek Hadiye’ye sırt çevirir. İşte, Hadiye’nin macerası da bu olayla beraber başlar. Artık yeni bir kimliğe bürünecek olan Hadiye, İngiltere’ye gidecek, orada şeytani bir hırsız kimliğine bürünecek ve İngiliz polis teşkilatının başına musallat olup onlara kök söktürecektir.

Londra’da kendisine bağlı küçük bir çete kuran Hadiye, yaptığı hırsızlıklarla İngiliz polis teşkilatını aylarca meşgul eder ve başvekilinden, en düşük rütbeli polisine kadar bütün İngiliz yetkililerini atlatmayı başarır. Şeytan Hadiye’yle ilgili olarak gözlerinin mavi oluşu dışında fazlaca bir bilgi verilmez, onun asıl yeteneği insanları manyetizmayla hipnoz etmesidir. Gözlerindeki elektrik gücü sayesinde hiç kimse ona karşı duramaz, karşısındakini bu şekilde güçsüzleştirir ve yine bu gücü sayesinde kimseyle görünmeden etrafta rahatça dolaşabilir.

Şeytan Hadiye, serinin tüm kitaplarında her olayın sonunda suçunu üstlenir ve Mister

Bu kadınlara benzeyen bir diğer kadınsa Şeytan Hadiye’dir. İskender Fahrettin’in Behlül Dâna müstearıyla 1928’de yayımladığı Şeytan Hadiye’nin Londra’daki Sergüzeştleri isimli “on paralık polisiye” serisi, kahramanının kadın oluşuyla diğer polisiyelerden ayrılır.

John'a alaycı bir mektup bırakır. Kurduğu suç şebekesiyle İngiltere'yi kasıp kavuran Hediye çaldıklarını kendine saklamaz, şebekesinin devamı için adamları arasında pay eder. Onun parayla pulla işi yoktur. Tek amacı, kibirli davranışlarıyla diğer milletleri aşağılamaktan çekinmeyen İngilizleri kendi ülkelerinde yenmek, onlarla alay etmektir.

İskender Fahrettin 1928'den sonra bu sefer Latin harfleriyle kaleme aldığı *Casus Mektebi* veya *Mis Nora Davis'in Sergüzeştleri* kitabında, 1. Dünya Savaşı sırasında görev almış Amerikalı kadın casus Nora Davis'in Almanya'daki maceralarını anlatır. Nora Davis, Ahmet Midhat Efendi'nin kadın kahramanı Ulviye gibi zengin bir duldur ve New York'taki Amerikan Casusluk Okulu'ndan mezundur.

Erol Üyepazarcı'nın araştırmalarından öğrendiğimiz ancak kimliği meçhul yazarımız M.S'nin kaleme aldığı 1954 tarihli *Kızıl Saçlı Kadın* romanının kahramanı amatör dedektif, hemşire Belkis Tezelli'dir. Kendini kazayla vurmuş bir kişiye bakmakla görevlendirilen Belkis Tezelli, olaydan şüphelenip gerçekleri ortaya çıkarır.

1994 yılında Piraye Şengel, *Gölgesi Bir Kadın*'ı yayımlar. Sevgiliyle birlikte intihar etmiş olarak bulunan Şafak'ın ölümünü araştıran üç kişiden biri olan gazeteci Nilgün, kitabın sonunda tüm gerçekleri kaleme alacak kişidir. 2006 tarihli *Ayçöreği* romanındaysa polis kolejinde meraklı kişiliği yüzünden atılmış Servet'le ve onun çocukluk aşkı Azade Ablanın kurmuş oldukları dedektiflik bürosuyla tanışırız.

Elveda Ankara romanında Sinan Tanyıldız, eski bir gazeteci, şimdilerde kendi butiğini işleten kahramanı Yıldız'ı yeniden basın dünyasının içine çeker ve bir sürü entrikayı çözmeye çalışırken kurgular.

Son yılların en önemli kadın dedektif kahramanıysa Esmahan Aykol'un yarattığı Kati Hirşel'dir. 2001'de yayımlanan ilk romanı *Kitapçı Dükkânı*'yla tanıştığımız Kati, İstanbul Kuledibi'nde polisiye kitaplar satan bir dükkân sahibi ve İstanbul aşığı bir Alman'dır. Olaylara tesadüfen, sırf merakı yüzünden karışan Kati de amatör dedektiflerimizdendir. Kati Hirşel serisi *Kelepir Ev*, *Şüpheli Bir Ölüm* ve *Tango İstanbul* ile devam eder.

2002 yılında yayımlanan

Erol Üyepazarcı'nın araştırmalarından öğrendiğimiz ancak kimliği meçhul yazarımız M.S'nin kaleme aldığı 1954 tarihli *Kızıl Saçlı Kadın* romanının kahramanı amatör dedektif, hemşire Belkis Tezelli'dir.

Nihal Taştekin'in ikinci polisiye eseri *Yağmur Başlamıştı* romanında da zorunlu araştırmacı dedektif olarak karşımıza gazeteci Ece çıkar. İşi gereği olaylara karışan, aslında işini sevmeyen biridir. Romanın sonunda tüm muammayı çöze de gerçekleri açıklamaz ve işinden istifa eder.

Yazar Erdal Erkut'un kahramanı da Türk bayla Alman annenin kızı Agnes Hatice Kemahloğlu'dur. 2005 yılında yayımlanan *Agnes Hatice Kemahloğlu'nun Aşkı* ve *Sekiz Yalnız Kadın* romanlarında güzel ama iriyarı Agnes Hatice'yle tanışırız. Hukuk mezunu Agnes Hatice, polisliği seçmiştir ve cinayet büroda görev yapmaktadır. Olayları çözmeye çalışırken büroda ve çevresinde karşılaştığı cinsiyetçi ayrımcılıklarla da mücadele eder.

Psikolojik polisiye olarak nitelendirebileceğimiz Şule Şahin'in 2005 tarihli romanı *Kopmuş İp*'te de olaylar psikolog İpek Güngör'ün çevresinde gelişir.

Bir diğer kadın amatör dedektifimiz Melek Teyze ise *Kör Fahişe Bıçağı* romanıyla karşımıza çıkar. 2006 yılında Çağan Dikenli'nin kaleme aldığı bu polisiyeyi yine aynı yıl *Yürek Söken Cinayetleri* takip eder. İstanbul Beyoğlu'nda yaşayan Melek Teyze, polisiye olaylara meraklı ve bunları çözmede son derece yetenekli biridir. İki oğlundan küçüğü zekâ özürlü olmasına karşın çok kuvvetlidir ve annesine bu gücüyle yardım eder. Diğer oğlu polis olmasına rağmen Melek Teyze'nin gözünde bir hödüktür. Sibel Kök-

lünün gazeteci kadın dedektif kahramanı Rüya Keskin, Ayşe Erbulak'ın iki kadın arkadaşla kurduğu *Hafise Karılar* serisi, Verda Pars'ın *Kadın Cinayetleri*, Mehmet Murat Somer'in *Hopçiki Yaya* serisinin LGBT kahramanı ve Esra Türkeku'ün *Kapalıçarşı Cinayeti* romanlarının dedektifleriyle listemiz uzayıp gidiyor.

Türkçe polisiyenin kadın dedektiflerinin sayının artması ve çeşitlenmesi dileğiyle...

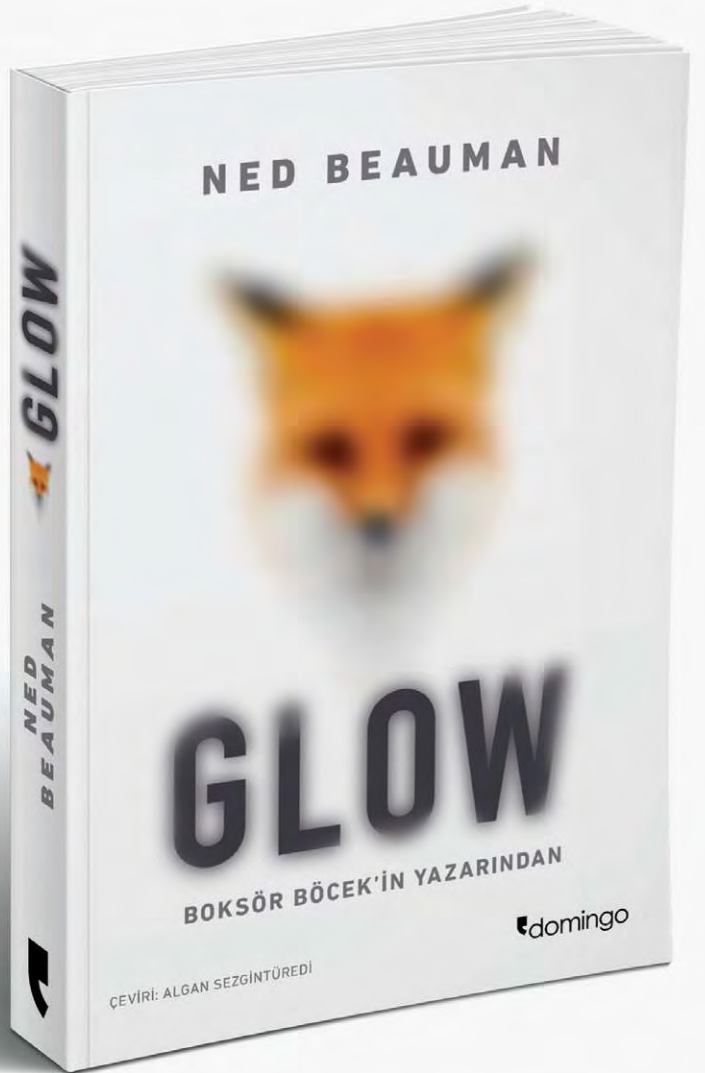
Şule Şahin

BAĞIMLILIK YAPACAK KADAR İYİ TIMES

Bir günü 25 saat olarak algılamasına sebep olan tuhaf bir rahatsızlıktan mustarip Londra'lı bir genç, korsan radyo istasyonunun vericisini korumakla görevli bir teriyer, güzelliği uyuşturucu kadar etkili –ve tehlikeli– genç bir kadın, birdenbire Londra sokaklarında beliren tilkiler, gün ortasında sokakta Burmalı avlayan beyaz minibüsler, karanlık amaçları olan bir maden şirketi ve tüm bunların birleştiği yerde, Güney Londra'nın eğlence hayatına sağlam bir giriş yapan gizemli uyuşturucu GLOW.

Günümüzün en heyecan verici genç yazarlarından Ned Beuman, *Boksör Böcek* ve *Işınlanma Kazası*'ndan sonra ilk kez rotasını bugüne çeviriyor. Yaratıcılık, zekâ ve mizahla dolu benzersiz anlatım dilini gerilim türünün sürükleyiciliği ve keskin dönüşleriyle birleştirerek, ortaya tüm dünyayı dolaşan ve parçaları Londra'da bir araya gelen bir bilmece çıkarıyor.

www.domingo.com.tr

facebook.com/domingo.yayinevi

twitter.com/domingokitap

instagram.com/domingo_yayinevi

 domingo

SAGA NOREN: SOĞUK VE KASVETLİ!

Çağlan TEKİL

Şimdiye kadar filmlerde ve dizilerde gördüğümüz kadın dedektif karakterlerini bir düşünün. İsveç/Danimarka ortak yapımı *Bron/Broen* dizisiyle hayatımıza giren polis dedektifi Saga Noren karakteri, bildiğimiz tüm karakterlerden daha farklı bir portre çiziyor bizlere. Bu karakter, beşeri ilişkileri zayıf, insani duygularından arınmış, geçmişte yaşadığı aile trajedisi benliğinde iz bırakmış ve görevini her şeyin üstünde tutan biri olarak resmediliyor dizide. Asperger sendromuna sahip ama üç sezon boyunca bu hastalık hiç açık açık dile getirilmiyor. Zekâsının parlaklığı su götürmez ama olayları çözme biçimi kesinlikle sıradışı.

Bron/Broen dizisinin ilk bölümü İsveç ile Danimarka'yı birbirine bağlayan Öresund Köprüsü'nün tam ortasında bir kadın cesedi bulunmasıyla başlıyor. Malmö Emniyeti'nden Saga Noren ve Kopenhag Emniyeti'nden Martin Rohde'nin olay yerine gelmesiyle iki karakterle ilgili ilk ipuçları da seyirciye verilmiş olur. Saga, kendini "Malmö Emniyeti'nden Saga Noren" şeklinde tanıttıktan sonra Martin Rohde'nin adını söylemeyip sadece "Kopenhag Emniyeti" demesi bu cinayet soruşturmasına dahil olmaya pek hevesli olmadığının ilk işareti olarak göze çarpar. Sonrasındaki replikler de bunu kanıtlar niteliktedir; Saga, "Kadın İsveçli, arabası da İsveç plakalı. Sanırım benim yetki alanıma giriyor," dediğinde Martin'in hemen, "Tamam," diyerek bu işten uzak durmayı peşinen kabullenmesi dikkat çekicidir. O esnada köprüde Kopenhag'a kalp nakli için gitmesi gereken bir ambulans beklemektedir ve suç mahalli olduğu gerekçesiyle Saga ambulansın geçişine izin vermez. Burada Saga'nın hem empati kurmayan hem de duygularından arınmış, görevini her şeyin üstünde tutan tutumunun da ilk sinyalini alırız. Martin'se inisiyatif kullanarak ambu-

lansın geçişine izin verir, bu da onun Saga'nın tersine rahatlığının bir göstergesidir. Martin'in yaptığı bu hareket Saga'nın Martin hakkında suç duyurusunda bulunmasına sebep olur. Öte yandan cesedin yarısının Danimarka sınırları içinde ve bir Danimarkalıya ait olduğunun anlaşılmasıyla iki dedektif beraber çalışmaya başlar. Bu sahnelerde Martin'i sıradan bir adam ve seyircinin ta kendisi olarak da düşünebiliriz. Biz Saga'nın hareketlerine ve söylediklerine ne kadar şaşırıyorsak Martin de aynı şekilde şaşırmaktadır. Çevresi toplumsal kurallarca çevrilmiş Martin, yaptıklarının yanlış olduğunun söylenmesinden bıkmış haldedir; Saga, eşini aldatmasına bile normal gözle bakınca ikili arasında paylaşımlara dayalı bir yakınlık başlar.

Saga'nın dış görünüşündeki sıradanlığa da özellikle vurgu yapmak lazım. Asker botları, siyah deri pantolonu ve yeşil paltosu onun üniforması gibi, hiç değişmiyor. Makyaj yapmıyor, saçlarını taramıyor. Terlediğinde tişörtünü karakolda herkesin ortasında değiştirecek kadar da rahat. Malmö Emniyeti'nden suç mahalline gittiği klasik yeşil Porsche'sini de unutmamak gerek, çünkü bu gidiş hali dizide sıkça tekrarlanan sahnelerden. En dikkat çeken repliği, kendini tanıtırken sadece Saga Noren demeyip "Malmö Emniyeti'nden" ("Saga Noren, Lanskrım Malmö") ifadesini de eklemesi. Bu standart bir cümle ve üç sezon boyunca o kadar çok tekrarlanıyor ki dizinin fenomen repliği olduğu söylenebilir. Sadece ilk sezonda 38 defa söylendi, düşünün. 3. sezonda bu tanımın Saga için önemini gösteren güzel bir sahne var; Saga ve Henrik bir görgü tanığıyla görüşürken Henrik, "Merhaba, ben Kopenhag Emniyeti'nden Henrik Sabroe. Bu da ortağım Saga Noren," şeklinde kendini tanıtıyor. Saga, Henrik'e bakarak cümleyi tamamlamasını bekliyor, ondan bir hareket

gelmeyince de ekliyor, "Lanskrım Malmö."

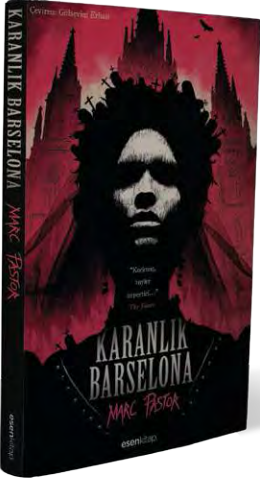
Saga Noren'in bir dedektif olarak olayları çözmedeki yeteneği, Jane Marple gibi bir karakterle kıyaslanamaz elbette. Saga olaylara daha düz bakıyor ve olaylar sıklıkla Martin'in de gayretiyle açığa kavuşuyor. Saga'nın artısı, kimseye yakınlık hissetmediğinden ve olaylara duygusal açıdan yaklaşmadığından herkese potansiyel suçlu gözüyle bakabilmesi, bu sayede kolayca sonuca gidebilmesi. İçinde zekâ barındıran olaylarda suçluya hayranlık duyuyor, zekâsının zorlanmasını seviyor.

İlk sezonda en çok merak edilen Saga'nın aile durumuydu. İkinci sezonda Martin bu konuda kişisel bir çalışma yaptı ve Saga'nın kız kardeşi Jennifer'in küçük yaşta öldüğünü öğrendi. Saga'nın annesi Marie-Louise, Münchausen by Proxy sendromuna sahip. Bu sendrom kısaca çocuk istismarı şeklinde açıklanabilir. Uzunca haliyse şu; genelde yalnız çocuk büyüten annelerde görülüyor, bu anneler sıklıkla zeki ya da sağlıklı ilgili bilgisi bulunan, sevimli, işbirlikçi, iyi tıbbi bakımdan dolayı minnettar ve hastane çevresini süsleyen biri olarak tanımlanıyor. Jennifer'in, annesi Marie-Louise yüzünden öldüğünü düşünen Saga, annesine karşı kin besliyor. 3.sezonda anneyi ilk kez görüyoruz; Saga'nın evine geliyor, Saga'ya babasının ölüm döşeginde olduğunu ve son arzusunun onu görmek olduğunu söylüyor. Bu sezonda ayrıca polis kayıtlarından Jennifer'in gelen bir trenin önüne atlayarak intihar ettiği açıklığa kavuşuyor.

Bron/Broen, Saga Noren'in sıradışı kişiliğiyle

kısa sürede büyük ilgi çekti. Amerikan/Meksika (*The Bridge*) ve Fransız/İngiliz (*The Tunnel*) versiyonları yapıldı. İngilizler, İngiltere ve Fransa'yı birbirine bağlayan tüneli konu olan kendi versiyonlarının yanında BBC Four'da dizinin orijinalini de izliyorlar. *Bron/Broen*, BBC Four'un en yüksek reytingli dizisi. Dizinin kahramanı Saga Noren'i İsveçli yıldız Sofia Helin canlandırıyor. 43 yaşındaki yıldız daha önce çeşitli filmlerde rol almış olsa da asıl patlamasını bu diziyle yaptı. 24 yaşındayken bisiklet kazası geçirip dudağını yarmış ve dudağındaki bu iz ona dizide daha da karizmatik bir hava veriyor. Sofia Helin normal hayatında oldukça neşeli biri, bu nedenle Saga Noren karakterine bürünmesi hayli zorlayıcı olmuş onun için. Her sezonun çekimleri dokuz ay sürüyor ve bu çekimler esnasında terapisti de sanatçıyı yalnız bırakmıyor. Rolüne odaklandığında konuşması, hareketleri, mimikleri 180 derece değiştiği için gerçek kimliğiyle hayali karakterini birbirinden ayırmakta kimi zaman zorlanıyor. Terapistin varlığı da bu noktada önem kazanıyor.

İlk iki sezonda karşımıza çıkan Danimarkalı dedektif rolündeki Martin Rohde'yi canlandıran Kim Bodnia, rolünü beğenmediği için ikinci sezon sonunda diziden ayrıldı, yerine üçüncü sezonda Danimarkalı aktör Thure Lindhardt tarafından canlandırılan Henrik Sabroe karakteri katıldı. Dizinin yeni sezonu 2017 senesinde yayınlanacak ve bu rolün üzerine yapıştığı kaygısını taşıyan Sofia Helin'in diziye devam edip etmeyeceği gizemini koruyor.

KAFAMIZDAKİ SES BİZİ ŞAŞIRTIR MI?

Koray SARIDOĞAN

"Seviyorum sizi. Sizden biri olmak istemiyorum, pardon, öyle demek istemedim. Sizi seviyorum çünkü onca zamandan sonra hâlâ beni şaşırtmayı başarıyorsunuz. Daha önce söylediğim gibi ben, sizi bekleyenim. Ama nadiren tam tersi olur ve sizlerden biri, beni bir süre bekledikten sonra karşılar."
(Karanlık Barcelona, s.138)

Karanlık Barcelona romanının anlatıcısı Ölüm'ün sözleri bunlar; romanı okudukça kafamızda gezen ses Ölüm'ün sesi... Geçtiğimiz haftalarda başlayan Lucifer isimli polisiye dizide, artık cehennemde cezalandırma işlerinden sıkılan şeytanın, Lucifer Morningstar adıyla dünyada tatil yaparken karıştığı gönül meselesi ve cinai işlerle ilgili maceralarını izliyoruz. Yukarıdaki cümlelerin benzerini o da söylüyor dizide: "Siz insanlar her şeye rağmen beni şaşırtabiliyorsunuz." Türkçe tabirle "Şeytana pabucunu ters giydirebiliyoruz," evet. Cinayetler, komplolar, katliamlar, savaşlar derken yıkım, kan ve ölüm dolu bir geçmiş yükselttik. Ölüm'ü yahut şeytanı şaşırtmak için dizilere veya kitaplara ihtiyaç olduğunu da sanmıyorum; onları duyabilsek gerçekten de böyle söyleyeceklerinden kuşku yok. Ya da tersini

düşünürsek; şeytan yahut Ölüm dediğimiz şey, romanın anlatıcısı misali, kafamızın içindeki onlarca sestten biri ve belki de çoğu zaman en ağır basanı. İnsanlık, kendi yaptıklarına kendisi şaşırmadığına göre, daha mantıklı bir ihtimal olsa gerek bu.

Bir süredir okültizm, gnostisizm, gizemcilik gibi alanlarda yaptığım okumalardan sonra, bunların polisiye edebiyat üzerindeki etkilerini yazmayı istiyordum. Lakin bir türlü notları toparlayıp bir sıraya koyamayışımı hayıflanıyordum ki *Karanlık Barcelona* imdadıma yetişti. Zira bu yazıda, Marc Pastor'un *Karanlık Barcelona*'sını didiklerken, romanda anlatılan ve gerçekte yaşanmış bir dizi cadılık-seri cinayet faaliyetinin sahibi Enriqueta Marti'den de bahsedebileceğiz.

Esen Kitap'ın daha önce de yayımladığı dünya edebiyatından polisiye örnekleri, konuyu ne kadar iyi takip ettiğini gösteren ve önemsenmesi gereken çalışmalar. Geçtiğimiz yıl yayımlanan *New Orleans Cinayetleri*'nin ardından şehir polisilerine bu yıl *Karanlık Barcelona* ile devam etmeye karar veren yayınevi, Gülsevî Erhan'ın tertemiz ve akıcı çevirisi, Mazhar Bilgiç'in harikulade kapak tasarımı ve editöryel ekibin titiz çalışması ile Marc Pastor'un bu çok ses getiren romanını raflara çıkardı.

1900'lerin başında Barcelona'da geçiyor hikâye. Savaşın, çatışmaların arasında halen bir şehir, bir toplum yaratamamış şehirde sokaklar karanlık, pis; insanlar yoksul ve birbirlerinin kurdu olmuş durumda. Romanın zamanı oraya yetişmiyor ancak bir iç savaşa doğru gidildiğini, savaştan haberdar olan okuyucu hissedebilir çok rahat. Dönemin politik ve sosyal atmosferi, romanımızın fonu haline geliyor. İşte bu ortamın boğuculuğu ve karanlığı yetmezmiş gibi bir de sokaklarda bir canavarın, kimine göre bir

Dedektifler, Enriqueta Marti'nin evini araştırıyor.

vampirin dolandığı söylentisi var. Söylentinin kaynağı ise etlerin parçalandığı, kanlarının çekildiği cesetlerden oluşan bir dizi cinayet ve kaçırılmakta olan çocuklar. Cinayetleri araştıran kahramanlarımız ise vaktiyle savaşta yer almış, şimdilerde polisliğe devam eden Moises Corvo ve onun ortağı Juan Malsano.

Cinayetin arka planında olan bitenler de büyük oranda gizlenmemiş; Enriqueta Marti isimli, çekiciliğinden kimsenin kurtulamadığı kadın, cinayetin başrolünde. Çocukları kaçırıyor, fuhuşa zorluyor, besili değilse besliyor, öldürdükten sonra saç tellerinden kemiklerine kadar her bir parçasını değerlendirecek şekilde yemeklere yahut çaresiz yaraları, hastalıkları olan zenginlere ilaç niyetine hazırlanacak karışımlara malzeme olarak kullanıyor. Marti'nin eski ve yeni kocaları, kızı, Karaağzı isimli, sokakta yaşayan ve karnını doyuracak herkese kölelik yapabilecek yardımcısı başta olmak üzere epey kalabalık ve hiçbirinin detayları geçirtilmeden, her birini sıkılmadan okutacak şekilde yazılmış bir kahramanlar kadrosu sözkonusu.

İdealist bir polis değil; pek de kıymet vermediği eşinden ve evinden olabildiğince kaçıp kendini ya işe ya içkiye ya da başka kadınlara veren, saçları boyalı, serseri yaradılışlı, deyim yerindeyse izbandut gibi bir adam Corvo. Bu özellikler, ne sığ bir antikahraman ne de abartılı bir eril karakter koyuyor karşımıza; o yüzden de roman boyunca yaptıklarına en katılmadığınız yerlerde bile bir samimiyet hissedip daha yakından tanıyarak yol alıyorsunuz kendisiyle. En kötü kahraman olan Enriqueta da dahil olmak üzere bu tanışıklığı istisnasız her kahramanda başarmış Marc Pastor.

Yazarın eğitime ve geçmişine baktığımızda romanın bir bütün olarak başarısını anlamak zor olmuyor. Bir yanıyla krimonoloji ve suç politikası alanında eğitimi, bir yanıyla olay yeri incelemecisi olarak deneyimi, bir yanıyla da kalem oynattığı edebiyat türüne hâkimiyeti, halihazırda yazma yeteneğiyle birleştğinde romanın başarısını açıklamaya yetecektir. Pastor'un; Conan Doyle'dan Louis Stevenson'a, Poe'dan Shelley'e, Bram Stoker'dan Le Fanu'ya kadar, korku ve polisîyenin en iyilerine olan yakınlığı ve hâkimiyetini romanda da sık göndermelerle görüyoruz. Bu göndermeler, hatta yer yer ironiler, edebiyat eserleri üzerine tartışmalar, romanı bir ucundan postmodern bir niteliğe de büründürüyor. Bunu sağlamak için Pastor, kahramanı Corvo'yu 17 yaşında okumayı öğrenme-

sine rağmen polisiye ve korku eserlerini okuyup üzerine kafa yoran bir karakter halinde yazmış:

"Sheridan Le Fanu'nun Carmilla'sı, Conan Doyle'un Holmes Hikâyeleri, Shelley'in Frankenstein'i, Stoker'ın vampiri... Moises Corvo matbaada gizlice

okuduklarıyla (Millan Astray sürekli 'Bir polisin okuduğu nerede görülmüş?' diyordu.) korku ve dedektif romanlarının sadık okurlarından birine dönüşmüştü." (s.91)

Atlamamak gereken bir nokta da olayları, romanın çerçevesini oluşturan, ancak okuyucuyu içinde boğmayan politik ortam içerisinde anlatması. Bu sayede yeri geldiğinde hissettirmeden, alttan alta, yeri geldiğinde ise doğrudan polis-devlet-sistem eleştirisini kimseyi kayırmadan yapabiliyor yazarımız:

"Ama polisin işi de hiç kolay değildi çünkü kayıp kızın resmini ne kadar gösterirlerse gösterebilirler, yalnızca öfkeli erkek ve kadınlardan azar işitmekle kalıyorlardı. 'Er geç böyle olacağını biliyordunuz; hiçbir şey yapmadınız! Olanların hepsi sizin suçunuz; bizi kandırıp durdunuz! Gösterileri bastırmak ve mitingleri kontrol etmek için çok işe yarıyorsunuz ama Teresina'yı kaçırdıkları nerelerdeydiniz ha, nerelerdeydiniz?'" (s.229)

Romandaki Ses: Ölüm

Hem yazarın dil ve kurgusundaki inceliğe, hem de romanı postmodern yapan özelliklerine bir örnek olarak, romandaki anlatıcıdan bahsetmeden olmaz. Kahramanlarımızı tanıdık, evet; lakin anlatıcımız da kendi başına bir kahraman: Ölüm. Daha ilk sayfalardan itibaren kendini tanıtıyor anlatıcımız, bir kahraman olarak olaylara müdahalesini görmüyoruz, ancak Corvo ve ortağı olayın peşinde koştururken, diğer yanda olan bitenleri, perde arkasındaki kahramanların Ölüm'e anlattığı geçmiş olaylardan öğreniyoruz. Ölüm tebdili kıyafet halde yan karakterlerle konuşuyor ve olanları bize anlatmasını sağlıyor. Arada lafa girip bizimle konuşmayı da ihmal etmiyor:

"Hayatınızın yarısını beni arayarak, diğer yarısınıysa benden kaçarak geçiriyorsunuz. Cesetleri itip kakıyor, etlerini didikliyor, izimi taşıyan bedenlerin

Enriqueta Marti, namı diğer Barcelona Vampiri.

Enriqueta yakalandığında evde bulunan iki kızdan Angelita, kurtarıldıktan sonra.

O Sırada Gerçek Hayatta

Seri katil olmanın sosyolojik, psikolojik, patolojik ve bilumum -ojik yönleri, Batı dünyasında epey üzerinde kafa yorulan bir mesele. Bizdeki katil ve ölüm bolluğundan olsa gerek, bize olağan gelen öldürme güdüsü ve icraatına dünyada halen “şaşılabilen” coğrafyalar var elbet. Bu nedenle Enriqueta Marti üzerine de epey kafa yorulmuş. Hakkında yazılmış kitaplar, yazılar, akademik makaleler ve çekilmiş belgeseller var ki bunların bir kısmına malum online mecralardan ulaşmak mümkün.

Marti, 1868’de doğuyor ve bir süre sonra hizmetçi ve dadı olarak çalışmak üzere Barselona’ya taşınıyor. İlk evliliği, romanda da adı geçen Joan Pujalo ile olsa da Pujalo’nun ifadesiyle başka erkeklerle ilişkileri ve sürekli yabancı erkeklerin ziyaretleri nedeniyle bu evlilik sürekli ayrılmalı-birleşmeli bir hale gelip birkaç yıl sonra sona eriyor.

Çocukları kullanıp gündüzleri dilenerek, geceleri de onları zengin adamlarla fuhuşa zorlayarak para kazanan Enriqueta Marti, kısa sürede hatırı sayılır bir paraya sahip olur. Böyle çok kazandığı zamanlarda dilencilik kısmıyla uğraşmak yerine çocukları kullandığı diğer alana yönelir; öyle ki romanda da gördüğümüz üzere zengin para babalarının takıldığı Arrabassada adlı gece kulübüne çocukları cinsiyet fark etmeksizin satmaktadır.

Bu ana kadar bile yeterince manyak olduğuna kani olduk kendisinin, evet; ancak maalesef iş bununla bitmiyor. Çocukları fuhuşa zorladığı süreçte aynı zamanda bir tür “cadılık” faaliyeti de yürütüyor. Üstelik kitapta da anlatıldığı gibi, çocukların ölü bedenlerini kullanarak. Çocukların genç bedenlerini ve taze kanlarını, gençliğin ve sağlığın kaynağı olarak görüyor Marti ve bu yüzden de hem kendine hazırladığı hem de başkalarına sattığı envai çeşit yemekte, ilaçta ve terkipte çocukları kullanmaktan çekinmiyor. Zamanın çok korkulan tüberküloz ve benzeri hastalıklarına karşı Marti’nin ilaçlarına, malzemesini bilerek veya bilmeyerek para yağdırıyor, dönemin yoksulluğu düşünüldüğünde tahmin edileceği üzere çoğunluğu ruh hastası zenginler.

Kurbanlarının parçalarını

“içinde açıklamalar arıyorsunuz. Kim? Nasıl? Neden? Yanıtlar bu insanların, bir matematik probleminin çözümünü ararmışçasına ölümlerle uğraşan bu insanların elinin altında.” (s.28-29)

Söylemeden geçemeyeceğim ki romanın bir yerine kadar, bu tür bir anlatıcı seçip kurgunun sıkıştığı yerlerde anlatma işini ona yüklemesini, yazarın kolaycılığı olarak görmüştüm. Ancak özellikle finale doğru, Ölüm’ün kahramanlarla kimi diyalogları, bu diyaloglardaki felsefi altyapı ve okuyucuya karşı monologları, romanın hem karanlığını hem ince mizahını bir ton daha artıran, dolayısıyla romanı bu roman yapan özelliklerden biri olarak görünmeye başladı.

Bir Tarihi Polisiye mi?

Tarihi polisiyeden anladığımız, tarihi gerçekleri değiştirmeden, en azından can alıcı noktalarını bozmadan bir polisiye yazmaksa *Karanlık Barselona*’yı tam anlamıyla bir tarihi polisiye olarak göremeyiz. Çünkü vaktiyle Barselona Cadısı yahut Barselona Vampiri/Canavarı olarak nam salmış Enriqueta Marti dosyasına, yakın zamanda üzerinde çalıştığı bir başka dosyanın verilerini ekleyerek kendi kurgusunu oluşturmuş yazar.

Bu bağlamda, tarihi polisiyeyi, tarihteki gerçeklerden yola çıkılarak kurgulanmış bir tür olarak göreceksak *Karanlık Barselona*’yı da bu başlık altına alabiliriz. Gerçek bir tarihi karakter olan Enriqueta Marti’nin varlığı bile bunu tek başına sağlayabilir zira. Peki, romandaki Enriqueta’ya karşılık, gerçek hayattaki Enriqueta Marti kimdir, nasıl bir seri katildir, buna biraz bakalım.

Enriqueta’nın mutfağında, kemikleri sakladığı gizli bölme.

Tutuklandıktan sonra halk
Barselona Vampiri'ni linç etmek istiyor.

toz veya sıvı haline getirmekteki me-
ziyeti sayesinde cesetleri yok etmekte
sorun yaşamayan Marti, en sonunda
bir komşusunun şüphesi ve haliha-
zırda devam eden çocuk kaçırma ve
cinayeti soruşturması üzerine yaka-
lanıyor. Tutuklandıktan sonra kesin
bir sayı vermemesine rağmen kanıtlar
ve soruşturma sonucu kesinleştirildi-
ği kadarıyla 12 çocuğun ölümünden
sorumlu olduğu anlaşılan Marti'nin
40'a yakın çocuğun katili olduğu da
gayriresmi olarak tahmin ediliyor.
Tutuklandığı sırada da, evinde iki
çocuğu alıkoymaktadır. Birisi Angelita
isimli, Enriqueta'ya anne diyen kızdır
ki bunun arkasındaki ilginç hikâyeyi ve kızın
polise anlattıklarını öğrenme kısmını kitaba
bırakıyorum. Diğerisi ise ailesine teslim edilen
Teresita Guitard Congost isimli küçük kızdır.
Tutuklandıktan sonra tahta bir bıçakla bilek-
lerini kesmek istese de cezaevi yetkilileri buna
izin vermemiş, ancak 1 yıl 3 ay sonra avluda bir
şekilde diğer mahkûmlar tarafından linç edile-
rek öldürülmüş.

Gözaltındaki baskı sonucu zor da olsa
kendisinin bir alternatif tıpcı olduğunu, insan
bedeninin hangi kısmının hangi hastalıklara
ne şekilde iyi geleceğini bildiği ve bu sayede üst
tabakadan birçok insanın hastalıklarına çare
olduğunu itiraf etmiş.

Enriqueta'nın Masumiyetine İnananlar

Bahsetmeden geçmemek gerekir ki buraya
kadar anlattıklarımıza, karşısav üretenler de
var. En ünlüsü Elsa Plaza isimli tarihçinin yaz-
dığı *El Cielo Bajo Los Pies* (The Sky Underfoot)
isimli kitap. Plaza'ya göre Marti, asla cinayetle
ilgilenmemiştir. Çocuklu kadınlara para ve
yardım için yalvardığı doğrudur, ancak amacı
kadınlar arasında bir dayanışma topluluğu
kurmaktır. Rahim kanseri olduğu ve sık sık ağır
kanamalar geçirdiği halde, tutuklandığı söyle-
nen dairede asla ona ait kan örneği bulunama-
mıştır. Dahası, evinde sakladığı ve çocuklara ait
olduğu söylenen kemiklerin, insan değil hayvan
kemikleri olmasıdır. Araştırmalarına göre kürtaç
da yapılan bir genelevde, 17 yaşında bir kızı
fuhuşa zorlamıştır ancak hiç kimseyi öldürme-
miştir. Hatta Marti'nin tutuklanmasından bir-
kaç gün önce polis, Botella Caddesi'nde çocuk
pazarlandığı iddia edilen bir geneleve baskın

düzenleyerek burayı kapatmıştır. Ancak bir
çocuğun 50 pesetaya pazarlandığını söyleyen
medya ve polise karşın, bu fakir mahallede bir
işçinin günlük ücretinin 4 pesetayı geçmemesi-
ni, baskında mekân sahiplerinin yakalanmasına
rağmen hiçbir müşterinin yakalanmamasını da
şüpheli hareketler olarak kaydeder yazar. Kısaca
Plaza, dönemin olaylarına karşılık Marti'nin,
basının uydurmasıyla bulunan ideal bir günah
keçisi olduğunu söylüyor. Kime, neye inanacağı-
nız size kalmış tabii.

Kafamızdaki Ses Bizi Şaşırtır mı?

Toparlarsak; *Karanlık Barselona* tüm karanlı-
ğına, gerilimine, vahşetine, yer yer politikliğine
rağmen okuru başından sonuna dek hiçbir aşma-
masında boğmadan götüren bir roman olmuş.
Karanlık sokakları, sıradışı polisleri, kötülüğün
gidebileceği uçları, büyüü ve gizemi seven
her okura bir şekilde temas ediyor. Anlatıcının
Ölüm olması da hem romanı okurken hem de
kitabın kapağını kapatınca aklınızda yer etmeye
devam ediyor.

Çünkü ölüm de doğanın bir parçasıydı; ta ki
insan türü gelip onun doğallığını bozana ve bir
canlı türünden sebil gibi ölüm ve kötülük saça-
na dek. Bu yazıyı Ankara patlamasının olduğu
akşam, iç sıkıntısıyla yazıp noktalarken sevgili
editörümüz Hüseyin Çukur'un "Cinayetlerin
yalnızca polisliyelerde olduğu bir dünya" dileğini
düşünüyorum ve kendi kendime soruyorum:
Adına "ölüm" dediğimiz, "şeytan" dediğimiz,
"kötülük, karanlık, mukadderat, fıtrat" dediği-
miz şeyin, çoğu kez birilerinin bilinçli yönlen-
dirmeleriyle daha da güçlenen, kafamızdaki o
ırsi ve genetik ses olduğunu fark edecek miyiz?
Kafamızdaki sesin artık ışık ve iyilik saçarak
bizi şaşırtacağı bir gün gelecek mi?

KAPALIÇARŞI'DAN CADIBOSTANI'NA

Esra TÜRKEKUL vs Özlem ÖZDEMİR

221B'nin elinizdeki sayısından itibaren “yazar ve editör buluşmaları” başlıyor. Polisiye kitapların editörleri birlikte çalıştıkları yazarlarla hem kitabı, hem yazma sürecini hem de editör-yazar ilişkisini konuşacak.

Bu buluşmaların ilkinde konduğumuz Esra Türkekul. Yazarın *Kapalıçarşı Cinayeti* adlı ilk kitabı üç yıl önce yayımlandı. Polisiyeseverler, Berna Tekdemir karakterinin yeni macerasını merakla bekliyordu. Güzel haberi paylaşalım, *Cadibostanı Cinayeti*, mart ayında raflarda olacak.

İlk romanın *Kapalıçarşı Cinayeti*, 2013'te yayımlandı, eleştirmen ve okurlardan olumlu değerlendirme ve geri dönüşler aldın. Özellikle Berna Tekdemir karakteri hayli sevildi. İstersen önce Berna'dan başlayalım.

Berna benim empati yelpazemin bir ürünü. Bir kokteyl. Birey olarak beslendiğim her şeyin toplamı içinden çıkan bir karakter. Hayatım boyunca ciddi bir kilo sorunu olmadı ama bu konuda empatim yüksek. Berna gibi fazla kilo almasam da yiyeceklerle olan ilişkimin sorunlu olduğu dönemlerden geçtim. Çevremde böyle insanlarla etkileşime girdim. Depresyon ve diğer duygu durumu bozuklukları ilgi alanıma giriyor. Bağımlılıklar da öyle.

Bunların dışında Berna'nın benim için anlamı sıradan, ortadirek, şehirli, eğitilmiş bir vatandaş olması. Ben en iyi bu dünyayı biliyorum ve şimdilik o dünyanın arka plan olduğu kitaplar yazmak istiyorum. Berna bazı açılardan hiç öyle olmasa da çoğu açıdan bu arka planın oldukça sıradan bir üyesi bana göre. Berna'yı bu arka planı derinlemesine incelemek için oluşturmam. Onu tek başına bu arka planı temsil eden saf ve jenerik bir karakter olarak da görmüyorum. Sıradanlığından yola çıktığım

ama bana hitap eden diğer temalarla ilişkili özellikleri de içeren; kafamın içinde zaman ve mekâna oturtup bir hayat yaşattığım bir karakter olarak görüyorum.

***Cadibostanı Cinayeti*'nde temel olarak, polis ya da dedektif olmadan, meraklı bir insanın, maktul ve yakınları hakkında semtteki insanlardan, esnaftan, aile üyelerinden, internetten ya da biraz “kirli” yöntemler sonucunda bir cinayeti aydınlatabildiğini görüyoruz. Polisiye kurgu anlamında da ilk kitabından daha olgun ve başarılı olduğu söylenebilir...**

İlk kitaba, yani *Kapalıçarşı Cinayeti*'ne başlarken kafam çok karıştı. Polisiye yazmak istediğimi biliyordum ama onun dışında el yordamı ve deneme yanılma ile ilerledim. Sonuçta ana karakterin ön planda olduğu, suç ve çözümleme kurgusunun daha geri planda olduğu bir kitap çıktı ortaya. Bunun bir sebebi benim tecrübesizliğimdi. Diğer sebebiyse oluşturduğum karakterin özellikleri: Depresif, çekingen, alt orta sınıf korkaklığını taşıyan, kuvvetli bağlantıları ya da savant hafızası olmayan bir insan Berna. Böyle birinin suça karışma ve suç çözme olanakları çok kısıtlı. Kendimce pek önemseyemediğim bir tutarlılık boyutunu korumak istediğim için de Berna'nın suç çözmeye katkısı sınırlı olmak zorunda kaldı *Kapalıçarşı Cinayeti*'nde.

İlk kitapta Berna boşanalı bir yıl civarında olmuştu ve hâlâ bu olayın yol açtığı depresyonun etkisi altındaydı. Depresyon başka şeylerin yanı sıra insanda kendine güvensizlik yaratır.

İkinci kitapta Berna'nın karakteri bir anda değişmedi ama depresyonu atlattığı için kendine güveni arttı. Bu durum, benim açıdan rahatsızlık verici değil. Çünkü istisnaları olsa da çoğu insanın, en büyük kayıpların ardından bile yaklaşık bir-iki yıl içinde bunun getirdiği

psikolojik çöküntüyle başa çıkabildiği genel bir gerçek. Yani sonuçta Berna'nın kapasitesinin artması, bana da polisiye kurguya daha fazla ağırlık verme fırsatı verdi. Bu ikisi eşgüdümlü olarak giden şeyler.

Berna, şaşkınlıkları, iç sesi ve olaylara yaklaşımıyla ilk kitapta okurları bolca güldürmüştü. Yeni kitapta da güldürmeye devam ediyor fakat daha düşünceli ve farklı bir Berna görüyoruz. Okurlar tarafından sevilmiş bir karakterde böylesi bir değişikliğe gitmek riskli bulunur genelde. Bu riski alman beni çok mutlu etti. Neden ve nasıl tercih ettin bunu?

Ben bunu yaparken bir risk olarak algılamamıştım aslında. Sonradan senin ve bazı arkadaşlarımin yorumlarını alınca fark ettim. Dediğim gibi Berna tamamen başka birine dönüşmedi ama depresyondan çıktı.

Polisiye romanda sadece suç ve çözümünün matematiği yok. Bir de suç çözücü karakterle kurgulanabilecek suç arasında bir uyum sağlamak gerekiyor. Bu denge olmazsa, olayın çözümü için gerçekten çok sırtılabilecek ve okuyucunun beynine bir diken gibi saplanabilecek yapay yamalar, zorlama bağlantılar falan katmak gerekebiliyor. Ben de yüzde yüz bunlardan arınamadım ama en azından içime sindirebileceğim bir dengede karar kıldım.

*Cadıbostanı Cinayeti'*nde amacım hem polisiye anlamda okuma zevki verecek bir suç kurgusu yapabilmek hem de bunun, suç çözücü olan karakterle yani Berna ve arka planla mümkün olduğunca uyumlu olmasını sağlamaktı.

***Cadıbostanı Cinayeti'*nde, Caddebostan Sahili'ndeki yaşam, kentsel dönüşümün etkileri ve bolca kedi var. Bunlar son iki yılda senin de hayatındaki değişimler aslında. Kedi sahiplendin, taşındın. Hayatındaki**

değişimlerden bazılarını kitaba yansıttığını söyleyebiliriz sanırım.

Doğru. Aynen sorunun hissettirdiği gibi oluyor benim için. Benim için okumak zaman zaman çok etkili bir kaçış olabiliyor ama yazmak hiç öyle olmadı şimdiye kadar. Yazmak benim için kaçışın tam tersi oldu. Hangi dönem, hangi konular kafamı kurcalıyorsa onları taşıdığım bir mecra oldu. Dolayısıyla eğer gerçek hayatımda bir kedi problemim varsa bunun bir şekilde kitabıma sızması olası. Burada sınırım çok net yalnız. Kitaplarımı asla kendi hayatımdan anekdotlarla beslemeyi, bunlara dayandırmayı düşünmedim. Beynimde işleminden geçirdiğim, soyutladığım başlıkları, kitabın içinde kendimce yeniden ürettim. Diğer türlü bana hitap etmiyor.

İki kitaptaki yazım sürecini karşılaştırmanı istesem...

İkinci kitaba başladığımda şöyle bir avantajım vardı: Daha önce bir kitap yazmıştım. Bu, yazdığım kitabın iyi veya kötü olmasından çok, onlarca bölümden oluşan bütünlüklü, uzun bir metni yazıp bitirmiş olmaktı. Ara ara yazdıklarımın birleşip bir bütün oluşturduğunu görmektir. İkinci kitaba başlarken kafa yorarak, uğraşarak, parça parça yazarak ortaya bir metin çıkarabileceğimi tahmin ederek başladım. İlk kitaba başlarken bu kadarını bile kestiremiyordum. Bir de ikinci kitapta elimde bir karakter ve genel bir arka plan vardı tabii.

Editör-yazar sohbetlerinin ilk konuğu sensin, editörün yazma sürecine ve metin üzerindeki çalışmana ne tür bir katkısı oluyor? Ya da bu süreci nasıl geçirdin kendi cephende?

Benim sevgili editörüm sensin. O yüzden bu soruya sen-ben diye değil, genel cevap versem daha iyi olacak.

Bence bir yazarın kendi ürettiği metne “bir miktar” nesnel yaklaşması, metnin zayıf ve güçlü yönleri hakkında gene “bir miktar” farkındalığının olması şart. Farkında olduğu zayıflıklar konusunda destek alması zaten çok doğal. Bununla ilgili herhangi bir rezervinin olmaması lazım bana göre. Yazar için ikinci adım, kendi başına fark edemediği aksaklıkları/yetersizlikleri de duymaya hazır olması. Ben editörümden önce, yazdığım iki kitabımı da arkadaşlarıma okuttum. Onlardan gelen katkılar çok yararlı oldu ve kitapta gözden kaçırdığım aksamaların bir kısmını düzeltme fırsatım oldu.

Editörle çalışmaksa bundan çok daha öte. Editörün kitaba katkısı çok önemli... Yazar ve editör belli bir vizyon üzerinde birleşebiliyor ve rahat, yapıcı bir iletişim kurabiliyorsa bu, yazar için bence bulunmaz nimet oluyor. Ben editörümle bu uyumu yakalayabildiğimiz için kendimi çok şanslı hissediyorum. Yazar, kendi “yazarlık sınırları”nı ne kadar doğru tespit etmişse bence bir editörle çalışması o kadar kolaylaşıyor. Editörden gelen önerilerin hangilerini içselleştirip kendine mal ederek kitabı zenginleştireceğine; hangilerininse “içine sinmediğine” soğukkanlı bir şekilde, savunmaya geçmeden karar verebilirse editör-yazar ilişkisi o kadar verimli oluyor. Bu demek değil ki yazar herkese akıl sorup herkesi memnun etmeye çalışmalı. Ya da bütün tercihlerini yeni baştan sorgulamalı

anlamına gelmiyor tabii ki. O kadar çok müdahale gerektiren bir metni editör baştan kabul etmez sanırım. Editör bir metni kabul etmişse zaten büyük oranda benimsemiş demektir. O zaman da editörden gelen önerilere öncelikle, “Elbet bir hikmeti vardır,” diye yaklaşmak yazar için çok faydalı bence. Ben editörüme bu işteki en değerli müttefikim gözüyle bakıyorum. Benim için durum böyle ve bu açıdan hayatımdan çok memnunum.

Üçüncü kitapla ilgili kafanda fikirler uçuştüğünü biliyorum. Berna’nın hayatına dair beklediğimiz değişimler olabilecek mi?

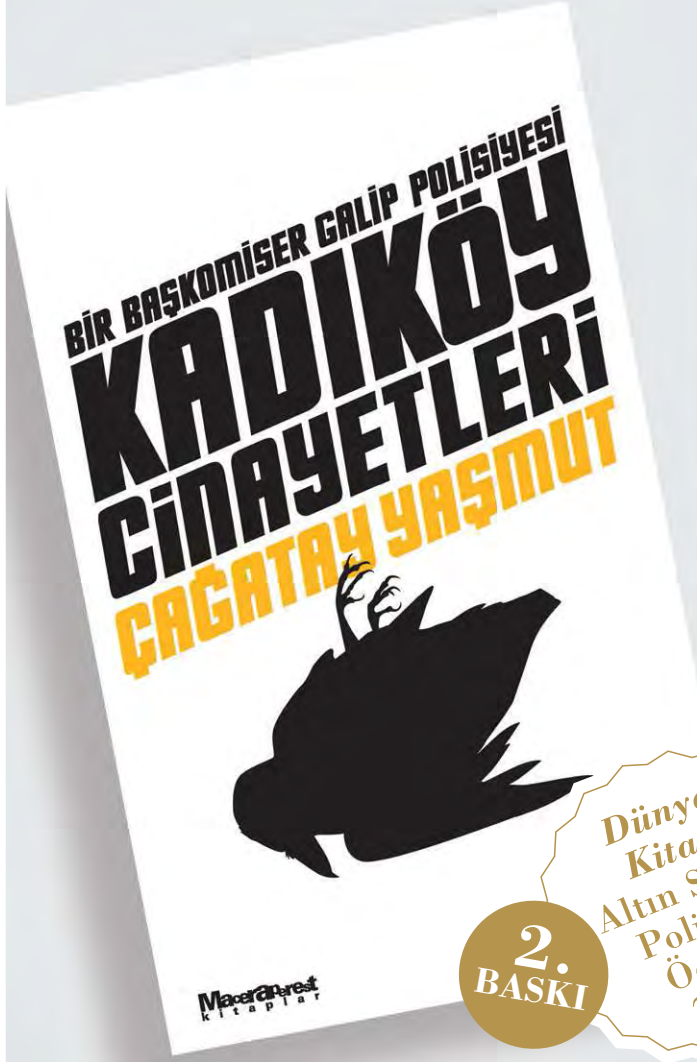
Buna cevap vermeden önce her şey epeyce kafamda oturana kadar bu uçuşmaların devam etmesi lazım. Şu kadarını söyleyebilirim: İlk kitapta biraz şaşşalca ve edilgence sürüklenen Berna, ikinci kitapta cinayeti kendi başına çözdü. Kim olursa olsun, böyle bir başarının ardından güçlenerek, kendine güveni daha da artarak çıkar. Ufku genişler ve ileride altından kalkabileceği durumlar hakkında daha olumlu beklentileri olur. Üçüncü kitaptaki Berna bu başarısını arkasına alan bir Berna olacak tabii ki. Bence bu çok doğal bir gelişim. Sırf Berna için değil, sen, ben, herkes için bu geçerli. Beni ilgilendiren, dönüşümler olsa da kendi karakter algıma göre tutarlılık ve sürekliliği korumaya çalışmak. Ve tabii ki Berna’nın dönüşümüne uygun bir suç kurgusu tasarlayabilmek...

Çalışma odama dönünce, her konuda çok çabuk pes ettiğim fikri beynimi işgal etti. Sanırım bu düşüncüyü tetikleyen, senelerdir dokunmadığım mantar panoda asılı eski notlar, alıntıladığım sözlerdi. Yıllar içinde gözümün alıştığı işlevsiz bir dekor olmanın ötesine geçememişlerdi. Boşandığımdan beri daracık konfor alanımın içinde, risklerden kaçınmaya çalışarak yaşamıştım. Son zamanlardaysa içimde nereye akıtacağımı bilemediğim bir enerji vardı. Önüme serili milyonlarca seçenekten hangisinin peşinden gideceğime karar vermeye çalışıyordum. Sahildeki ceset de işte o milyonlarca seçenek içinden ışıklar saçarak yükseliyor ve beni çağırıyordu. Bir yerden başlamam, odaklanmam ve devam etmem gerekiyordu. Oyun bile olsa... Cinayet oyunu... Elde edebileceğim sonuçlardan bağımsız olarak faaliyetimi sonuna kadar sürdürecektim. Motivasyon dediğimiz şey, belli bir amaca yönelik güdüyse benim amacım kendi çapımda yaptığım cinayet araştırmamdan elde edeceğim somut sonuçtan ziyade nereye kadar gidebileceğimi görmektir. Bizim memleketinde cinayetlerin hemen tamamının arkasındaki nedenin kabak gibi belli olduğunu biliyordum elbette. Polis muhtemelen kısa bir sürede olayı çözecekti. Bir husumet, alacak meselesi, mirasa konma, namus koruma vb. standart menüden bir sonuç çıkacaktı. Yine de işte kendimce bu dedektiflik oyununu oynamak, ne gibi bilgilere ulaşabileceğimi görmek istiyordum.

Mantar panoda amatör operasyonumu takip edecektim. Henüz asacak bir şeyim yoktu ama gene de panoyu temizledim. Çalışma masamın en alt çekmecesinden hiç kullanılmamış bir bloknot çıkardım. Başladım yazmaya. Olay yerinde gördüğüm her şeyi, gerekli gereksiz ayrımı yapmadan yazdım. Ayrıca, çok erken olsa da, aklıma gelen bütün çıkarımları ekledim. Bilahare, şevke gelip masamdaki tozlu kâğıtları düzenledim. Annemin çalışma odama temizlik amaçlı girmesi yasak olduğu için bir de süpürdüm. Sonunda eli yüzü düzgün bir harekât merkezine benzemişti. Kendimden memnundum.

"İyi Polisiye Roman, İyi Edebiyattır!"

Çağatay Yaşmut'un Oğlak Yayınları'nın
"MaceraPerest Kitaplar" dizisinden çıkan
diğer "Başkomiser Galip polisiyeleri".

BEYOĞLU ÇIKMAZI

ŞARKILAR SUSUNCA

BENİ YAVAŞ ÖLDÜR

2.
BASKI

Dünya
Kitap
Altın Sayfa
Polisiye
Ödülü
2012

Bütün seçkin kitapçılarda ve
Zambak sokak 21 Beyoğlu adresinde.

www.facebook.com/oglakkitap | www.instagram.com/oglakkitap

www.twitter.com/oglakkitap | www.oglakkitap.com

(NAT SO) SMUF KİRİMİNİ

Algan SEZGİNTÜREDİ

“Suits’i biliyor musunuz?” dedi Okan Bey. “Dizi...”

İnternet sağ olsun, bizim televizyonlarda yayınlanmayan bir sürü hoş dizi ve filmi izliyordum ama bahsettiği diziden haberim yoktu. Evlilik icabı ödünlerin üzerine çocuk da eklendiğinden

beri eskisi kadar seyredemediğinden yakınan Tefo’ma, sen biliyor musun gibilerinden bakma gereği duymadım, “Valla bir sürü dizi izliyoruz ama onu bilmiyoruz,” dedim.

“Peki,” dedi Okan Bey. “Vicilante nedir, onu biliyor musunuz?”

Bize, derdini birkaç sene evvel hallettiğimiz bir arkadaşının tavsiyesiyle ulaştığını ve pek hassas bir konuda yardımımızı istediğini söyledikten sonra kendini tanıtırken bilgisayar mühendisiyim dediğinde o tür işlerde kimlerden yardım isteyebileceğimizi düşünmeye başlamıştım. Teknoloji meselelerinde, yaş icabı tabii, tıpkı yeni argolardaki gibi biraz geriydik. Hoş, öğrenmiyor değildik ve kafamızın basmadığı konuları danışabileceğimiz pek çok tanıdık vardı. Diyeceğim, adamın derdini tahmine çalışırken televizyon dizileri haliyle hiç aklıma gelmemişti. Çalışmadığımız yerden sorsa bile idare edebilirdik; popüler kültürün bir kısmına hâkim sayılırdık. Tefo’ya bir hayırlısı bakışı yollayarak, evet, *vigilante* yazılıp *vicilante* okunan ve kabaca “yasal herhangi bir yetki taşımaksızın, genelde güç kullanıp suçluların peşine düşerek huzuru tesise uğraşan kimse yahut örgüt ya da o tür bir örgütün üyesi” anlamına gelen şey nedir, bildiğimizi söyledim.

“Güzel,” dedi Okan Bey. Otuzlu yaşlardaydı veya en azından öyle görünüyordu. Pek sevimli sayılmazdı. Kibarlığında bir sahtelik vardı sanki.

“Yardıminızı isteyeceğim konudan bahsetmeden önce birkaç konuda fikrinizi almak, sizi daha iyi tanımak istiyorum.”

“Hayhay,” dedim. “Buyurun.”

“Öncelikle iş etiğinizi öğrenmek istiyorum. Mesela sınırlarınız var mı, işinizi yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?”

Çok gerekmedikçe susup dinlemeyi yeğleyen ortağıma yine bakmadan, “Yasalarla belirlenmiş sınırları sormuyorsunuz herhalde?” dedim. Gülümsemesini yanıt sayarak ekledim: “Onun dışında genel ahlaka ve vicdana bakarız, diyebilirim.”

“Vicdan çok kişisel, ahlaksa fazla görelî değil mi peki?”

“Valla onlar netameli konular,” dedim. “Tartışmak istiyorsanız tartışalım ama tatmin edici bir yere varabileceğimizi zannetmiyorum.”

“Bizden yardım istemeye geldiğiniz konuyla ilgiliyse o zaman başka,” dedi Tefo. Tanışma faslı haricinde, adam geleli beri ilk defa konuşuyordu ortağım.

“Öyle,” dedi Okan Bey. “Ama dediğim gibi öncelikle sizi tanımak, bana sahiden yardım edip edemeyeceğinizden emin olmak istiyorum.”

İşe başladığımız yıllarda kulunuz böyle ukalaca laf dolandıranın yakasına yapışmaya pek heveslenir, kendini zor tutar yahut hiç tutmazdı. Kaşarlanmaktan mıdır, yaşlanmaktan mıdır, artık heveslerimin çoğunu bastırabiliyordum. Bir kez daha, “Buyurun o halde,” dedim. “Dinliyoruz.”

“Önce az evvel sorduğum diziden bahsedeyim,” dedi Okan Bey. “Kabaca özetleyeyim: Hayatın sillesini küçük yaşta yiyip büyükanesiyle büyümek zorunda kalmış dâhi bir genç var. Fotografik hafıza vesaire... Muazzam bir ezber becerisi var. Fakat geçim derdi ağır bastığından liseden sonra okumamış. Haya-

tını lise, üniversite, baro ve benzeri bilumum sınavlara başkalarının yerine girerek kazanıyor. Bir de bisikletli kuryelik yapıyor. Ha, bir de ev arkadaşı var bunun. Çocukluk arkadaşı... İt bir eleman; uyuşturucu, işte, marihuana falan satıyor. Hırslı bir tip... Haliyle sonunda başı derde giriyor. Uzatmayayım, bir çanta dolusu malı bir yere teslim etmesi lazım ama şimdi nasıldı hatırlamıyorum tam, bir şekilde teslimatın narkotik polisinin tuzağı olduğunu öğreniyor ve bir bahane uydurup işi bizim elemana kakalıyor. Teslimat lüks bir otelin bir odasında yapılacak. Bizimki hatır hesabı çantayı alıp gidiyor. Böyle takım elbiseli falan. Bu arada aynı otelin bir başka odasında, oda dediğim dana gibi süit yalnız, büyük bir hukuk firmasının eleman alma görüşmeleri yapılıyor. Firma-nın olayı sadece Harvard mezunlarını işe alması. Görüşmeleri yaparsa dizinin diğer esas adamı; çok meşhur, canavar bir avukat. Bizim oğlan teslimata geldiği sırada, çok zeki, dikkatli falan ya, tuzağa düşeceğini anlıyor, son anda tüyüp bu iş görüşmelerinin yapıldığı süite dalıyor. İçeride kendisi gibi takım elbiseli, çantalı gençler var. Harvard mezunları. Bir şekilde görüşmeye giriyor, acar avukatla konuşuyor, şudur budur derken avukat bundaki müthiş ışığı görüyor, işe almaya karar veriyor vesaire. Avukatın kendisi Harvard mezunu zaten; birtakım alengirler çevirip bizim oğlanı Harvard kayıtlarına sokuyor, falan filan. İşte oğlan yetişip öğrendikçe, bekleneceği üzere müthiş bir avukata dönüşüyor. Ama esas önemlisi bir sürü iyilik yapıyor." Durakladı Okan Bey. "Size bu konudaki görüşünüzü sormak istiyorum," dedi. "Diploması sahte ama yaptığı her şey iyi; çeşitli nedenlerle olması gereken kişi olamamış ama sonunda hileyle olmuş... Sizce böyle biri serbest kalıp işine, iyilik yapmaya devam mı etmeli yoksa tutuklanmalı ya da en azından meslekten men mi edilmeli?"

Çizim: Arda Kaan Özcan

Victor Hugo'dan, amacın aracı haklı kılıp kılmadığı, hukukun varlık sebebi dolaylarından aklım yettiğince başlayacaktım, "Vicilante sorununuz da bununla bağlantılıydı herhalde," dedi Tefo. Kaş kaldırıp baktım karafatmama. Müşterilerimiz yahut müşteri adaylarımız diyeyim, dert anlatırlarken, söylemişimdir herhalde, şart görmüyorsa ağzını açmaz, dinlemekle yetinir. Dinlerken bazen dalar, kalkıp dolanmaya başlar. Ama nadiren konuşur. İkinci defa laf edişinde illa bir şey vardı, onu diyorum.

"Evet, elbette," dedi Okan Bey.

Tefo'm başka bir şey mi söyleyecekti, birden durakladı, ayağa kalktı. Elini cebine attı, telefonunu çıkardı. Epeydir müşteri görüşmelerimizde telefonlarımızı titreşime alıyorduk.

Telefonuna baktı ve fısıltıya yakın bir sesle izin isteyip çıktı.

Apar topar çıkışından herhalde Ayla'nın aradığını düşünüyordum, baktım, Okan Bey'in yüzü karıyor, hemen atladım: "Bu bahsettiğiniz dizideki kahraman, bildiğimiz vicilante değil yalnız."

"Doğru," dedi

Okan Bey. "Açıkçası dizideki mesele buraya gelirken aklıma gelmişti. Aslında genel anlamda bu vicilante meselesine bakışınızı öğrenmek istiyordum."

"Valla," dedim, "demin söylediğim gibi, genel ölçütleri kabul ediyoruz."

"Ama onlar toplum, zaman ve daha bir sürü etmene bağlı değil mi?"

"Bu zamanda ve burada yaşıyoruz."

"Bu zamanda ve burada yaşamamız türlü haksızlığı meşru mu kılıyor sizce? Temel, değişmeyecek bir adalet kavramı, hak anlayışı yok mu?"

"Duygusu var, diyebilirim. Haksızlıkların meşru kılınması meselesine gelince..." dedim, devamını getiremeden kapı açıldı, Tefo'm özür diler bir gülümsemeyle içeri girdi, gelip Okan Bey'in karşısına oturdu. Telefonu elindeydi, cebine koymak yerine Okan Bey'le aralarında bekleyen sehpanın üstüne bıraktı.

Lafımı kaldığım yerden sürdürmeme izin

vermedi Okan Bey. "Lütfen yanlış anlamayın," dedi, "amacım sizi yargılamak, canınızı sıkmak değil." Tefo'ya baktı. "Vedat Bey'le *vicilante* konusu üzerinden suç ve suçun cezalandırılması üzerine konuşuyorduk."

"Kusura bakmayın böldüğüm için," dedi benim bastıracak. "Devam edin, lütfen."

Oracıkta birkaç satır yukarı bakma imkânı olmadığından lafımın neresindeydim, hatırlayamadım. Aldırmadım gerçi. "Valla," dedim, "bu *vicilanteleri* dizilerde, filmlerde falan izliyoruz. Yarasaydı, örümcekti, hepsi gayet eğlenceli. İşin karanlık tarafına sarkanlar da öyle ama..."

"Mesela *Dexter*," diye araya girdi Okan Bey.

Lafımı kesmesine aldırmadan, "*Dexter* işi fena sahiden," dedim ki öyleydi. Dizi, elin manyak psikopat katilini öyle hoş işliyordu ki geçmiş, "karanlık yolcusu", hem şeklen hem manen ağzı bozuk kız kardeşi, her şeyden habersiz yahut ufaktan şüphelenen polis arkadaşları, aile hayatı falan filan derken seyirci, kanunun elinden sıyrılan seri katilleri, türlü sapıçı çatır çutur doğramasını iyiliğe saymaya başlıyor, "Ay kız, yakalanacak!" heyecanıyla titriyor, vicdanın sesine sağırlaşıyordu. Kanun benim çeken karakterler, kahramanlar sadece dizilerde, yeninin sinemasında değil, eskiden beri vardı. Yeni kısmı, şimdiki kahraman yahut antikahramanların maceraları, herhalde zamanın ruhuna, gezegenin deliliğine uyararak daha kanlı, daha cinaiydi sadece. Sırf *Dexter* yahut sırf *vicilante* de değil, ben diyeyim yirmi, isteyen desin otuz yıldır bildik kahramanlara uymayan, uymamakla kalmayıp karanlık tarafta bolca gezinen türden tonla karakter, türlü bahaneyle ayan beyan cinayete varan hesap kesmeli maceralarıyla hayatımıza dalmıştı ve uzaktan davulun sesi hesabı, hemen hepsine, hemen herkes bayılıyordu. Bu durumun görünürde tartışılacak yanı çoktu ve tartışılıyordu zaten ama... "Ama şahsen," dedim Okan Bey'e, "amacın aracı haklı çıkarmayacağı fikrindeyim."

"Ne olursa olsun mu?"

"Son tahlilde, bence evet," dedim. Tehlikeli, dolandırmaya, kış üstü oturtulmaya çok müsait bir yanıt verdiğimin farkındaydım. Fırsat verecek miydim peki? Elbette hayır. "Para ve güç meselelerinin dünyayı getirdiği hallerin sonuçları bunlar," diye devam ettim. "Adaletsizlik duygusu, gelir uçurumları vesaire. Uzunlamasına tahlilini yapacak birikimim yok; kaldı ki sizin de hepsini gayet iyi bildiğinize eminim."

"Tartışmanın anlamı yok mu diyorsunuz?"

Dudak bükerek göz ucumu ortağıma çevirdim. Hafif sırtışını anca benim kadar yakın tanıyan görebilirdi. "Öyle bir şey demiyorum," dedim. "İlla tartışalım diyorsanız, tartışalım. Bence sakıncası yok. Faydası bile olabilir. Ama *vicilante* meselesini açmanıza bakarak sonunda lafın gelebileceği yere dair baştan fikrimi belirteyim: Suça ceza kesme meselesi bizim işimiz değil."

"Hayatınızda başınıza gelmedi mi hiç? Birkaç cinayet davasını aydınlatığınızı biliyorum."

"Kanuna bırakmadan ceza kesmedim hiç," dedim. Kıpırtısından atılacağını anlayınca lafımı kesmesin diye elimi kaldırmam gerekti. "Kalkışmadım, demiyorum. Birkaç defa başımıza geldi... Ama sonunda inandığımız, doğru bildiğimiz şeyler var. Yapmadım... Yapmadık."

"Ama o noktaya geldiniz, öyle mi?"

Gelmiştik. Tanıyanlar, gençliğimde diyeyim, tepemin kolay attığını, hırğüre kolayca daldığımı bilir. Zamanında suçluya ceza verme kıyılarında dolaşmışlığım vardı sahiden. Ama terbiyeden mi dersiniz, başka şeylerden mi, dolaşmakla yetinmiş, ceza kesme denizine dalmamıştım hiç. Ha, bir de bizli konuşuyordum çünkü bahis konusu vakaların çoğunda canım ciğerim, yarım elmam Tefo'm da benleydi.

"Geldik," dedim uzatmadan.

"Ama ötesine geçmediniz, öyle mi?"

Röportaj mı yapıyorsun, ahret sınavında mıyız diyerek yerimden fırlamak, kafa göz dalmak gelmiyordu içimden diyemem. Tuttum elbette. Art arda onca *vicilante* lafı yüzünden kafamda dönüp durmaya başlayan meşhur Michael Jackson şarkısı *Smooth Criminal*'ın, yazılısını okuyunca anlaşılan ama anlaşılabilir bile ya, nasıl söylüyor ya, demeden durulamayan akla ziyan nakaratına oturuveren kelimeyi de bastırıyor, durduk yerde "vici-vici lante, vicilante" diye şarkıya dalmamaya da çabalıyordum. "Valla," dedim dım-dım-dırı-dım-dımla birlikte koştu-ran vici-vicileri kovalayıp, "kanunun yetmediği yerde, hele vicdana, ne bahane sıralanırsa sıralansın esasen hiçbir şekilde sığmayacak cinayetlerde cezayı kesmeye kalkışmak ilk elde gayet çekici ve kabullenilir görünüyor, kabul ama bence öyle değil." Bir kez daha dur iki dakika dercesine elimi kaldırdım. "Her şeyi kendi devrine, şartlarına göre değerlendirmek lazım elbette ama şartların hangisi, ne kadar değerlendirilmeli, o da ayrı mesele." Duraklayıp kafamı hafif öne eğdim, ya bırak anacağım, geç

bunları bakışım eşliğinde, “Başka bir zaman, daha geniş bir yerde istediğiniz kadar tartışabiliriz bunları,” dedim. “Geniş yer ne demek, hiç sormayın. Şimdi, kusura bakmazsanız sadede gelmenizi rica edeceğim.”

İyi, madem öyle gibilerinden kafa salladı Okan Bey. Biraz düşündü ve “O zaman şöyle söyleyeyim,” dedi. “Diyelim ki böyle biri var... Birtakım sebeplerden dolayı...”

“Hiç girmeyin oralara,” dedi aniden Tefo. Ayağa kalktı, elleri arkaya bağlayıp klasik dolanma pozuna büründü. Ama dolanmadan, dolandırmadan lafa girdi. “Ta ne zamandan kalma bir karikatür var... Bir adam, bir diğeri ne gelip saati mi ne soruyor. Beriki söylüyor. İkinci karede aynı adam, aynı adama başka bir şey daha soruyor. Üç, dört, böyle gidiyor. Son karede iki adam yataktalar. Sorulara muhatap adam, sorup durana, ‘Ulan, ne diye en baştan söylemedin derdini?’ diyor.” Durdu benimki. Fıkra anlatırmış gibi aktardığı karikatürden hiç hoşlanmamış gibi bakan Okan Bey’e gülümsedi mi, ne yaptı bilmiyorum çünkü sırtı bana dönmüktü. Ama artık her ne yaptıysa Okan Bey’in kaşları çatıldı.

“Bence bize, şimdi sayacağım üç sebepten birine dayanarak geldiniz,” dedi ardından. “En iyimserinden başlayayım: Herhangi, muhtemelen haklı bir veya birkaç şey yüzünden hükmü kendi kesip cezayı kendi veren, *vicilantelik* yapan birini tanıyorsunuz. Yakınıınız, sevdiğiniz biri belki... Belki işi cinayete kadar götürdü ve siz, polise ihbar etmek yerine daha incelikli, asgari zarar göreceği bir çözüm arıyorsunuz.” Okan Bey hafifçe doğruldu. Benimki yine elini kaldırıp lafını kesmemesini işaret etti. Beriki tekrar arkasına yaslandı. Ukala havaları sönmüş gibiydi. “İkinci olasılık, bu halı kendiniz yiyorsunuz; hatta belki uzun süredir yiyorsunuz, polise hiç yakalanmadınız ve artık hakkımızda ne duyduysanız, bize meydan okumaya geldiniz... Dolayısıyla psikopatsınız yahut sınırında dolanıyorsunuz... Ya da haddinizi bilmeyecek denli şımarık ve aptalsınız. Belki seyrettiğiniz dizilerden, filmlerden etkilendiniz. Üçüncü olasılıksa...” Gene durdu Tefo. Okan Bey’in tepkilerini ölçüyor sandım önce. Ama duraklaması uzun sürmedi, omuz silkti, eğildi, sehpadaki telefonunu aldı. “Üçüncü olasılık diğerlerinden çok daha beter,” dedi. “Keşke diğer ikisinden biri çıksa ama bence değil. Bence siz, Okan Bey, siz...” Gene durdu bu. Bana döndü. Göz göze geldik; aynı Poirot x Al Pacino veya Robert De

Niro pozlarını yıllardır seyrettiğimden gülümseyerek arkama yaslandım. Ezbere bildiğim abartılı havayla adama döndü tekrar. “Bence siz, polisiye yazmaya hevesli bir yazar adayısınız,” dedi. Okan Bey’in kaşları, çatılacak yer kalmadığından aksi yöne, hayret yönüne yükseldiler. “Bize, artık Vedat roman yazdığından mı, basında duyulan vakalarımızdan feyz almak için mi ya da başka bir sebeple mi geldiniz, hiç tahmine kalkışmayacağım. Ama kafanızda bizde neden öyle planlı cinayetler işlenmiyor, niye seri katillerimiz yok, en zevkli öldürme şekli hangisidir türü zırvaların dolandığına eminim. Demin lafınızı kesmeseydim cinayete, işleme yöntemlerine, neyin ne zaman, ne kadar meşru sayılabileceğine ve daha kim bilir ne çıkmazlara girecektiniz, ondan da eminim.”

Okan Bey gene cevap verecekti, benimki gene ama bu sefer elini değil, işaretparmağını, bir saniye dercesine kaldırdı. Diğer elindeki telefonu kulağına götürdü. “Cenk?” dedi bu sefer, “neredesiniz? Ne diyorsun elemana? Hah, e, tamam, iyi...” Telefonu kapamadan yarım gövde bana döndü. “Okan Bey etik sınırlardan bahsedince huylandım, Vedat,” dedi. “Çıkıp Cenk’i aradım, durumu anlattım...” Tekrar Okan Bey’e döndü. “Cenk dediğim, Cinayet Büro’dan başkomiser arkadaşımız; deminden beri anlattıklarınızı dinliyor.” Aha, dedim içimden, telefonu o yüzden sehpaye bırakmıştı demek beberuhim. Telefonu tekrar kulağına götürdü. “Alo? Yok, tabii canım, merak etme sen. Tutarız. A, ne demek yahu? Esas biz teşekkür ederiz. Tamam, tamam, görüşürüz.” Telefonu kapayıp cebine soktu ve Okan Bey’in karşısına oturdu. “Anlattıklarınız başkomiserin pek hoşuna gitmiş. Saydığım olasılıklardan ilk ikisi konusunda, benim gibi düşünüp neme lazım diyerek sizle tanışmaya karar vermiş. Kendi gelemiyor; sizi Gayrettepe’ye götürmeleri için adamlarını yollamış. Birazdan teşrif ederler.”

Okan Bey’in yüzü daha fazla kararmaz diyordum, yanılmışım. Aldırmadan devam etti Tefo: “Sorgunuzda neye varılır bilmiyorum ve açıkçası merak da etmiyorum. Ama tahminimde haklıysam açıkça konuşmak yerine sahiden laf dolandırıp çakallığa başvurarak bizim ve 221B okurlarının vaktini çalmak dışında bir kabahatiniz yoksa aslında bana kalsa verilebilecek, ‘güvenlik güçlerini gereksiz meşgul etmek’ türü bir ceza almadan, en fazla azar işitip çıkar, edindiğiniz tecrübeyle ne yapacağınızıza bakarsınız.”

Heja BOZYEL

Efsanelerle ve cinayetlerle dolu şehir Londra'da Sherlock'un ayak izlerini takip etmek kadar kolay bir şey yok. İngiliz hükümetinin tarihine ve tarihine katkıda bulunanlara verdiği önem ve tabii ki bunu turizm ve ekonomi için bir araca dönüştürme kabiliyeti sayesinde Londra'da herhangi bir sokakta yürümek, genel kültür bilgini tazelemekle aynı şey. Tek yapman gereken, binaların üzerindeki yuvarlak plakaları okumak. O binada kimin yaşadığını ya da çalıştığını okuduktan sonra bu şehrin güzelliğini keşfetmeye devam edebilirsin.

Ancak şehrin sözkonusu bölgesi "Baker Street" olunca iş değişiyor. Yeni bir durum değil bu. Arthur Conan Doyle sayesinde bu bölge bir Sherlock fanları Mekke'si olsa da zaten Londra'nın meşhur hayvanat bahçesi ya da mum heykeller müzesi Madame Tussauds o bölgede olduğu için bir turist merkezidi.

Arthur Conan Doyle'un bu bölgeyi seçmesi de tesadüf değildi. Çünkü aslında Londralı olmayan Doyle, çocukken Londra'yı gezmeye geldiğinde -her turist gibi- bu bölgeye gelmişti. Kitaplarında yarattığı Baker Street ya da Londra'nın geneli de tamamen hayal ürünü olmasa da gerçek Londra haritasına sadık değildi. Tıpkı

üniversitedeki hocasından esinlenerek yarattığı müthiş dedektif Sherlock Holmes gibi, Holmes'un (ya da Doyle'un) Londra'sı da gerçekler üzerine dayalı bir kurguydu.

Yine de filmlerde ve dizilerde izlediğimiz Sherlock'un Londra'sının izini sürmek, Benedict Cumberbatch ya da Robert Downey Jr.'ın oturduğu sandalyelerde kahvemizi yudumlamak hayal değil neyse ki.

221B Baker Street

Dergimize adını veren o meşhur adres. Doyle, Sherlock'u yazdığı dönemlerde bu adreste "B" harfi yoktu. Londra büyüdükçe adreslere eklemeler yapıldı ve şimdiki halini aldı. 221B Baker Street'e gitmek için metrodan Baker Street Station'da iner inmez heyecan başlıyor. Her yerde "Sherlock's Museum" yazan oklar, meşhur şapkası ve piposuyla Sherlock çizimleri karşılıyor. Yol gösterici işaretlere rağmen turistlerin sürekli "221B"yi sorması yüzünden buna cevap verecek özle sekreter alan işyerleri, kapılarının üstüne yolu gösteren esprili yazılar asanlar var.

Baker Street'te yürüyüp 221B'ye yaklaştıkça artan Uzakdoğulu kalabalığı bir sürpriz olmamalı. Japonya'da Sherlock mangası dahi çıkarıldığı düşünülünce Uzakdoğuluların Sherlock fanatikliğinin boyutunu anlamanız mümkün. Her biri filminden çıkmış gibi görünen Sherlock Müzesi görevlileri nedensiz yere fazlasıyla uzun boylu ve Sherlock'un dönemindeki gibi (1880'lerin sonu) kibarlar. Bu da haliyle müzenin hediyelik eşya bölümünde ilginç görüntülere ve kapı görevlisiyle fotoğraf çektirmek isteyenlerin oluşturduğu kuyruklara yol açıyor.

Not: Benedict Cumberbatch ve Martin Freeman'ın oynadığı BBC dizisi bu adreste değil; kuzeyde, Camden'da Gower Street'te çekiliyor.

SPEEDY'S CAFE

Filmlerde ve dizide 221B'nin alt katı gibi görünen Speedy's aslında tam olarak bu adreste değil. Speedy's için tekrar metroya binmeli ve Euston Square'de inmelisiniz. İndiğiniz zaman o kırmızı tenteli kafeyi hemen tanıyacak, sıcak bir çay ya da kahve yudumlayabileceksiniz.

LANGHAM HOTEL

Speedy's'e yaklaşık 15 dakikalık yürüme mesafesinde (Oxford Circus yönünde) olan otel, edebiyatın önemli isimlerini ağırlamış bir mabet

âdeta. Doyle, bu otelde Oscar Wilde ile buluşmuş mesela. Sonrasında da hikâyelerinde yer almış bu otel. Otelin sadece dış mimarisi değil, içerisi de muazzam. Sadece gezmek için girebilirsiniz. Ama konaklamayı tercih ederseniz ultra lüks sizi bekliyor olacak.

BRITISH MUSEUM

Yine yürüyerek ya da metroyla British Museum'a devam edin. Yalnız burada uzun zaman geçireceğinizi unutmayın. Sherlock'un araştırmalarını yapmak için en sevdiği adreslerden biri olan müze, "Şehir müzesi nasıl olur"un tanımı âdeta.

RUSSEL SQUARE GARDENS

Müzenin komşusu olan bu park, Londra'nın büyüleyici parklarından sadece biri. Biraz yürüyüş yapın ya da banklarda oturup sincapları izleyin. Ya da bir Londralı gibi kahveniz, gazeteniz ve kitabınızla keyif yapın. Dizinin ilk bölümünde Watson'ın onu Sherlock ile tanıştıracak eski bir arkadaşıyla karşılaştığı park da burasıydı.

CHINATOWN

Akşam olurken ışıkları yanmaya başlayan Chinatown, parktan sonra yorgun değilseniz yürüme mesafesinde sayılabilir. Ama metro ve otobüsle de çok hızlı gidebilirsiniz. Dizide önemli bir yeri

olan bölge görülmeye değer. Sokaklarında gezip soya sosuna karışmış kızartma kokusunun en cazip geldiği restoranlardan birine gidebilirsiniz. Boşuna Lucky Cat Shop'u aramayın, el değıştirdi. Onun yerine turistik yürüyüşe devam edin. Ya da anacaddenin diğer tarafında kalan Soho'ya geçip Sherlock'un müdavimi olduğu restorana, Tapas Brindisa'ya gidebilirsiniz. Dizide Sherlock'un cinsel kimliği ile ilgili en önemli diyalogun geçtiği mekân burasıydı, unutmayın. Çıkışta Piccadilly Circus'a yürüyebilirsiniz. En fazla 10 dakika sürecektir yürüyüş sonrası, Londra'nın eski punk merkezi, şimdiki turist merkezlerinden birinde bulacaksınız kendinizi.

BUCKINGHAM PALACE VE ÇEVRESİ

Cinsellik demişken, Cumberbatch'ı çınlıçplak gördüğümüz yer burası. Normalde kraliçenin ve kraliyet ailesinin dilerlerse çıplak gezebilecekleri bu sarayda gerçekten çekim yapıldığını düşünmüyorsunuz değil mi? Dış çekimler burada yapıldığı için gezmek isterseniz günbatımı saatlerini seçin. Trafik çok olabilir ama görmeye değer. Dizideki iç çekimler Buckingham yerine Goldsmith's Hall'da yapılmıştı. Buraya kadar gelmişken Waterloo Bridge'e yürüyün, filmleri ve diziden sahneleri hatırlayacaksınız. Nehrin diğer tarafına geçip Southbank'teki kaykay parkına da geçebilirsiniz. Parkta bolca graffiti ve çiğ kokusu mevcut ama ceset bulmak için Sherlock olmanız gerekli. Çünkü polisin sıkı denetiminde olan bir bölge bu.

Bonus: Buraya kadar gelmişken Sherlock's Pub'a gidebilirsiniz. İngiliz yemeklerini Sherlock'tan alıntı ilginç isimlerle yiyebilir, bir dolu hediyelik olarak çıkabilirsiniz.

TRAFALGAR SQUARE

Yürüyerek sadece 5-6 dakika sonra varacağınız Trafalgar Square, Londra'nın en eski ve en ünlü meydanlarından. Bu büyük meydana her köşeye iyi bakın. Atlı polisleri de bu civarda çok göreceksiniz. Filmde ve dizide yeri olan bu meydana geceleri bolca Türk köftecilerle karşılaşabilirsiniz.

ST. JAMES' PARK

Bir başka güzel Londra parkı daha... Burada Londra'nın en ünlü eserlerini göl manzarası eşliğinde izleyebilir, büyük dönme dolap London Eye'in dönüp dönmediğine dair iddiaya girebilirsiniz. (Döndüğü yönünde bahse girerseniz kârlı çıkarsınız.)

İNTİHAR MI YOKSA CİNAYET Mİ?

Yankı ENKİ

İspanyol yazar Ricardo Menéndez Salmón, *Işık Aştan Daha Eskidir* adlı romanında üç farklı ressamın iç içe geçen gizemli öyküsünü anlatıyordu. Bu resamlardan ikisi kurmaca isimlerdi ancak üçüncüsü, eserleri ve estetik duruşuyla

birçok sanatçıdan ayrılan, bileklerini keserek intihar ettiği için trajik bir figür olarak da hatırlanan Mark Rothko'nun ta kendisiydi. Salmón, hiçlik ve ölümsüzlük gibi kavramları sanat üzerinden sorgulayan bu ilginç eserinde Rothko'nun şu sözlerini alıntılıyordu: "Görme gücüm öyle bir şey ki gözlerimin sonu bundan olacak. Beni ölüme götürecek hastalık, gözbebeklerimi böyle ziyan etmem olacak. Bir gece karanlığa öyle dik bakacağım ki, sonunda içine gireceğim."

Rothko, kişiliğinde mistisizm ve matematiğin kesiştiği biriydi, tıpkı Avusturyalı yazar Leo Perutz gibi. Perutz'un 1921'de yayımlanıp ses getiren romanı *Kıyamet Günü Ustası*, hem resim sanatının başrolde olduğu bir polisiye hem de asıl meselesini intihar kavramı üzerinden anlatan, tıpkı Perutz gibi Avusturya'nın çıkardığı en önemli yazarlardan biri olan Gustav Meyrink'in eserlerindeki karanlığı aratmayan gotik bir roman. Sanat ve delilik ilişkisini okuyabileceğimiz bir gizem romanı bu ama en basit haliyle, bir "kapalı oda" polisiyesi. Kısacası *Kıyamet Günü*

Ustası, birçok farklı türün birbirine nüfuz ettiği bir kitap.

Aslında bu türler arası geçişlerin, Perutz'un biz okurlarla oyun oynama çabasının sonuçları olduğunu belirtmek gerekiyor. Bir metnin şuursuzca türler arasında gidip gelmesi değil söz konusu olan. Perutz bilinçli bir şekilde, farklı edebi türlerin sınırlarını görmezden gelmemiz için uğraşıyor âdeta. *Kıyamet Günü Ustası*, önce fantastik bir korku romanı, bir hayalet öyküsü gibi başlıyor: "... beş gün sürdü bu trajik hortlak hikâyesi. Beş gün devam etti maceralı av, etten kemikten değil, geçmiş yüzyıllardan gelmiş korkunç bir hortlak olan, görünmez düşmanın takibi... Kim bilir kaç kurban almıştır bu kanlı canavar, yüzyılların dikenli çalılıklarından geçen yolunda, zamanlar ve ülkeler üzerinden geçen yürüyüşünde?" Perutz bu bölümlerde romanın finaline dair ipuçları da veriyor ama ilk okuyuşta bunları fark etmek zor, çünkü birçok farklı odak noktası sunuyor bu gizemli öykü. Biraz gotik, biraz okült bir metinle karşı karşıya kalacağımızı, anlatıcımız Baron von Yosch'a ait şu satırlardan tahmin ediyoruz: "Kendi içimizde korkunç bir düşman taşıyoruz ve bunun farkında da değiliz. Kıpırdamıyor bu düşman, uyuyor, bir ölü gibi yatıyor. Bir uyanacak olursa, vay halimize! İnsan gözü, benim gördüğüm o bozaran kırmızısını bir daha asla görmesin; evet, Tanrı korusun, ben gördüm onu... İşte hikâyemi bu yüzden yazdım." Bu satırlarla birlikte, korku edebiyatının iki olmazsa olmaz unsuruyla karşılaşmış oluyoruz. Birincisi, romanın ilerleyen bölümlerinde de görüleceği üzere, korkunç olanla yüzleşmek ve o dehşeti anlatmaya çalışıp kelimelerin kifayetsizliğine teslim olmak. İkincisiye gizemin, bilinmeyenin, bir renkle özdeşleşmiş bir kavramla verilmesi ve "bozaran kırmızısı"nın bir dehşet imgesine dönüştürül-

Tüm bu türlerin nimetlerinden faydalanyor Perutz, fakat onun eklediği nevi şahsına münhasır kurgu oyunları, karşımıza benzersiz bir metin çıkarıyor.

mesi (Poe'nun *Kızıl Ölüm*'ü, Chambers'ın *Sarı Kral*'ında olduğu gibi.)

Tıpkı Rothko'nun az önce atıfta bulunduğumuz sözünü hatırlatan biçimde, karanlığa dik dik bakmak ve onun içine girmekle ilgili bir korku öyküsü olarak başlayan roman, bu bölümden sonra, ilk cinayetin, daha doğrusu ilk intiharın ardından bir polisiyeye dönüşüyor. Bu romanda birbirini izleyen vakaların cinayet mi yoksa intihar mı olduğu, Leo Perutz'un tartışmaya açtığı meselelerden biri ve elbette polisiye edebiyatı, bu tartışmayı yapmak için en uygun etkenleri sağlıyor.

Romanda bahsi geçen ilk vakanın "tümüyle nedensiz bir intihar" olduğuna inanılıyor ama bunu çözmek üzere harekete geçen karakterlerden biri de aynı sonu paylaşınca, intihar teşhisi adım adım cinayete dönüşüyor. Tabii bu noktada, intihar ettiği varsayılan kişinin geride bıraktığı kelimenin "dehşet" olması, bizim bir yandan korku edebiyatının alanından çıkmadığımızın da bir göstergesi. İntihar şüphesinin cinayet kararına dönüşmesiyle birlikte kapalı oda polisiyelerinin klişe soruları da karşımıza çıkmaya başlıyor: "Ama katil kim? Odaya nasıl girdi ve nereden kayboldu?"

Bu iki vakanın ardından başroldeki kahramanlarımızdan ikisi daha, benzer olayların kurbanı oluyor fakat bu noktada önemli olan, anlatıcımızın aniden bir şüpheliye dönüşmesi, hem de sadece başkalarının gözünde değil, kendi gözünde de: "Ben, bizzat suçlu olduğuma inandım!.. Bir gündüz düşü beni çıldırtmıştı! Yabancı bir irade, işlemediğim bir suç üstlenmeye zorlamak istemişti beni... Ben katil değilim!" Bu itirazın aynı zamanda bir itiraf olup olmayacağı, yazar Perutz'un bizi katılmaya davet ettiği kurgu oyunlarından en önemlisi belki de. Her ne kadar parmak izinin bulunup bulunmadığına ilişkin bilgiler bizi oyalasa da yazarın "Kıyamet Günü Ustası" ismini kullanmasıyla birlikte romanda yeni bir gizem sayfası açılıyor.

Bu gizemin aydınlanacağı yer, beklenileceği üzere romanın finali, fakat Perutz'un polisiyeyi kurgulamasındaki farkı bu-

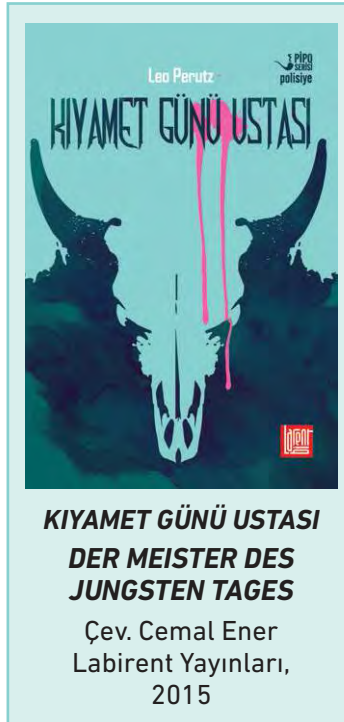
Romanda bahsi geçen ilk vakanın "tümüyle nedensiz bir intihar" olduğuna inanılıyor ama bunu çözmek üzere harekete geçen karakterlerden biri de aynı sonu paylaşınca, intihar teşhisi adım adım cinayete dönüşüyor.

rada ortaya çıkıyor. Cinayetin çözümlendiği son bölümlerde tekrar korku edebiyatının alanına giriyoruz. "Kıyamet Günü Ustası"nın kim olduğunu çözmeye başladığımızda, dehşetin ressamı Goya'nın eserleri geliyor gözümüzün önüne. Bir de karanlığa dik dik bakan Rothko'nun ölümcül estetiği... Böylece, romanın başında çıktığımız korku edebiyatı yoluna geri dönüyoruz. Dehşeti tarif etmek, korkuyu resmetmek, bilinmeyenle yüzleştikten sonra onu dile dökmek mümkün müdür? Bu soruları düşünürken, modern insanın bilinmeyen karşısında geçirdiği cinneti ve tabii ki "dehşet verici ışığı", "o tarifsiz rengi" ancak "borazan kızılı" olarak dile getirilebilecek bir manzarayı gören kurbanların öyküsünü dinlediğimizi öğreniyoruz. Bunun bir cinayet mi yoksa intihar mı olduğu, Perutz'un okurlarının varacağı bir karar.

Meyrink'i hatırlatacak derecede okült, Lovecraft etkisini göreceğimiz ölçüde gotik bir öyküyle kapanıyor perde. Tüm bu türlerin nimetlerinden faydalıyor Perutz, fakat onun eklediği nevi şahsına münhasır kurgu oyunları, karşımıza benzersiz bir metin çıkarıyor. Başlangıcı ve finali müphemliklerle dolu bu roman, metne eklenmiş ve aslında kurgunun parçası olan önsöz ve sonsözlerle daha da çelişkili bir hal alıyor. Perutz'un romanında her okur bir dedektife dönüşmek zorunda kalıyor.

Hâlâ Türkçeye çevrilmemiş birçok eseri bulunan Leo Perutz'un ne kadar önemli bir yazar olduğunu görebileceğimiz bu romanın daha çok okura ulaşmasını dilerken, şunu da aklımızdan asla çıkarmayalım:

"Her birimiz kendi Kıyamet Günü'nü kendi içinde taşıyor."

Olay, kayıtlara “En küçük yaşta ekstazi ölümü” olarak geçti. Sebep olanlar, “Bir kereden bir şey olmaz,” diyen teyzesi ve sevgilisiydi.

CESET TORBASİ KİME YAKIŞMAZ?

Zafer ERCAN

O lan her şey, “Bir şey olmaz,” dedikten sonra olur! “Bak, yakalanırsız ha!”, “Emin misin?”, “İyi düşün”, “Ben istemiyorum”, “Bence yapmayalım”... Liste uzar gider. Listedeki hangi çekince, hangi emin olmama durumu beyan edilirse edilsin, “Bir şey olmaz!” diyen ve aslında her şeyin elebaşı olan bir kişi,

papağan gibi bunu söylemeye devam eder. “Bir şey olmaz!” yüzlerce çekince düşüncesini dillendiren cümleye karşı bir sihirli cümledir.

Olur olur, bal gibi de olur; oluyor da. Ajandamda bunun böyle olduğunu ispat eden yüzlerce olay var. Ajandamı biliyorum tabii ama sizler de aynılarını her gün 3. sayfa haberi olarak pekâlâ okuyorsunuz. Gerçi 3. sayfa haberleri esprisine de gerek yok bugünlerde; haber bültenlerini izlemek herkes için kâfi olsa gerek.

İş işten geçtikten sonra da işimiz çok olur bizim. Suç varsa olay yeri, olay yeri varsa suçlu ve elbette elde en az bir mağdur vardır.

Hayatımda ilk kez o gün ceset torbasının bir cesede yakışmadığını gördüm. “Ceset torbasının yakıştığı insan da mı var?” dediğinizi duyar gibiyim. Geçmişte gördüklerimle o gün gördüğümü karşılaştırdınca, yakışanı bilmem ama hiç yakışmayanını gördüm, diyebilirim size.

O günkü cesede ceset torbasının hiç yakışmadığı kesindi.

Bu defa olay yerine en son giden ekiptim. Benden önce ambulans, savcı, tekmili birden herkes gelmişti. Ortada aydınlatılması gereken bir olay yeri de yoktu; olay ayan beyandı. Ceset, cesedin müsebbibi haplar ve hapların sahipleri olay yerindeydi.

Ceset mi? Dört yaşında güzeller güzeli bir kız çocuğuydu.

Aşırı doz ex (ecstasy) yuttuğu için “ex olmuştu”.

Küçük çocukun aşırı doz ekstaziyle ne işi olur mu diyorsunuz? Bence de sizce.

Anne ve babayı diğer odaya güç bela aldık. Bilhassa anne, 112 acil çalışanlarına yalvarmaya

devam ediyordu: “Hastaneye götürün! Yavrumu hastaneye götürün; ölmemiştir, siz anlamıyorsunuz!” Baba daha kabullenmiş duruyordu.

Olayın failleri annenin kız kardeşi, yani teyze ve sevgilisiydi. Teyze aileyle birlikte yaşıyor, yeğnine dadılık yapıyordu. Fail sevgililer aynı üniversitede okuyorlardı. İkisi de aslında iyi çocuklardı. Her ekstazi kullanan kötü çocuk olacak diye bir şey yok tabii ancak kötülüğe uzatılan her el, er ya da geç kötülükle sarmaş dolaş olur. “Ya, iç bir tane, bir şey olmaz,” cümlesinin kurulduğu olay yeri bize her şeyi, kimse konuşmasa da çoktan anlatmıştı.

Perişan sevgililer salon kapısının duvarına yaslanıp oracığa çökmüşlerdi. İlçe polisi, olayı ben gelmeden dinleyip anladığı için gençleri tek bir kelepçeyle birbirine çoktan bağlamıştı. Nişan ve evlilik zamanı parmaklarına takıp onları bir ömür boyu birleştirecek yüzük halkaları yerine kelepçe halkalarıyla birleşmişlerdi.

İkisi de tam anlamıyla bağımlı değillerdi; hallerinden çok rahat anlaşıyordu. Kızın sevgilisi nereden aldığını sonradan öğreneceğimiz hapları temin etmiş, kendisi yurttan kaldığı için sevgilisine, “Bunlar sende kalsın, hafta sonu gideceğimiz partide deneriz,” demişti. Zula yapmak konusunda zerre bilgisi olmayan teyze, hapları poşetiyle birlikte yeğeninin küçük ayısının içerisine saklamıştı. Hani şu pil takmak için açılan fermuar vardır ya, işte tam oraya.

Teyzenin hayatında hazırladığı ilk zulayı 4 yaşındaki yeğeni “patlatmıştı”. Renkli, logolu ekstazileri şeker niyetine ikiye, üçer yutunca da minicik kalbi hemen oracıkta patlamıştı. Sabinin gözleri açıktı. Savcı son bir bakarken gözüm kaydı: Haplar kasları öyle bir uyarıyordu ki, yavrunun vücudunda hâlâ seğiren yerler vardı.

Olay, kayıtlara “En küçük yaşta ekstazi ölümü” olarak geçti. Sebep olanlar, “Bir kereden bir şey olmaz,” diyen teyzesi ve sevgilisiydi. Anlaşılan, ceset torbası imalatçıları da çocuklara ölümü yakıştırmıyordu. Fermuarın beynime nakşolan gürültülü kapanışı sonrası baktım ki ceset torbası bu cesede, inanın hiç yakışmamıştı...

FOTOĞRAFTAKİ KATİL

BİR BAŞKOMİSER GALİP POLİSİYESİ

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

Çağatay YAŞMUT

Gök, öyle bir gümbürdedi ki camlar zangırdı. Nermin salonda, halının üzerine yaydığı fotoğraf albümüne bakarken yerinden ok gibi fırladı, evin tek penceresiz yeri olan banyoya koşup klozetin üzerine oturdu, elleriyle kulaklarını tıkadı. Elektrikler kesilip banyo karanlığa gömülünceye kadar da bekledi. El yordamıyla kapıyı buldu, açtı; arkasında biri varmış gibi koşarak kendini tekrar loş salona attı. Gök gürültüsü kesilmişti ama yerine deli bir sağanak bırakmıştı. Perdeleri sonuna kadar açıp sıkıntıyla gökyüzüne baktı. Ruhunun daraldığını hissetti. Evden çıkıp kendini sokağa atsa, bu yağmurda nereye gidecekti?

Yağmur dinerse Kadıköy Çarşı'sına çıkabilirdi. Bu düşünce içini mutlulukla doldurdu. Tam o anda evin yatak odasından gelen bir ses işitti. Karanlığa gömülmüş koridora korkuyla baktı. Evde ondan başka kim olabilirdi? Herhalde, altıncı kat balkonundan kimse girmiş olamazdı! Yatak odasının kapısında bir

karartı fark etti. Karanlıkta hiçbir şeyi seçemiyordu. Mumlara ihtiyacı vardı ve mumlar yatak odasındaki komodinin çekmecesindeydi. Bu karanlıkta arka odaya gidemezdi. Elektriklerin gelmesini bekleyecekti.

Pencerenin yanındaki berjere oturup yağmuru seyretti. Tüm ilgisini sokağa vererek çevreyle ilgilenmeme-

ye çalıştı. Birden, mutfaktaki buzdolabının çalışma sesiyle salondaki lambaların yanması içindeki korkuyu sökü� attı. Hemen bütün ışıkları yaktı, yatak odasına koşup mumları aldı, salona döndü.

Televizyonu açıp tekrar halının üzerindeki albümün başına oturdu. Annesinin bir fotoğrafını albümden çıkarıp eline aldı. Fotoğraf karesindeki solgun, mutsuz yüzüne hüznle baktı. Başka bir fotoğrafta, annesi ve ablası Acıbadem'deki evlerinin arka balkonunda oturuyorlardı. Annesi ne kadar da yalnız görünüyordu. Nermin, o sabah yaşadıklarını acıyla hatırladı.

Annesiyle balkonda oturuyorlardı. Annesi hiç olmadığı kadar mutlu ve neşeliydi. Kızıyla karışıklı, şöyle bol köpüklü bir Türk kahvesi ne iyi giderdi! Nermin sevinçle mutfığa koşup dolaptan cezveyi çıkarırken arka bahçeden, "Güm!" diye bir ses duydu. Ardından korkunç çığlıklar yükseldi. Her şey o kadar kısa sürede oldu ki! Balkonda annesini görememesi, komşuların balkonlara, pencerelere çıkmaları, feryatlar... Annesi bahçede, büyük bir kan gölünün içinde sırtüstü yatarken gözlerini yukarıya, kızına çevirmiş, Nermin'in şimdiye kadar görmediği mutlu bir ifadeyle kızına bakıyor ve âdeta ondan af diliyordu.

Bu acı anılar, Nermin'in albümden yeni bir fotoğrafı eline almasıyla yerini öfkeye bıraktı. O! Fotoğrafta ellerini kavuşturmuş, pis pis sırtıyordu. Fotoğraf Kadıköy Rıhtımı'nda çekilmişti. Uzakta Haydarpaşa Garı görünüyordu. Bu sevimsiz fotoğrafı albüme kim koymuştu? O anda gök, atom bombası atılmış gibi gürledi. Nermin yerinde zıpladı. Elektrikler yine kesildi. Sehpanın üzerindeki iki mumu yakarken yatak odasından gelen tıkırtıyla az kalsın mumları halıya düşürüyordu.

"Kim var orada?" diye bağırdı titrek bir

sesle. Mumlardan birini alıp mutfağa gitti. Dolaptan büyük bir ekmek bıçağı aldı. Kendine güveni gelmişti, karanlık koridorun başına geçti.

“Kimsen çık ortaya, elimde bıçak var!” diye bağırdı karanlığa doğru.

Ses seda yoktu. Koridorda ilerleyerek banyonun kapısına kadar geldi. Kapıyı açıp mumun yaydığı bir avuç aydınlıkta etrafı kolaçan etti. Tam çıkacakken, klozetin kapağının kapalı olduğunu fark etti.

“Olamaz!” diye bağırdı, “Olamaz! Klozetin kapağını biri kapamış!”

Mum ışığı mı yoksa elleri mi titriyordu? Yatak odasında bir tıkırtı duydu. Dehşetle o tarafa baktı. Keşke ablası yanında olsaydı. Yatak odasının kapısına geldi, mum ışığını oda ya tuttu. Panjurların arasından sızan ince bir ışık demeti odayı biraz aydınlatıyordu. Birden yataktaki karartıyı fark etti. Yatakta bir adam yatıyordu! Kaçmak istiyor ama merakı buna izin vermiyordu. Birkaç adım daha atıp odaya girdi.

“Fuat, sen misin?” dedi korkuyla. “Sensin, biliyorum, sensin!”

Gölge, yatakta doğrulmaya başladı. Dehşetle irkildi. Gerisin geriye salona koştu, bıçağı ve mumu bırakıp cep telefonuna sarıldı. “Nazan, Fuat evde, ne olur çabuk gel!” diye haykırdı.

“Nermin sakın ol kardeşim...”

Nermin, ablasının sözünü kesti, “Abla, yatakta yatıyordu, inan bana onu gördüm, öldürecek beni!” diyerek bağırdı.

“Hemen geliyorum, sakın ol, ilaçlarını aldın mı?”

“Abla ne ilacı! İçeride diyorum sana!”

Elektrikler yeniden geldi. Ses ve ışık, Nermin’in içindeki dehşetin üzerini örttü. Kendine güvenini tekrar kazandı. Mumları söndürdü, albümün başına geçti, hiçbir şey olmamış gibi kaldığı yerden fotoğraflara bakmaya devam etti. O iğrenç fotoğrafa tekrar nefretle baktı. Fotoğrafi ortadan ikiye yırtarken acayip bir şey fark etti: Fotoğrafta, Fuat’ın önünde poz verdiği Kadıköy rıhtımı ve uzaklardaki Haydarpaşa Garı’nın yerini karanlık, kasvetli bir sokak almıştı. Bu neydi şimdi? Hayal mi görüyordu? Derin bir nefes alarak fotoğrafi elinden bıraktı... Fotoğrafi yeniden eline almasıyla çılgılık atması bir oldu. Fon yine değişmişti. Nermin fotoğrafa bakarken fotoğraf hareketsiz kalıyor, gözlerini ayırdığı anda Fuat yürüyor, fon sürekli değişiyordu. Şu anda Fuat, Moda yokuşunun başında

duruyordu. Nermin’in evi, Moda yokuşunun bitimindeydi.

Nermin telefona sarılıp yine ablasını aradı. Sesi korkudan titriyordu.

“Neredesin abla, gelmiyor musun?”

“Taksi bulamıyorum Nermin, hava çok kötü, merak etme, birazdan oradayım.”

“Abla, fotoğraf hareket ediyor!” diye bağırdı. “Fuat, fotoğrafta eve geliyor! Beni öldürecek!”

Nermin telefonu bırakıp fotoğrafı tekrar eline aldı. Şimdi, Fuat başka bir sokağa girmişti.

“Bu sokak hiç yabancı değil! Bu apartmanları tanıyorum! Burası bizim sokak!”

Fotoğrafi yırtıp yere attı. Evden hemen çıkmalıydı. Ablasını bekleyecek zaman kalmamıştı. Ayakkabılarını giyerken kapının zili kulaklarında dev bir çan gibi çaldı. Taş kesildi. Çılgılık atmamak için eliyle ağzını kapadı. Gözetleme deliğine uzanıp apartmanın koridoruna baktı. Boştu. Kilidi çevirip kapıyı araladı. “Kesin dış kapıda, apartmana girmeye çalışıyor,” diye düşündü. Fuat’ın nerede olduğunu anlamak için salona koştu, yere çömelip yırttığı fotoğrafı alarak iki parçayı birleştirdi. Gördüğü şey karşısında donup kaldı! Fuat artık sokakta değildi. Apartmanın sokak kapısında da değildi! Evin içindeydi! Nermin, sehpanın üzerindeki bıçağı eline alıp fotoğrafa tekrar baktı. Fuat, bir eliyle Nermin’in saçlarını kavramış, başını arkaya çekerek boynundaki damarın çıkmasını sağlamış, diğer elinde tuttuğu bıçakla kadının zarif boynuna derin bir yarık açıyordu. O anda, Nermin büyük bir acı hissetti. Salonun penceresi, duvarları kızıla boyandı.

Apartmanın içi ana baba günüydü. Kadıköy İlçe Emniyet Müdürlüğü’nde görevli meslektaşlarım, olay mahallini kontrol altına almıştı. Olay intiharmış ama savcı, bizim de bulunmamızı istemişti. Eve girdiğimizde kadın salondaki halının üzerinde sırtüstü yatıyordu. Savcı Necdet, bizi görünce “Hoş geldiniz çocuklar,” dedi içten bir gülümsemeyle. “Sizi yorduk buralara kadar; olay intihar ama yine de bir bakın bakalım.”

“Nasıl anladınız intihar olduğunu sayın savcım?”

“Raporu varmış. Şizofrenmiş. Bakırköy’den yeni çıkmış. Ayrıca, sokak kapısının emniyet kilidi de içeriden kilitliymiş.”

“Kim bulmuş cesedi?” dedim kuşkuyla.

“Ablası.”

“O nasıl girmiş içeri?”

“Çilingir çağırılmış. Epey uğraşmışlar girmek için.”

Yatak odasına geçtik. Ablası yatağa uzanmış, ağlamaktan şişmiş ıslak gözlerle boş boş tavana bakıyordu. Başında kadın memurlardan biri bekliyordu.

Memura, “Durumu nasıl, konuşabilecek mi?” diye sordum.

“Sakinleştirici verdik amirim.”

Serdar odanın kapısında beklerken ben de yatağın ucuna iliştim.

“Başınız sağ olsun.”

“Teşekkür ederim,” dedi minnet dolu bir sesle.

“İsminizi öğrenebilir miyim?”

“Nazan.”

“Nazan Hanım, kardeşiniz hastaneden yeni mi çıkmıştı?”

Başını evet anlamında salladı.

“Bize bugün gördüklerinizi anlatır mısınız?”

“Ahh! Zavallı Nermin. Gitti işte! Yetişemedim. Lanet olası bir taksi bulamadım!”

“Bu, sizin suçunuz değil. Elinizden geleni yaptınız.”

“İki kere aradı beni. Çok korkmuştu. Evde eski kocası Fuat’ın olduğunu söyledi. Adam bu yatakta yatıyormuş. Hemen geleceğimi, korkmamasını, ilaçlarını almasını söyledim.”

“Kardeşiniz şizofren miydi?” derken onun adına biraz utandım.

“Evet ama tedavi görüyordu, iyileşecekti. Annemden miras kalan kötü genlerden hep birlikte kurtaracaktık onu.”

“Anneden miras derken?”

“Annem de intihar etti. Nermin o sırada evdeydi. Sonra da toparlanamadı.”

“Anlıyorum. Az önce eski kocasından bahsettiniz? Nerede şimdi o?”

“Karacaahmet Mezarlığı’nda yatıyor.”

“O da mı intihar etti?”

“Keşke intihar etseydi. Onu Nermin öldürdü. Bir gece uykuda boğazını kesti.”

“Ne zaman oldu bu olay?”

“İki sene önce. Cinayetden sonra Nermin’e şizofreni teşhisi kondu, apar topar Bakırköy’e yatırıldı. Annemi kaybettikten üç ay sonra babamı da kalp krizinden kaybettik. Nermin’le Fuat uzun zamandır görüşüyorlardı. Annem ve babamdan sonra Nermin’in sağlık durumu bozulmaya başladı. Fuat’a sığındı. Bir süre sonra evlendiler. İlk zamanlarda Fuat çok iyiydi. Fakat sonraları değişti. Nermin’e hayatı zehir ediyordu. Ona şiddet uyguluyor, onu sürekli

dövüyordu. Kardeşime evden dışarı adım attırmıyordu. Polise gidecek olursa, onu öldüreceğini söylüyordu. Tamam, kardeşimin ruh sağlığı iyi değildi ama hastalığının bu kadar ilerlemesinin asıl sebebi Fuat denilen o alçaktır!”

“Elinizde tuttuğunuz şu fotoğraf neyin nesi?”

“Bana telefonda bu fotoğrafın değiştiğini söyledi. İnanabiliyor musunuz, bu fotoğrafa her baktığında Fuat yürüyor, onu öldürmek için buraya geliyormuş. Zavallı kardeşim benim.”

Ortadan ikiye yırtılmış fotoğrafı Nazan’dan alıp Serdar’la baktık. Fuat denilen adam, gerçekten korkunç görünüyordu. Bir kadın böyle bir adamı nasıl sevebilirdi?

Fotoğrafı yatağın üzerine bırakıp Nazan’a tekrar baş sağlığı diledikten sonra odadan çıktık.

“Çok garip!” dedim yardımcıma. “Sen de fark ettin mi? Bir insan kendi boğazını bu kadar ustaca ve derinden kesebilir mi sence?”

“Bu kadın keser abi! Kocayı kesen, kendini de keser!”

Ceset çıkarıldı, ambulansa konuldu. Olay Yeri İnceleme de işini bitirdi. Bir memura, Nazan’ı evine bırakmasını söyledim. Daha sonra Emniyet’e gelip ifade vermesi gerektiğini hatırlattım. Kapıdan çıkarken yatağın üzerine bıraktığımız fotoğraf aklıma geldi. Serdar’a, “Şu yırtık fotoğrafı alıp gelsene, dosyada bulunsun,” dedim.

Serdar odaya gitti ama dönmedi. Birkaç saniye bekledim. “Bulamadın mı fotoğrafı?” diye bağırdım. Ses gelmedi. “Niye cevap vermiyorsun?” diyerek öfkeyle odaya daldım.

Serdar yatağın başında dikilmiş, put gibi duruyor, yatağın üzerindeki yırtık fotoğrafa bakıyordu.

“Niye cevap vermiyorsun?”

“Doğru söylüyormuş!” diye mırıldandı.

“Kim doğru söylüyormuş? Ne diyorsun?”

“Biz bu katili asla yakalayamayız!”

Yardımcımın gözlerinde dehşeti ilk defa bu kadar açık ve net görüyordum. “Hangi katili?” diyerek ben de fotoğrafa baktım. Bakmaz olaydım! Bir rüyada olsaydık ve bu yaşadıklarımız bir hayalden ibaret olsaydı!

Fotoğrafta, Fuat yine sadistçe sırtıyordu, tek farkla! Birine sarılmıştı! Karısı Nermin’e. Nermin’in boynundaki fular, boğazındaki derin bıçak yarasını tam olarak kapatamamıştı. Kadın, zoraki gülümsemesinin altında yatan korku dolu bakışlarla âdeta bizden yardım istiyordu. Fondaki Kadıköy Rıhtımı ve Haydarpaşa Garı, yerini mezarlığa bırakmıştı!

SERİF CAN KAYIP ÖLÜMÜN PEŞİNDE

VROOM

YAZAN : ÜSTÜNGEL ARI

ÇİZEN : EFECAN SEZER

CEHENNEMİ ANDIRAN BU
SICAKTA, SİGARA İÇMEK BİLE
ŞERİF CAN'A KEYİF VERMİYORDU.

ŞERİF CAN'A,
UZUN SÜREDİR,
HİÇBİR ŞEY
KEYİF
VERMİYORDU.

BU LANET YER,
SIÇMAK İÇİN
UYGUN
GÖRÜNÜYOR.

HEY İHTİYAR,
TUVALET NE
TARAFTAYSA?

İLERİDE
ŞERİF.

BEN DÖNENE
KADAR, KÜLÜ
SAKIN DÜŞÜRME.

BU KAHROLASI SES DE
NEREDEN GELİYOR?

KASADAKİ TÜM PARAYI
BOŞALTMAZSAN O
YAŞLI BEYNİN
MERMİLERİMİN TADINA
BAKACAK

TANIRIM BU LANET
ŞEHİRDE KADINLAR
BİLE ARTIK ZİVA-
NADAN ÇIKMIŞ

BİR PROBLEM Mİ VAR GÜZEL
KIÇ?

SEN DE
NEREDEN
ÇIKTIN?

İHTİYAR, SANA O LANET KÜLÜ
DÜŞÜRMEMENİ SÖYLEMİŞTİM.

HEY MİNİK KELEBEK! O
ELİNDEKİ OYUNCAKLA
BENİ
ÖLDÜREBİLECEĞİNİ Mİ
SANIYORSUN?

ÖLDÜRMEK Mİ? SEN NEREDE
YAŞIYORSUN ŞERİF, OLAN
BİTENDEN HABERİN YOK MU?

İHTİYAR? NE VİZİLDİYOR
BU LANET SARIŞIN?

ÖLÜM BİR SÜREDİR
ORTALARDA YOK. HİÇ
KİMSE ÖLMÜYOR. BUNU
FARK ETMEDİN Mİ?
NASIL İŞE
YARAMAZ BİR ŞERİFSİN
SEN?

HEY! ORADA DUR
BAKALIM.
SÖZLERİNE DİKKAT
ET. ŞİMDİ BANA
HER ŞEYİ EN
BAŞINDAN VE TANE
TANE ANLATMANI
İSTİYORUM.

O KADAR VAKTİM YOK BABALIK.
AMA GİTMEDEN ÖNCE SANA
DURUMU ŞÖYLE
ÖZETLEYEBİLİRİM.

ÖLÜMÜN OLMADIĞI BİR DÜNYA...
BU, ŞERİF CAN İÇİN BİLE ŞAŞIRTICI
OLACAKA BENZİYORDU.

VE GERÇEKTEN DE ÖLMEMİŞTİ...

ŞAPKANA KANUN NAMINA EL
KOYUYORUM İHTİYAR. ŞİMDİ
BANA BİR YARA BANDI, BİR
DE JACK VER. BU PİSLİĞİ
JACK VE BENDEN BAŞKASI
ÇÖZEMEYECEK GİBİ
GÖRÜNÜYOR

SENİ BULACAĞIM ÖLÜM. VE
SENİ BULUŞUMLUDA LANET
KİÇİNİ ÖYLE BİR
TEKMELEYECEĞİM Kİ...

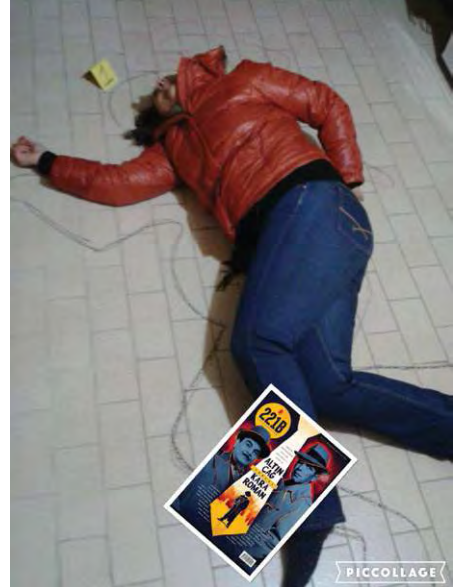
...ŞERİF
CAN'LA OYUN
OYNAMAK
NEYMİŞ
GÖRECEKSİN.

DEVAM EDECEK..

Sosyal medyada “221B Seni Çağırıyor!” etiketiyle düzenlediğimiz fotoğraf yarışmasına yüzlerce fotoğraf geldi. Emek verip bizimle fotoğraflarını paylaşan tüm okurlarımıza teşekkür ediyoruz. Yer sınırimizdan dolayı gelen bütün fotoğrafları yayımlama şansımız olmadı, anlayışla karşılayacağınızı umuyoruz. Yarışmamıza gelen en çarpıcı fotoğraflardan birkaçına yer veriyoruz. Mart ayı içinde yapacağımız 221B lansmanına çift kişilik davetiye kazanan 5 okurumuzu da bu sayfada bulacaksınız...

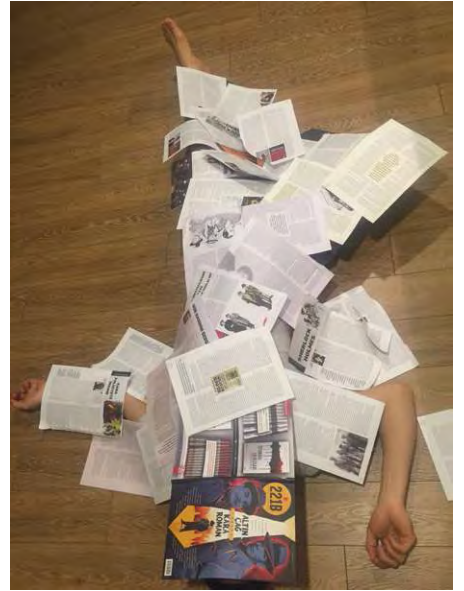
Duygu Kösedayı

Yeşim Dere

Selçuk Tanaydın

Yusuf Baldemir

Hüseyin Demir

Eda Akkuş

Özge Öztürk Topal

Gökcan Şahin

Ufuk Serim

Dr. Öksürük Şurubu

*Kazanan
Okurlarımız:*
**Duygu Köseadağı
Eda Akkuş
Hüseyin Demir
Selçuk Tanaydın
Yusuf Baldemir**

KARA ROMAN CİNAYETİ KİTAPÇI MENDEL'İN İNTİKAMI

Oğuzhan ASLAN

Zweig'a ithaftır.

1989'da
Erzurum'da doğdu.
2012 yılında Dokuz
Eylül Üniversitesi
Hukuk Fakültesi'ni
bitirdi. 2013'ten beri
İzmir Barosu'na
kayıtlı olarak serbest
avukatlık yapıyor.

Sokak lambalarının ölgün ışıkları katran karası gecenin çöktüğü kaldırımları aydınlatmaya yetmiyordu. İnsanlar şehrin linyit kokan havasını temiz bir ikindi vakti gevrekliğinde ciğerlerine çekiyor, çiseleyen yağmura aldırış etmeden artan kalabalığa karışmak için acele ediyorlardı. Karanlık sokakları hızla katedenler kendilerini parıltılı meydanlara, sokaklara, dükkânlara, barlara, lokantalara atıyordu.

Başkomiser Musa Varol karanlık kaldırımları hızla tüketip İzmir'in en meşum semti Alsancak'ın parlak ışıklarla süslü caddesi Kıbrıs Şehitleri'ne döndü. Cinayet mahallinden ayrılalı yarım saat bile olmamıştı. Küçük bir yayınevinin genel yayın yönetmeni olan Gülizar Özsoy öldürülmüştü. Cesedi, akşam saatlerinde son baskıların onayını almak için kapısını çalan grafikerleri bulmuştu. Alçak masasının ardındaki koltuğa, kalbindeki bıçakla serilip kalmıştı kadın.

Başkomiser, katile bir an evvel ulaşabilmek için karşısına çıkan insanların omuzlarına çarparak kendisine yol açıyor, bakışlarını yanından geçen insanların yüzlerinden kaçırıyor, arada savrulan küfürleri duymazdan geliyordu. Çok vakti kalmamıştı.

Göztepe'nin dar sokaklarından birinde baskı yapan bir matbaanın üst katındaki iki odalı yayınevi, polisiye öyküler, makaleler, kitap ve film eleştirileri, röportajlar içeren bir dergi çıkarıyordu. Cinayet mahallinde herkes Gülizar'ın şaşkın bakışlarındaki ölümün ipuçlarını toplarken, Musa etrafa saçılan dergileri incelemekle başlamıştı işe. İyi bir polisiye okuruydu. Sherlock Holmes, Hercule Poirot, Mike Hammer, Jules Maigret, Jane Marple, Başkomiser

Nevzat ve daha nice *meslektaşına* romanların hayali cinayetlerini çözerken hayran olmuştu. Onlar gibi olmayı hayal ederek dalmıştı kaç kez uykuya. Ancak aldığı her cinayet anonsunda, bu efsane isimlerin altından kalktığı vakalar kadar esrarengiz olaylarla karşılaşamıyor oluşuna hayıflanırdı. Musa, cinayet gibi insan hayatının en dehşetengiz hadisesinin bir bar kavgası, aile içi şiddet, karşılıksız aşk gibi günlük rutinlerin arasına serpiştirilmesini, öldürülmenin hikâyesinin basitliğini kabullenemiyordu. Bir insanı öldürmek için çok daha hayret uyandıracak sebepler olması gerekirdi. Öldürme fikri bile bu kadar korkunçken en az onun kadar korkunç gerekçeleri olmalıydı.

Olay yerine giden polisler vakit kaybetmeden sarı şeritlerle odayı kapamış, cesedin etrafındaki ipuçlarını toplamaya, yayınevi çalışanlarını sorgulamaya başlamışlardı. Ama kadını kim ya da kimlerin öldürmek isteyebileceğine dair en ufak bir bilgi alamamışlardı. Oysa katil soğukkanlılıkla nerede olduğunu işaret ediyordu kendilerine. Kadının başucuna iştirilmiş kanlı bir nota hesaplaşmak için bir çağrı karalamıştı: *"Aklı olanın şansı da vardır, der Zweig. Şanslı olanla, Kaptan'ın dümen kırdığı yerde, toprak çömlekte bira içmek için bekliyor olacağım..."*

Caddenin sonlarındaki dar bir sokağa saptı. Birkaç küçük ahşap masanın ardı ardına sıralandığı sokakta insanlar biralarını yudumluyor, günlük sohbetlerini yapıyor, çiftler mahcup bakışlarla birbirlerini izliyordu. Musa, gemi dümeni şeklindeki tabelası sol çaprazda, mekânın camekânına asılmış Mare Cafe'nin mat sarı ışıkları yüzüne vurunca adımlarını ağırlaştırıp etrafına bakınmaya başladı.

Köşedeki masalardan birinde zayıf, kısa saçlı, haki paltolu orta yaşlı bir adam gördü. Önünde turşu ve yeşil zeytinle servis edilmiş toprak çömlekteki birasını yudumluyor ve Gülizar'ın

sahibi olduğu dergiyi, gelene geçene göstermek istercesine yüzünü kapatacak şekilde havaya kaldırmış, okuyordu.

Yaklaştığında masada, üzerinde büyük puntolarla Stefan Zweig yazan bir kitap gördü. Aradığı kişi buydu. Kendisini akıllı sanan bu zavallı katil, kurduğu oyunun bu kadar çabuk bozulmasına hayıflanacaktı hiç şüphesiz.

Birkaç adım daha atıp masanın yanına geldi. İzin isteme gereği duymadan ahşap iskemlelerden birini çekip karşısına oturdu. Adam dergiden başını kaldırıp mütebessim bir ifadeyle karşısında oturan Musa'ya baktı. Dergiyi kapatıp masaya bıraktı. Önündeki çömleğe uzanıp birasını yudumladı. O kadar naif hareketleri vardı ki, bu adamın elinde bir bıçak olabileceğini, o bıçağı acımasızca bir kadının kalbine saplayabileceğini hayal edemiyordu. Ama ukala ifadesi katilin o olduğunu hiç durmadan haykırıyordu.

"Stefan Zweig'ın *Kitapçı Mendel* isimli öyküsünü bilir misiniz, memur bey?" Görüntüsünün aksine kulakları dolduran tok bir sesi vardı adamın.

"Hayır, bilmiyorum," diye söze girdi Musa. "Ama Gülizar'ı öldürdükten sonra kendince bir sirk kurmaya çalıştığının farkındayım."

Adamın dudaklarında mahcup bir tebessüm peydahladı yeniden.

"Bıraktığım notun karşılığını bu kadar çabuk alabileceğimi düşünmemiştim doğrusu."

"Bingöllü Kaptan'ın çömlek kapta bira sattığını İzmir'de pek az kişi bilir, haklısın. Sanırım benim bunu biliyor olmam senin için büyük şanssızlık oldu."

"Hayır, hayır, yanılıyorsun. Notta yazanı ne çabuk unuttun? Aklı olanın şansı vardır. Beni sen bulmadın, ben seni buraya çektim. Akıllı bir adam olduğun için şanslı olduğunu düşünüyorsun. Oysa bu akli kullanmanı sağlayan birinin şansa ihtiyacı olmayacağını hesabını bile yapamıyorsun."

"Madem o kadar akıllı olduğunı iddia ediyorsun, o zaman neden öldürdün kadını? Bir insan öldürmenin akıl kârı bir iş olmadığını bilmez misin?"

"Çünkü *Kitapçı Mendel*'i tanıımıyorsun," diye sitem etti adam. Yüzündeki tebessüm anında yok olmuş, kaşları çatılmıştı. Kısık gözlerinin yerini kocaman bakışlar almıştı birden. "Sen Mendel'i tanıımıyorsun. Onlar da tanıımıyordu: Götveren Viyanalı askerler. Sansürcü pezevenkler. Onlar Mendel'i tanıımıyordu. Cafe Gluck'un müdavimi, yaşayan kütüphane Mendel'i tanımadıklarından, sadece bir Rus olduğu için top-

lama kampına kapattılar. Yaşayan kütüphanenin hafızasını da yok ettiler. Moğolların Bağdat Kütüphanesi'ni Dicle Nehri'nde yok etmesinden ne farkı vardı Mendel'in hafızasının yok edilmesinin? Ama asker kafası işte! O paranoyaklar sadece ve sadece savaşmayı, öldürmeyi, yok etmeyi bilir. Yaşamlarını, 'yok edersen yaşarsın' formülüne göre kurarlar. İnsanlık tarihinin gelmiş geçmiş en talihsiz cinayetini, Mendel'in hafızasını öldürerek işlediklerini anlayamayacak kadar barbarı onlar."

Musa karşısındaki adamın ağzından köpükler saçarak, heyecanla bir öykünün karakterini içselleştirip savunmasını anlayabilmiş değildi. Aklının bir yerinde deli numarası yaparak bu işten sıyrılmaya çalıştığı fikri çoktan yer edinmişti. Ama nefretini kusmasını bekleyecekti.

"Evet bayım, Mendel öldürülmüştü. Zweig yüzünden herkes onun eceliyle öldüğünü sandı ama Askeri Sansür Dairesi'nin okumaktan aciz, cahil, kitaplardan bihaber subayları onu sürgün ederek, hafızasını silerek öldürmüştü. İşte, Gülizar da bunu yaptı. Beni, o derginin Mendel'ini, hafızasını kapının önüne koydu. Gaston Leroux, Edgar Allan Poe, Sir Arthur Conan Doyle isimlerine dört elle sarılmış bir ahmak sürüsünü genç kalemler diye dergiyeye toplayıp Kara Roman'ı Altın Çağ'a kurban verdi. Dashiell Hammett, Raymond Chandler yüzüstü bırakıldı. Maceranın peşinden gitti. Bilimkurguyu, tarihi, siyaseti polisiyenin içine bir zehir gibi zerk etti. Polisiyenin hafızasını, beni, modern zaman Mendel'ini dışladı. Katilin kim olduğunun peşinde okuyucu sürüklemeyi tercih etti. Suç ve suçlu analizini yapmaktan vazgeçti. Toplumun nasıl suçlu insanlar yarattığının ardını deşmekten vazgeçti. Kara Roman'dan vazgeçti. Ama bu sefer Mendel kadar aciz olmayı kabul etmemeliydim. Etmedim de. Bu sayede Mendel'in de intikamını aldım. Kara Roman'ın namusunu, hafızasını kurtardım."

Adamın itirafını bir kez de Emniyet'te dinledi. Herkes adamın deli numarasına yatıp paçayı sıyırmak niyetinde olduğunda neredeyse hemfikirli. İşten çıkarılan birinin patronuna duyduğu öfkeyle bu cinayeti işlediği bilgisi verilmişti nöbetçi savcıya. Oysa Musa ilk defa kendisini Holmes gibi, Poirot gibi, Hammer gibi hissettirdiği için onun bir deli olabileceği fikrini kabullenmek istemiyordu. En az, hayranı olduğu dedektifler kadar esrarengiz bir cinayeti çözmüş olduğu fikrini çoktan kabullenmişti. İşte bu yüzden o gece ilk defa rüyasında bir ceset değil, bir katilin mütebessim bakışlarını gördü.

KİLİTLİ ODADAKİ GOLYAT

Yusuf BALDEMİR

1992 Şanlıurfa doğumlu. Beykent Üniversitesi Mimarlık Fakültesi son sınıf öğrencisi. İstanbul'da yaşıyor.

Amirimiz telefonda bir solukta, “Azad, İzmit’e gidiyorsunuz, evladım. Bir saate kadar yola çıkmış olun Kadri’yle. Yasemin’i de alın yanınıza,” dedi ve cevap vermeme fırsat tanımadan, “doğruca İzmit Emniyet Müdürlüğü’ne gidin. Cinayet Büro Amiri Cavit bekliyor. Haydi, evladım; Allah kolaylık versin. Beni bilgilendirirsin sonra,” diye ekleyip kapadı. Apar topar düştük yola.

Bir buçuk saat sonra İzmit Emniyet Müdürlüğü’nde, Cavit Başkomiser’in makamındaydık. Ellili yaşlarda, hafif göbekli, saçları kırışık seyrelişmiş memur tipli bir adamdı. Birer yorgunluk kahvesi söyledikten sonra olayı anlatmaya başladı.

“Dün gece saat on bir civarlarında işlenen bir cinayet için çağırdık sizi... Maktul, Enver Meydancı; otuz sekiz yaşında. İzmit’in en büyük fabrikatörlerindendir. Alüminyum üretimi... Bizim çocuklar karısı arayınca gitmiş ve adamı ölü bulmuşlar.”

“Seve seve yardımcı oluruz amirim ama yanlış anlamazsanız bizi İstanbul’dan kaldırıp buraya getiren asıl sebebi söyler misiniz? Sizin kiler yürütemez miydi soruşturmayı?” dedim. Kadri’yle Yasemin de yol boyunca aynısını sorup durmuşlardı.

“Başkomiserim,” dedi Cavit, “öyle sıradan bir cinayet vakası değil bu. Meslek hayatınız boyunca görüp görebileceğiniz en enteresan olay olabilecek nitelikte.” Merakla arkama yaslandım. “Belki size film senaryosu gibi gelecek ama... Bizimkiler cesedi içeriden kilitli bir odada bulmuşlar. Kapıyı kırıp girmişler. Anahtar üzerindeymiş kapının. Adam boynundan aldığı bir yara sonucu ölmüş, büyük ihtimalle ateşli silah.”

Sözlerinin yarattığı etkiyi görmek için ellerini göbeğinde birleştirip arkasına yaslandı. Kadri

ile Yasemin ses çıkarmadan öylece oturuyorlardı. Lafa giren yine ben oldum.

“Hepsi bu kadar mı, amirim? Odada pencere yok mu? Keskin nişancı ateşi filan olamaz mı?”

“Biz de ilk başta öyle düşündük. Pencere var odada. Parmaklıkları yalnız. Keskin nişancı meselesine gelince... Cesette mermi çekirdeği bulamadık. Yara var ama...”

“İlginç sahiden. O zaman müsaadenizle gidip olay yerini görelim.”

Okuduğum polisiye eserlerden, izlediğim filmlerden kapalı oda mevzusuna aşinaydım ama başıma geleceğini hiç tahmin etmezdim. Kafamda bir sürü senaryoyla kısa bir yolculuğun ardından vardık malum eve. Bizi getiren memur arkadaşla kapıda beklemesini söyleyip içeri girdik. Maktulün ortağı açtı kapıyı. Aynı zamanda kayınbiraderiydi ve adı, Moşe Tekinoğlu’ydu. Gerçekten üzgün müydü yoksa nymara mı yapıyordu, anlamak mümkün değildi. Ama ben daha çok ismine takılmıştım.

“Moşe?” diye dile getirdim merakımı.

“Annemiz Musevi’ydi. Kültürüne çok bağlıydı. Yahudi efsaneleriyle büyüttü bizi.” Bir şeyleri hatırlamış gibi uzaklara daldı gözleri ama çabucak toparlandı. “Affedersiniz çenem düştü; ablam içeride. Gelin, lütfen.”

Gözü yaşlı dul, bizi görür görmez kalkıp tek tek elimizi sıktı. Taziyelerimizi ilettikten sonra, “Bunları konuşmak için uygun bir zaman değil belki,” dedim, “ama olay tazeyken soruşturmayı tamamlarsak katili bulmamız daha kolay olur. Şimdi, lütfen bize bildiklerinizi anlatır mısınız? Eşinizin bir düşmanı var mıydı? Tehdit edildiği oluyor muydu? Ya da son zamanlarda birilerinin hoşuna gitmeyecek bir şeyler yaptı mı?”

“Hayır, hayır, yoktu. Kiminle, ne sorunu olacaktı? Yani... Bana anlatmadı en azından.”

“Olsaydı anlatır mıydı peki?”

“Anlatırdı herhalde. Bilemiyorum... Aramız bozuktuk son zamanlarda. Sık sık kavga eder olmuştuk.” Tekrar ağlamaya başladı. Moşe, ablasının omzuna koydu elini. Kadıncağыз peçeteyle gözlerini kuruladıktan sonra devam etti. “Kavga ettiğimizde oğlumuzun odasına kapanır, benden uzak durmayı tercih ederdi. Dün de öyle yaptı. Ama her seferinde birkaç saat sonra çıkardı odadan. Dün çıkmadı.”

“Anlıyorum. Peki...” dedim ama kadın, soruma fırsat vermeden, “Başka soruya gerek yok,” dedi. “Eşimin neden öldürüldüğünü biliyorum.” Şaşkınlıktan kalakaldık. “Üniformalı polislerle söylemek istemedim,” diye devam etti kadın. “Eşimi öldürenler oğlumu da kaçırdılar odasından. Sizden tek isteğim, oğlumu bana sağ salım getirmeniz. Fidyecilere istedikleri parayı vermeye hazırız.” Kardeşine baktı; beriki başıyla onayladı.

“Neden diğer memurlara söylemediniz?”

“Çünkü onlara güvenmiyorum. Oğlumun hayatı söz konusu... Eşimi kaybettim, oğlumu da kaybedemem.”

“İyi de hanımefendi,” dedi Kadri, “kapı kilitliymiş. Oğlunuzu odadan nasıl kaçırmış olabilirler? Belki oğlunuz odadan çıktı ve daha sonra kaçırıldı. Böylesi akla daha yakın geliyor.”

“Hayır, eşim kapıyı kilitledikten sonra bir daha açılmadı kapı,” dedi kadın. “Oğlum da içerdeydi. Nasıl yaptılar, bilmiyorum... İçerideydi oğlum...”

“Pekâlâ, hanımefendi. Mümkünse odayı görebilir miyiz?”

Yasemin’i kadının yanında bırakıp odaya gittik. Pencere parmaklıklıydı; bir insanın geçmesi imkânsızdı. Memurların kırdığı kapı, duvara yaslanmıştı.

Çocuklarını çok seviyorlardı anlaşılan. Bir sürü oyuncak, son model araba şeklinde yatakla bir dolap ve şifoniyer vardı odada. Hepsı yepyenydi. Dolabı açıp baktım, askılarda bir sürü kıyafet vardı. Köşedeki mağaza poşetleri ağzına kadar yepyeni kıyafetlerle doluydu. Poşetlerden birindeki fatura gözüme çarptı. Bir hafta önce alınmıştı kıyafetler; faturada öyle yazıyordu. Şifoniyerin üzerinde birkaç masal kitabı duruyordu. Yakından bakınca masal değil, Moşe’nin az önce bahsettiği Yahudi efsanelerinden olduklarını anladım. İşaya, altında Yeremya, Ezeziel, en altta Davut ve Golyat... Duvarlarda fotoğraflar vardı. Karıkocanın mutlu günlerinde çekilmişlerdi herhalde. Bu pozları gördükten sonra her gün kavga ettiklerine inanmak zor

geldi. Odadan çıktık, evden ayrıldık ve morga, cesedi görmeye gittik.

Yolda Cavit’i arayıp çocuğun kaçırılmasından söz ettim. Haberi yokmuş. Kadın gerçekten de söylememiştii diğer polislerle. Yasemin’i tekrar Moşe ve kadının yanına gönderdim. Fidyeye telefonu gelirse orada bulunması iyi olurdu.

Cesedin boynunda gerçekten de büyük bir delik vardı. Kurşun giriş yarasına benziyordu ama doktorun da onayladığı üzere, vücutta mermi çekirdeği yoktu. Otopsi öncesi röntgenlerine baktım. Boyun kısmında göze batan farklı bir şey göremedim. Demek ki ateşli silah kullanılmamıştı. Röntgende boynun aşağı kısımlarındaki beyaz noktalar dikkatimi çekti. Çok silik duruyorlardı ama dikkatli bakınca görebilmek mümkündü. Doktora sordum, ben sorana dek fark etmediğini söyledi. Alıp incelemeye başladı. Kadri fikir yürütmeye devam ediyordu.

“Amirim, acaba farklı bir silahla mı öldürdüler? Mesela okla filan. Ucuna ip bağlasalar adamı vurup oku tekrar geri çekebilirler. Olamaz mı?”

Dediği mantıklıydı ama akla yatmayan bir kısmı vardı.

“Öyle olsaydı oku çekerken pencereye kadar her yere kan bulaşırdı. Oda henüz temizlenmemişti, gördük. Hem çocuğu nasıl çıkaracaklardı odadan?”

Otopsi, savcı geldikten sonra başlayabilirdi. Adli tabip akciğere giden soluk borusuna neşteri vurur vurmaz, gördük beyaz noktaların sebebini. Doktor da bizim kadar şaşkıındı. Cavit’i arayıp Moşe Tekinoğlu’yla ablasını merkeze aldırmasını söyledim.

İlk önce Moşe’yi sorguya aldım. Cavit de sorguya bizimle girdi.

Adam bizi görür görmez, “Bir gelişme mi var?” dedi heyecanla. “Buldunuz mu katili? Kimmiş?”

Cevap vermek yerine Kadri’ye döndüm. “Kadri,” dedim, “hiç sihirbazlık gösterisi izledin mi?”

“İzledim, amirim,” dedi Kadri merakla.

“Hani kaşığı eline alıp hesapta bakışlarıyla büklerler...” Kadri, başıyla bildiğini belirtti. “Peki, nasıl yaptıklarını hiç merak etmedin mi?”

“Etmez miyim, amirim? Siz biliyor musunuz yoksa?”

“Biliyorum tabii ama Moşe Bey daha iyi biliyor, değil mi?” Cevap vermedi Moşe. “O kaşıklar demir gibi görünüyor ama değiller. Aslında galyum denen bir elementten üretiliyorlar. Ele-

mentin bir özelliği var: Yaklaşık otuz derecede eriyor, sıvıya dönüşüyor. Anlayacağın, sihirbaz, eliyle azıcık ısıtınca kaşık bükülüyor.” Duraklayıp adama baktım. “Moşe Bey, bilin bakalım biz bu galyumu bugün nerede gördük?”

Moşe cevap vermeden atıldı Kadri. “Maktulün akciğerinde ve soluk borusunda!”

“Doğru,” dedim. “Enver Bey, galyum bir mermiyle öldürülmüş. Mermi vücuda saplanınca vücut sıcaklığı yüzünden erimiş, soluk borusundan akciğerlerine akmış. Bu yüzden mermi çekirdeği bulamadık. Ama ceset morgda soğuyunca galyum parçaları donmuş tekrar.” Gülümsedim, bakışlarımı Moşe Bey’den ayırmadan, “Kadri,” dedim, “galyumun doğada saf halde bulunmadığını, alüminyum üretiminde yan ürün olarak ortaya çıktığını biliyor muydun?”

Kadri yanıt vermeden, “Ne saçmalıyorsunuz siz?” dedi Moşe Tekinoğlu, gözlerini kocaman açarak. “Katili bulduysanız söyleyin! Yoksa bırakın, gidip yasımızı tutalım!”

Aldırmadan devam ettim: “Galyumdan bir mermiyi ateşli silahta kullanmak mümkün değil çünkü o sıcaklıkta hemen erir. Sonra odadaki bir şeyi hatırladım, Moşe Bey. Annenizin sizi Yahudi efsaneleriyle büyüttüğünü söylemişsiniz. Davut ve Golyat...”

Ter basmıştı adamı. “Sizi akıllı başında bir insan sanmıştım, başkomiser,” dedi. “Yanılmışım. Bu çirkin ithamlarınız için benden özür dileyin ki sizi şikâyet etmeyeyim. Yoksa avukatımla görüşmek zorunda kalacaksınız.”

Umursamadım yine. “Evet, Davut ve Golyat,” dedim. “Efsaneye göre Golyat, Filistinli bir devmiş. Her gün Yahudileri savaşa davet ediyormuş

ama hiçbiri bu dev adamla savaşıp cesarete sahip değilmiş. Ama sonunda bir çocuk, Davut, kimsenin yapamadığını yapıp Golyat’a meydan okumuş ve onu yenmiş. Nasıl yenmiş biliyor musun, Kadri?”

“Nasıl yenmiş amirim?”

“Belki Moşe Bey söylemek ister. Aynı yöntemi kullandı çünkü.” Moşe Bey, gözlerini dikip tehdit dolu bir bakış atmakla yetinince cevabı bekletmedim. “Bir sapanla. Moşe Bey de öyle yaptı: Ucu sivri bir galyum parçasını dışarıdan, muhtemelen karşı binanın çatısından, bir sapanla Enver’in boynuna sapladı. İyi nişancıymışsınız doğrusu. Zekice. Ama kendinizi ele verdiniz. Bahsetmeseniz, kırk yıl düşünsem Yahudi efsaneleri aklıma gelmezdi. Asıl merak ettiğim, eniştenizi niye öldürdüğünüz... Para mı?”

Moşe Tekinoğlu yelkenleri sonunda suya indirdi. “O kadar aşağılık bir insan değilim ben,” dedi. “Öldürdüm evet ama para için yapmadım. Ablam için yaptım.” Durakladı ve daha yumuşak, âdeta anlayış bekler bir sesle devam etti: “Evliliği ablamı günden güne bitirdi. Aklını kaçırmak üzere... Daha fazla göz yumamazdım. Tek çözüm buydu. Ablamın bir suçu yok; bırakın, gitsin.”

İtirafı aldıktan sonra çıktık sorgu odasından. Kadri’yle Cavit şaşkındı. İlk konuşan Kadri oldu.

“E, ne olacak şimdi, amirim? Çocuğu da Moşe mi kaçırmış? Nasıl çıkarmış kilitli odadan? Gidip sormayacak mıyız?” Cavit onaylarcasına başını salladı.

“Ne çocuğu oğlum? Anlamadın mı, çocuk mocuk yok.”

“Nasıl yani? Ne demek çocuk yok?” diye sordu Cavit.

“Enver’le karısı, çocukları olmadığı için sürekli kavga ediyorlardı. Ama esas önemlisi, kadın hasta; akli gidip geliyor. Çocuğunun olduğuna inanıyor. Odayı döşetmiş, oyuncaklar, kıyafetler almış ama çoğu yeni ve hiçbiri kullanılmamış ve giyilmemiş. Ayrıca aile fotoğraflarında çocuk yoktu; hepsinde sadece Enver ve karısı vardı.”

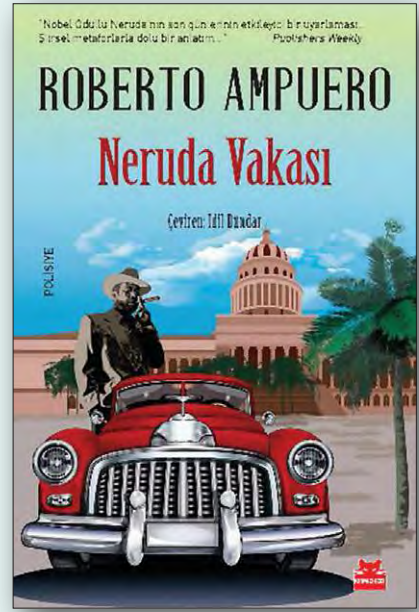
Neruda Vakası, Roberto Ampuero

Kırmızı Kedi, Çev. İdil Dündar

Nobel Ödüllü şair Pablo Neruda ölümcül bir hastalığın pençesinde, geçmişindeki hatalarıyla yüzleşmektedir. En büyük umudu, hayatının sırrına ışık tutacak kişiyi, Doktor Ángel Bracamonte'yi bulmaktır.

Devlet Başkanı Salvador Allende'nin yakın dostlarından biri olan Neruda, Pinochet Darbesi öncesinde Şili'de kimseye güvenememektedir. Ama bu durum, Kübalı sürgün Cayetano Brulé'yle tanıştığında değişecektir. Neruda, Cayetano'ya hayatını değiştirecek bir teklif sunar. Tereyağı ve sigaranın bulunamadığı, karneyle etin bile alınamadığı zamanlarda gelen bu dedektiflik teklifi Cayetano için bulunmaz bir fırsattır. İlk başlarda zorlanan Cayetano, yeni mesleğinin püf noktalarını şairin verdiği Georges Simenon'un ünlü polisiye romanlarında bulur. Araştırmalarında Şili'den Meksika'ya, Küba'dan Doğu Berlin'e sürüklenen Cayetano, Neruda'nın aslında başka bir şeyin peşinde olduğunu keşfedecektir.

Ampuero, Şili'yi darbeye götüren süreci ve ülkedeki darbe öncesi gerilimi başarıyla anlatırken, hikâyeyi Pablo Neruda'nın hayatı, aşkları ve şiirleriyle harmanlıyor.

Mavi Liste, Wolfgang Schorlau

İletişim Yayınları, Çev. Hulki Demirel

Devlet, büyük sermaye, gizli servisler ve onların düzen karşıtı silahlı örgütleri bile manipüle edebilen komploları hakkında, ürkütücü biçimde gerçekçi bir siyasi polisiye. Polislikten ve eşinden ayrılmış, başka bir şehre taşınmış, ufak ufak özel dedektifliğe soyunan bir yalnız adam... Demokratik Almanya'nın sanayisini özelleştirirken "kamu yararı" gözetilen bir devlet kurumu ve bürokratlar... Özelleştirmenin bu "sosyal adaletçi" biçiminden memnun olmayan, güçlü bazı "çevreler"... Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun, düzeni sarsacak bir eylem peşindeki bir hücresi... Emniyetin ve istihbaratın çatallanan yolları... "Derin devletin" dehlizleri... Wolfgang Schorlau, gerçek olayların titiz incelemesine dayanan romanlarıyla, kendine mahsus bir kulvar açtı. Hem belgesel kuvvetinde hem de karakterleri, gerilimi, atmosferi, aşkı, cinselliği, sıkı arkadaşlık bağları, bar muhabbeti ile has polisiye... "Schorlau, Georg Dengler ile devletin temelini sarsan bir karakter yarattı."

-Neue Ruhr Zeitung-

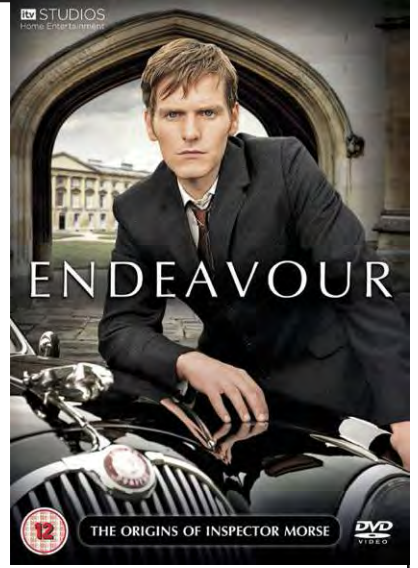
Endeavour

Sene 1965... Genç polis memuru Morse, masasının başında dış dünyayla ilişkisini kesmiş, istifa mektubunu yazmaktadır. Çoğu insandan farklı işleyen kafası, onu bu işten de ayrılmaya zorlamaktadır. Çocukluğu, ilk gençliği boyunca hep geleceği parlak bir insan olarak görülen Morse, yıllar geçtikçe o herkese nasip olmayacak zekâsının lanetini hayatının her anında, zihninin her köşesinde gitgide artan bir şiddetle hissetmeye başlamıştır.

Oxford Üniversitesi'ne kayıt olurken, en azından kendisi gibi seçkin akıllarla birlikte okuyacağı için yalnızlığından kurtulacağını düşünmüşse de burada geçirdiği yıllar, onu insanlardan daha fazla uzaklaştırmıştır.

Ani bir kararla Oxford'u yarıda bırakması, ona ancak kısa süreli bir kaçış yolu sunmuştur. Üniversiteden sonra orduya yazılır. "Bu dünyadaki yerim neresi?" sorusuna cevap olabileceği umuduyla girdiği orduda bir müddet kriptocu olarak görev yaptıysa da yine içindeki boşluğu dolduramaz. Şimdi burada, istifa mektubunu bitirirken, ordudan sonraki durağı olan polis teşkilatından da ayrılmak üzeredir. Yeni bir kaçış ve bir sonraki durağa yolculuk... Ancak bu defa beklenmedik bir şey olur.

İstifa mektubunu teslim etmek üzere girdiği emniyet binasında, çok mühim bir soruşturmayı yürütürken eleman sıkıntısı yaşayan Oxford Emniyeti'ne geçici tayin edildiğini öğrenir. Bu sefer hayat onun gitmesine mani olmuştur.

The Wire

The Corner'ın yaratıcısı David Simon'dan Baltimore'un yaşamadan bilemeyeceğiniz hikâyesi...

The Wire suç, suçlu, adalet mekanizmaları, kentsel dönüşüm, siyasi otorite ve öteki kavramları üzerinden Baltimore'un yaşam dinamiklerini ve Baltimore'da var olma şekillerini göz önüne seriyor.

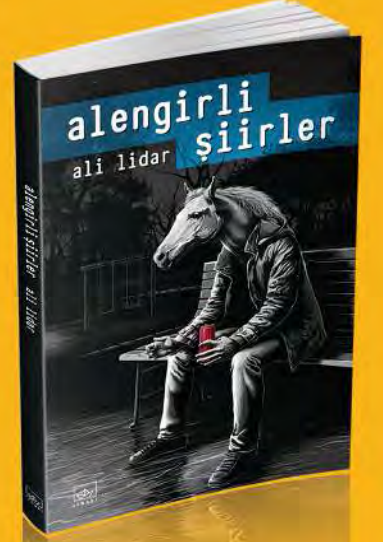
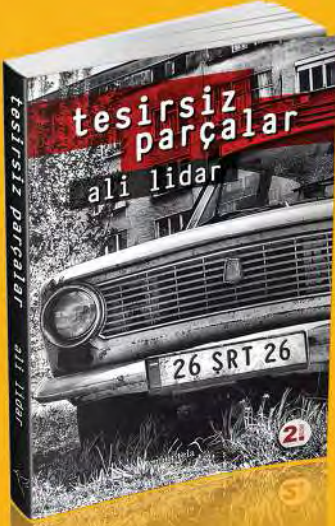
İyiyle kötünün ayırımına varmakta zorlanacağınız, her sezonunda varoşlardan eğitim sistemine, büyük suç örgütlerinden dolandırıcı sendikalara Baltimore'un farklı bir köşesine keşfe çıkacağınız *The Wire*, HBO'nun itibarını artırmanın yanı sıra TV dünyasına da gerçekçilik, görsel hikâye anlatımı ve sosyal eleştiri gibi kavramlar kazandırdı.

Luther

Dizi, sorunlu ama zeki bir İngiliz polisi John Luther'ın davalarını konu alıyor. İlk bölümde Luther, annesi ve babası korkunç bir cinayete kurban giden Alice Morgan (Ruth Wilson) ile tanışır. Bu, Luther'ın karşılaştığı en zor davadır. Alice, Luther'ı tuhaf bir şekilde büyülemiştir. Devam eden etkileşimleri ve birbirlerinden etkilenmeleri sezonun sonuna kadar dizinin arka perdesinde devam eder. Luther'ın keskin kenarlı polis taktikleri üstlerinin ondan endişe duymasına neden olur. Çünkü Luther'ın, itibarlarına ve polis güçlerine karşı bir tehdit olduğunu düşünmektedirler. Luther, ilk bölümden son bölüme kadar farklı konuları ve insan ruhunun derinlerine inmesiyle farklı bir gerilim dizisidir.

Bir şeyi gerçekten çok seviyorsan
başka çaren yoktur da ondan seviyorsundur.

ali lidar'ın son kitabı
z raporu
tüm kitapçılarda...

ithaki

www.ithaki.com.tr | [internet satıs: www.ilknokta.com](http://internet.satıs.com)

twitter.com/ithakiyayinlari

facebook.com/ithakiyayin

Genel Dağıtım

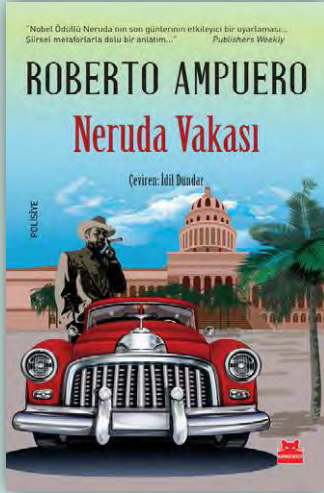

Polisiye Kırmızı Kedi'den okunur...

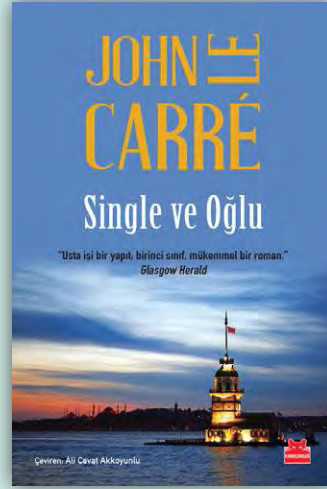
"Nobel Ödüllü Neruda'nın son günlerinin etkileyici bir uyarlaması... Şiirsel metaforlarla dolu bir anlatım..."

Publishers Weekly

312 sayfa

Çeviren: İDİL DÜNDAR

Çeviren: ALİ CEVAT AKKOYUNLU

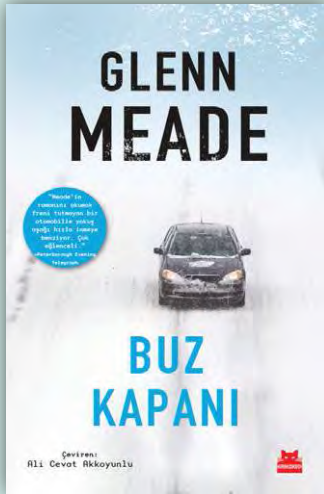
Polisiyenin usta adı Le Carré'den, Türkiye'nin de parçası olduğu karanlık iş ilişkilerini gözler önüne seren sürükleyici bir yapıt.

360 sayfa

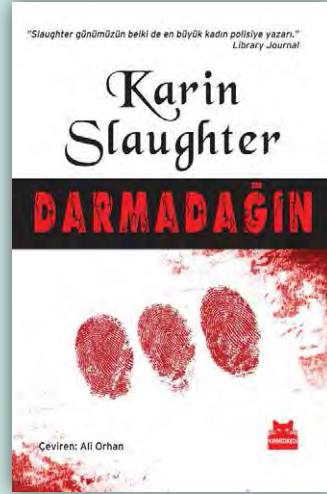
"Meade'in romanını okumak freni tutmayan bir otomobille yokuş aşağı hızla inmeye benziyor. Çok eğlenceli."

Peterborough Evening Telegraph

384 sayfa

Çeviren: ALİ CEVAT AKKOYUNLU

Çeviren: ALİ ORHAN

"Slaughter günümüzün belki de en büyük kadın polisiye yazarı."

Library Journal

412 sayfa

Parker Bilal'in kaleminden, Doğu'nun gizemli dünyasına açılan bir polisiye.

Makana serisinin ikinci kitabı...

336 sayfa

Çeviren: İDİL DÜNDAR

Çeviren: IŞIK ERGÜDEN

Eski Mossad ajanı Igal Shamir'den Hitler'in acımasızlığı ve müziğin unutulmazlığı üzerine gerçeklere dayalı bir gerilim romanı.

304 sayfa